

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse määruste muutmise seoses riiklike õppekavade kaasajastamisega“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määruste muudatuse eesmärk on ajakohastada põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad ning luua seeläbi olukord, kus aineõppes õpitakse seda, mis on tänases maailmas ja õppija enda jaoks asjakohane ning kus aineõppe käigus toimub süsteemselt ka üldpädevuste arengu toetamine.

Kehtivad riiklikud õppekavad koostati aastatel 2008–2010: põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava (edaspidi PLRÕK) võeti vastu detsembris 2010¹ ning põhikooli riiklik õppekava (edaspidi PRÕK) ja gümnaasiumi riiklik õppekava (edaspidi GRÕK) võeti vastu jaanuaris 2011². Viimane suuremahuline muudatus õpitulemustes ja õppesisus tehti põhikooli ja gümnaasiumi riiklikes õppekavades aastal 2014. Põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas muudeti mõningaid õpitulemusi loodusõpetuse, inimeseõpetuse ja tööõpetuse ainetes 2011. aastal. Õppekavade ajakohastamist hakati kavandama uuesti 2016. aastal. Arvesse võeti kiireid muutusi ühiskonnas ning tehnoloogia kiiret arengut. Tuginedes Vabariigi Valitsuse tegevuskavale 2015–2019, kinnitas minister (Maris Lauri) 08. novembril 2016. a lähteülesande põhikooli ja gümnaasiumi ainekavade arendamiseks. Lähteülesandega seati õppekavade arendamise eesmärkideks:

- 1) õppekavade üldosades toodud rõhuasetuste (sh üldpädevuste) integreerimine aineõppesse;
- 2) ainekavade ülekoormatuse vähendamine;
- 3) rõhuasetuse liikumine sisendipõhise õppimise korraldamiselt väljundipõhisele õppele;
- 4) kaasava ja eri tasemetel lihtsustatud õppe eesmärkide ja käsituse seostamine riiklike õppekavade eesmärkide ja käsitusega.

Nende eesmärkide määratlemise aluseks olid kehtivate õppekavade rakendumise ajal ainevaldkonnakavades tuvastatud probleemid, mille põhjused olid suurel määral õpitulemuste kirjeldustes:

- 1) ainekavade õpitulemused kirjeldavad õpilaste omandatavaid teadmisi, kuid ei kirjelda piisavalt määral õpilastes kujundatavaid oskusi ja hoiakuid ning on riiklike õppekavade alusväärtuste, üldpädevuste ja ainevaldkonnakavade üldosadega vähe seotud;
- 2) ainekava õpitulemuste hulk ja detailsus ei jäta piisavalt aega ja võimalust kohandada õppesisu ja -viise õpilasest lähtudes ega motiveeri õpetajaid teadlikult toetama ainevaldkondlike pädevuste kujunemist;
- 3) õppetegevustena sõnastatud õpitulemused ei toeta tagasiside andmist õpilastes kujundatavatele oskustele ja hoiakutele;
- 4) õpitulemused, mis moodustavad kohustusliku õppe mahu, ei jäta koolidele piisavalt võimalusi pakkuda õpilastele valikuid ega koostada kooli eripärast lähtuvat kooli õppekava ning suurendavad koormust eelkõige gümnaasiumis;
- 5) detailselt preskriptiivne õppekava ei toeta õpilase kaasamist õppe kavandamisse ja eesmärgistamisse, kuigi see aitaks luua valmisoleku elukestvaks õppimiseks ja iseseisva õppija kujunemiseks.

¹ Kehtestatud Vabariigi Valitsuse 16. detsembri 2010. a määrusega nr 182, vt <https://www.riigiteataja.ee/akt/112042022009>

² Kehtestatud Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrustega nr 1 ja 2, vt <https://www.riigiteataja.ee/akt/112042022010>, <https://www.riigiteataja.ee/akt/123042021011>

Probleemide lahendamiseks formuleeriti arendustöö töörühmadele antud ülesannetena järgmised lähtekohad:

- 1) seostada valdkonnapädevus õppekava üldosas kirjeldatud alusväärtuste ja üldpädevustega selliselt, et valdkonnapädevuse arengu toetamisel toimuks ka väärtuskasvatus ning üldpädevuste arengu toetamine;
- 2) sõnastada nii valdkonnapädevus kui ka õpitulemused selliselt, et õppetöö keskmes oleks mitte ainealaste teadmiste ja oskuste omandamine, vaid maailmas toimetulekuks vajalike pädevuste kujunemine;
- 3) sõnastada kooliastme õpitulemused sellisel üldistusastmel, mis võimaldab koolile ja õpetajale suuremat paindlikkust õppesisu valikul ning õppetöö korraldamisel;
- 4) arvestada valdkonnapädevuse, õpitulemuste ja õppesisu kirjeldamisel uuemate teaduslike teooriate, ainevaldkondades ja maailmas toimunud muutuste ning nüüdisaegse õpikäsitusega;
- 5) vähendada õppesisu ja õpitulemusi teemade samal üldistusastmel kordamise või mitte eakohase õppesisu arvelt.

Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade üldosi otsustati õppekavaarenduse käigus suurel määral mitte muuta ning viia sisse vaid sellised muudatused, mis toetavad ainevaldkonnakavade eesmärgipärast rakendumist.

Põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas ajakohastati nii õppekava üldosa kui ka kõiki selle lisasid (lihtsustatud õpe, toimetulekuõpe ja hooldusõpe) vastavalt töörühmadele antud ülesannetele:

- 1) ajakohastada õpitava nüüdisaegsus ja tähenduslikkus olukorras, kus õppesisu ei ole uuendatud alates 2010. aastast;
- 2) sõnastada õpitulemused lihtsustatud õppekava järgi õppivate õpilaste jaoks jõu- ja võimetekohaselt olukorras, kus seoses lihtsustatud õppekavale suunamise praktika muutumise kaudu õpivad õppekava järgi oluliselt nõrgema kognitiivse ja vaimse võimekusega õpilased kui 10 aastat tagasi;
- 3) luua suurem sidusus põhikooli riikliku õppekava ja põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava vahel, et lihtsustada õpetaja tööd olukorras, kus tal tuleb kaasavalt õpetada ühes klassiruumis mõlema õppekava järgi.

Õppekavade ajakohastamiseks moodustati 2017. aastal riigihanke „Riiklikes õppekavades esitatud õpitulemuste analüüs ning ettepanekud õpitulemuste arendamiseks põhikoolis ja gümnaasiumis“ raames valdkondlikud töörühmad, kus olid esindatud kõigi valdkonnaainete eksperdid. Töörühmade moodustamisel lähtuti põhimõttest kaasata igasse töörühma nii ainedidaktika ja eripedagoogika õppejõud kui ka tegevõpetajad, sh nii ainelitute esindajad kui ka tunnustatud õppekirjanduse autorid. Ülevaade arendusse kaasatud inimestest on esitatud käesoleva seletuskirja lisas. Töö viidi läbi kolmes etapis. I etapis (oktoober-detsember 2017) kaardistati ainevaldkonniti probleemid, mis takistavad ainekavade rakendamist; toodi välja kaasajastamist vajavad aspektid ning esitati ettepanekud muudatusteks koos selgituste ja põhjendustega, kuidas need olukorda parendavad. Seejärel koostati ainevaldkonna õpetamise aluspõhimõtted ning võrdleva analüüsi abil sõnastatud ettepanekud ainevaldkonna pädevuse, õppe- ja kasvatusesmärkide ning võimaliku õppesisu ajakohastamiseks kooliastmeti. I etapi tulemuste kohta koostas Tallinna Ülikool mais 2018 eksperthinnangud, esitades hinnangud ja ettepanekud ainevaldkonnapädevuse ja õppe- ja kasvatusesmärkide nüüdisajastamise tulemuste kohta. Tagasisidega arvestati arenduse II etapis. II etapis (märts-mai 2018) koostati ettepanekud õpitulemuste kirjeldusteks kooliastmeti. II etapi tulemuste kohta andsid eksperthinnangud oktoobris 2018 haridusteadlased Tallinna ja Tartu Ülikoolist, kes analüüsisid hariduspsühholoogilisest ja kasvatuseduslikust aspektist, kas kirjeldatud õpitulemused on

eakohased ja elulised. Tagasisidega arvestati II etapi tulemuste viimistlemisel. II etapis (märts-mai 2018) esitati ka ettepanekud lihtsustatud õppe ning toimetuleku- ja hooldusõppe õpitulemuste nüüdisajastamiseks. I ja II etapis esitatud ettepanekute alusel koostatud põhikooli õpitulemusi katsetati 2019/2020. õppeaastal seitsmes üldhariduskoolis koostöös Tallinna ja Tartu Ülikoolidega. Uute ainekavade laialdane katsetamine oli esmakordne praktika Eesti õppekavaarenduse ajaloos. Ülikoolid koostasid katsetamise alusel raporti³, milles analüüsisid katsetamises osalenud õpetajate ja koolijuhtide tagasisidet uutele õpitulemustele ning koolide ettepanekuid õpetajate koolituseks lähtuvalt vajadusest koostada ajakohane kooli õppekava. 2021. algatas Haridus- ja Teadusministeerium õppekavaarenduse III etapi, et saada valmis Vabariigi Valitsuse määruste lisad tervikuna, st koostada lisaks ajakohastatud ainekavadele ka ainevaldkonnakavade üldalused ning põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava lisad lihtsustatud, toimetuleku- ja hooldusõppeks. Kuivõrd valdkonnapädevuste ja õpitulemuste kirjelduste koostamise ettepanekud olid esitatud kaks aastat varem, oli töörühmade ülesandeks ka vajadusel varasemate ettepanekute redigeerimine. 2021–2022. aastal analüüsi lisaks ainevaldkonnakavadele ka õppekavade üldosade muutmise vajadust. Põhikooli riikliku õppekava ja gümnaasiumi riikliku õppekava üldosadesse viidi sisse muudatused, mis toetavad ainevaldkonnakavade eesmärgipärast rakendumist. Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava üldosa ning lisade üldaluseid ajakohastati eesmärgiga tagada senisest suurem õppe käsituse ja eesmärkide ühtlus põhikooli riikliku õppekavaga. 2021. aastal ajakohastati spetsiaalselt moodustatud töörühmade poolt koostöös Haridus- ja Noorteameti ning Eesti Teadusagentuuriga ka õppekavades nimetatud ainevaldkondade ülesed valikainekavad (ettevõtlusõpetus, informaatika, karjääriõpetus ja usundiõpetus põhikoolis ning karjääriõpetus, majandus- ja ettevõtlusõpe, riigikaitse, usundiõpetus ja uurimistöde alused gümnaasiumis).

Eelnõu ja seletuskirja valmistasid ette Haridus- ja Teadusministeeriumi üldhariduspoliitika osakonna üldhariduse valdkonna nõunik Pille Liblik (tel 735 4018; pille.liblik@hm.ee), nõunik Merlin Linde (tel 735 0190; merlin.linde@hm.ee), nõunik Mare Oja (tel 735 4066; mare.oja@hm.ee), peaekspert Kristiina Paist (tel 735 0242; kristiina.paist@hm.ee), peaekspert Hele Liiv-Tellmann (tel 735 0674; hele.liiv-tellmann@hm.ee), peaekspert Liia Varend (tel 735 0636; liia.varend@hm.ee), peaekspert Kärt-Katrin Pere (tel 735 0358; kartkatrin.pere@hm.ee), keskhariiduse arendusjuht Mari Tikerpuu (tel 735 0126; mari.tikerpuu@hm.ee) ja Tiina Pau. Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud õiguspoliitika osakonna õigusnõunik Indrek Kilk (tel 735 0144; indrek.kilk@hm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb kolmest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse Vabariigi Valitsuse 16. detsembri 2010. a määrust nr 182 „Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava”.

PLRÕK-i määruse tekst esitatakse ajakohastatuna. Muudatuse tegemisel on lähtutud põhikooli riikliku õppekava üldosa sisust ja struktuurist, et tekitada kahe riikliku õppekava vaheline kooskõla. Samas on PLRÕK siiski iseseisev, spetsiifiliste erisustega loogiline tervik. Eelnevast tulenevalt on muudetud sõnastusi, vormistust, paragrahvide ja lõigete numbreid.

Muudatuste kajastamisel on lähtutud põhimõttest, et kui PRÕK juba sätestab midagi ja see laieneb ka PLRÕKi alusel õppivatele õpilastele, viidatakse vastavale põhikooli riikliku

---

³ Vanari, K.; Lamesoo, K.; Poll, K.; Leppik, K. (2021). Lõpparuanne projektile “[Riikliku õppekava katsetamise uuringu läbiviimine](#)”. Tallinna Ülikool. Tartu Ülikool.

õppekava paragrahvile. Õppetasemeid puudutavad erisused on esitatud määruse lisades 1, 2 ja 3.

Punktiga 1 muudetakse määruse § 1 lõiget 1.

Kehtivast regulatsioonist on jäetud välja sõna „intellektipuudega”.

Muudatus lähtub vajadusest laiendada sihtgruppi, kellele PLRÕK-i saab rakendada.

Punktiga 2 muudetakse määruse § 1 lõiget 2.

Lõikesse 2 on kehtivale tekstile lisatud sõna „üldjuhul”.

Muudatus tuleneb PLRÕK-i sihtgrupi laiendamisest, kuid üldjuhul on see õppekava siiski mõeldud kerge, mõõduka, raske või sügava intellektipuudega õpilastele.

Punktiga 3 nähakse määruses ette uued sätted – määruse paragrahvi 1 täiendatakse lõigetega 2¹ ja 2².

Lõikes 2¹ sätestatakse – Põhjendatud juhtudel võib lihtsustatud riiklikku õppekava rakendada koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ja vanema nõusolekul pervasiivse ja/või spetsiifilise segatüüpi arenguhäirega õpilasele, keda kool on toetanud tõhustatud ja eritoe tingimustel, sealhulgas õpitulemuste vähendamine või asendamine või kohustusliku õppeaine õppimisest vabastamine, järjepidevalt vähemalt ühel õppeaastal ning sellest hoolimata on õpilasel ületamatud raskused õppetöös. Erandkorras õppekava muutmise soovitusel tegemisel võib koolivälise nõustamismeeskond võtta arvesse ka koolieelses lasteasutuses rakendatud toetusmeetmeid ning nende mõju.

Muudatus lähtub vajadustest tagada olukord, kus igale õpilasele, sõltumata diagnoosist või selle puudumisest, tagatakse jõukohane õpe sobiva õppekava alusel. Õppekava ei saa olla ainult ühele diagnoosile põhinev (mida kehtiv PLRÕK on). Tänapäeval tuleb õpetamisel lähtuda lapse vajadustest. Praktika näitab, et PLRÕK alusel õppivate laste eripärad on mitmekesisemad kui ainult intellektipuue (vaimne alaareng). Kindlasti on üheks tuge vajavaks sihtrühmaks pervasiivse ja/või segatüüpi arenguhäiretega lapsed, kes teatud juhtudel ei tule toime põhikooli riikliku õppekava nõuetega (ka õpitulemuste vähendamine ei aita). PLRÕK-i määramine ühele diagnoosile põhinevalt (intellektipuue/vaimne alaareng) pole tänapäeval laste vajadusi arvestades piisav. PLRÕK kui vahend lapsele võimetekohase õppe piiritlemiseks peab olema laiemale sihtrühmale rakendatav, sest kognitiivne profiil võib olla mõnel lapsel väga ebahühtlane. Võivad kaasneda kõne- või keelepuuded, mistõttu võib lapsele olla jõukohane hoopis toimetuleku õppetase. Lapse õppetaseme määramisel tuleb lähtuda tema vajadustest, mitte liikuda aste-astmelt madalamale õppekavale ja/või -tasemele.

Lõikes 2² sätestatakse – Põhjendatud juhtudel võib lihtsustatud riikliku õppekava rakendada nõustamismeeskonna soovitusel põhihariduseta koolikohustusliku ea ületanud isikule, kes on pikemat aega aktiivsest õppest eemal olnud ning ei ole seetõttu võimeline õppima põhikooli riikliku õppekava alusel.

Muudatus võimaldab võimetekohase ligipääsu haridusele neile täiskasvanud õppijatele, kes on olnud aktiivsest õppetööst pikemat aega eemal ja on oma elukorralduse ja/või -viisidega kaotanud märkimisväärse osa õpivilumustest ja -võimest. Täienduse aluseks on eelkõige vangistuses viibijate vajadused olukorras, kus riiklik õppekava on eeltoodud põhjustel äärmiselt

keerukas ning väljub isiku lähimast arengutsoonist, kuid PLRÕK-i kohaldamise muud, üldised alused ei ole täidetud. Lisatud sättega antakse täiskasvanud õppijale voli taotleda PLRÕKi alusel õppimist ning jäetakse taotluse sisuline kontroll koolivälisele nõustamismeeskonnale.

Punktiga 4 muudetakse määruse § 1 lõike 4 sõnastust järgmiselt - Määruse lisades esitatakse õppe- ja kasvatusesmärgid, taotletavad pädevused, õppekorralduse alused ja õppeainete õpitulemused lihtsustatud õppes (lisa 1) ja toimetulekuõppes (lisa 2) ning tegevusvaldkondade õpitulemused hooldusõppes (lisa 3).

Muudatusega muudetakse sarnasemaks PLRÕK-i ja PRÕK-i määruste lisade üldaluste ja ainekavade struktuur.

Punktiga 5 on kehtestatud paragrahvide 2–5 regulatsioon tervikuna uues sõnastuses.

§ 2. Põhikooli riikliku õppekava üldosa kohaldamine

Paragrahvi 2 pealkirja on lisatud sõna „üldosa”.

Kehtiv sõnastus jätab tõlgendamise võimaluse, et PLRÕK-i üldosa lähtub nii PRÕKi üldosast kui ka lisadest.

Määruse § 2 lõige 1 on sisuliselt ümber sõnastatud – Lihtsustatud riikliku õppekava rakendamisel lähtutakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 15 lõike 2 alusel kehtestatud põhikooli riikliku õppekava (edaspidi *põhikooli riiklik õppekava*) üldosast, võttes arvesse käesolevas määruses ja selle lisades esile toodud erisusi. Üldosa erisusi kirjeldatakse alljärgnevas paragrahvides ning määruse lisades.

Lihtsustatud riikliku õppekava üldosas kehtivad põhikooli riikliku õppekava üldosast järgmised paragrahvid: põhihariduse alusväärtused, õppimise käsitlus, õppekeskkond, õpilase ja vanema teavitamine ning nõustamine, mittestatsionaarses õppes kohaldatavad erisused.

Paragrahvi 2 lõike 2 regulatsioonist lähtuvalt rakendatakse III kooliastme loovtöö korraldamisel järgmiseid erisusi – Lihtsustatud õppe või toimetulekuõppe õpilane sooritab loovtöö juhul, kui kooli õppenõukogu on otsustanud, et loovtöö sooritamise on õpilase individuaalset eripära arvestades võimalik. Hooldusõppe õpilased loovtööd ei soorita.

Muudatuste eesmärk on paragrahvi ühtlustamine ja kooskõla loomine sisu ja osaliselt ka struktuuri osas PRÕKiga. Täiendus loob võimaluse lihtsustatud ja toimetulekuõppe tasemetel loovtöö koostamise kui kool seda õpilase arengu toetamisel vajalikuks peab.

§ 3. Õpilase individuaalse arengu toetamine, hindamine ja klassi lõpetamine

Põhikooli lõpetamist puudutavad sätted, mis on kehtiva määruse §-s 3, on edaspidi nähtud ette määruse §-s 5 ning paragrahvis 3 käsitletakse õpilase individuaalse arengu toetamisega seonduvat. Individuaalse õppekavaga seonduv regulatsioon, mis on samuti osa õpilase individuaalse arengu toetamisest on seni ette nähtud muudetava määruse §-s 5. Määruse regulatsiooni ülesehitus on pärast muutmist ajatelge arvestades loogilisem - õpilase arengu toetamisest tuleks (lisaks praktilises tegevuses) ka regulatsiooni mõttes rääkida enne tema poolt kooli lõpetamist.

Paragrahvi 3 lõikes 1 sätestatakse – Lihtsustatud, toimetuleku- ja hooldusõppe korraldamisel lähtutakse põhikooli riiklikus õppekava §-s 17 ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-des 18 ja 21 kehtestatud õpilase individuaalse arengu toetamiseks kohaldatavatest erisustest.

Sisuliselt on esitatud viited asjakohastele sätetele, kus kohaldatav regulatsioon asub, regulatsiooni ise üle kordamata. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 18 lõikes 2 on sätestatud, et kui haridusliku erivajadusega õpilasele koostatud individuaalse õppekavaga nähakse ette riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine või kohustusliku õppeaine õppimisest vabastamine, võib individuaalset õppekava rakendada koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel. Sama paragrahvi lõike 2¹ kohaselt koostatakse kõikidele toimetuleku- ja hooldusõppe õpilastele individuaalne õppekava. Paragrahvi 21 lõikes 2 sätestatud keele- ja kultuuriõppe läbiviimiseks kohaldatavad erisused lihtsustatud õppe tasemel kehtestatakse sama paragrahvi lõikes 3 nimetatud Vabariigi Valituse määrusega.

Põhikooli riikliku õppekava § 17 lõike 7 kohaselt võib kool õpilase individuaalse arengu toetamiseks või tema varasema õpi- või töökogemuse arvestamiseks kokkuleppel õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul vanemaga teha muudatusi või kohandusi õppesisus, õppekoormuses, õppekorralduses ja õppekeskkonnas, kui sellega ei kaasne õppeaja muutumist võrreldes nominaalse õppeajaga ega riiklikes õppekavades sätestatud õpitulemuste vähendamist või asendamist. Kokkulepe vormistatakse kooli ja õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul vanema vahel õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil. Sama paragrahvi lõike 8 kohaselt koostab kool õpilasele individuaalse õppekava juhul, kui: 1) õpilasele rakendatakse õppekorraldust, mille puhul õpilane on väga vähesel määral kaasatud klassis läbiviidavasse õppesse; 2) õpilase õppekava erineb klassile koostatud õppekavast; 3) õpilase klassi läbimise aega või nominaalset õppeaega muudetakse; 4) koolivälise nõustamismeeskond on andnud õpilase arengu toetamiseks soovitusi vähendada või asendada riiklikes õppekavades sätestatud õpitulemusi või vabastada õpilane kohustusliku õppeaine õppimisest.

Paragrahvi 3 lõikes 2 sätestatakse – Toimetuleku- ja hooldusõppes rakendatavad individuaalse õppekava erisused esitatakse lisades 2 ja 3.

Toimetuleku- ja hooldusõppe õpilaste puhul tuleb silmas pidada ka muudetava määruse lisades toodud erisusi ning kohaldada erisust, kui vastavas asjas on erisus ette nähtud.

Kooli õppekava koostamist puudutavad sätted, mis olid varem määruse §-s 4, on edaspidi sätestatud määruse §-s 6 ning määruse uues redaktsioonis käsitletakse paragrahvis 4 õpilaste hindamise ja klassi lõpetamisega seonduvat.

Paragrahvi 3 lõikes 3 sätestatakse – Lihtsustatud õppe õpilaste hindamisel ja järgmisesse klassi üleviimisel lähtutakse põhikooli riikliku õppekava §-des 19–22 sätestatud põhimõtetest.

Põhikooli riikliku õppekava §-de 19–22 näol on tegemist hindamist ja klassi lõpetamist puudutava regulatsiooniga põhikoolis õppiva õpilase jaoks. Paragrahvis 19 on nähtud ette hindamise eesmärk, on antud hindamise definitsioon, õpilase õigused seoses hindamisega; paragrahvis 20 on nähtud ette kujundava hindamisega seonduv (sh definitsioon); paragrahvis 21 on nähtud ette hindepallid (viiepalli süsteemis hindamine, hinnetega – 5/väga hea, 4/hea, 3/rahuldav, 2/puudulik ja 1/nõrk), hinnete vahemikud protsendina maksimaalsest võimalikust tulemusest (punktide arvust), kirjalike sõnaliste hinnangute kasutamine lubatavus, järelevastamise ja järeltööde tegemisega seonduv; paragrahvis 22 on nähtud ette kokkuvõtva hindamise ja õpilase järgmise klassi üleviimisega seonduv.

Paragrahvi 3 lõikes 4 sätestatakse – Toimetuleku- ja hooldusõppe hindamise ning järgmisesse klassi üleviimise erisused kirjeldatakse lisades 2 ja 3.

Toimetuleku- ja hooldusõppe õpilaste puhul tuleb silmas pidada ka muudetava määruse lisades toodud erisusi, ning kohaldada erisust, kui vastavas asjas on erisus ette nähtud.

Põhikooli lõpetamine, mis oli varem määruse §-s 3, on edaspidi sätestatud määruse §-s 4. Arvestades ajatelje loogilisust, käsitletakse määruse uues redaktsioonis (§-s 3) õpilase individuaalse arengu toetamise teemasid, mis eelnevad põhikooli lõpetamisele.

§ 4. Põhikooli lõpetamine ning erisused õppeajal

Paragrahvi 4 lõiked 1–5 on kehtiva määruse paragrahvis 3 lõigetel 1–4 sätestatud regulatsioon. Selguse huvides on viidatud lõikeid lõigete sisulist mõtet muutmata mõnel puhul selgemalt sõnastatud ja struktureeritud ning esitatud mitme eraldi lõikena.

Paragrahvi 4 lõikes 1 on sätestatud – Lihtsustatud õppel õppiv õpilane sooritab eesti keele ja matemaatika koolieksami ning kooli poolt kohustuslike õppeainete hulgast valitud õppeaine koolieksami, lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 30 lõike 2 alusel kehtestatud tingimustest ja korrast.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 30 lõikes 2 on sätestatud, et põhikooli lõpueksamid on põhikooli ühtsete ülesannetega eksamid ja kooli kinnitatud materjalidega põhikooli koolieksamid. Nimetatud lõike teine lause sätestab, et põhikooli lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimuste ja korra kehtestab haridus- ja teadusminister. Haridus- ja teadusminister on 15. detsembril 2015. a kehtestanud määruse nr 54 "Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord". Nimetatud määruse § 10 lõike 4 kohaselt sooritab lihtsustatud õppel olev põhikoolilõpetaja põhikooli lõpetamisel järgmised koolieksamid: 1) eesti keele eksam; 2) matemaatikaeksam; 3) kooli poolt määratud kohustuslike õppeainete hulgast valitud õppeaine valikeksam. Kui põhikooli koolieksam võib nimetatud määruse § 22 lõike 1 kohaselt olla kas kirjalikus, suulises, kirjalikus ja suulises vormis, siis lihtsustatud õppel olevate õpilaste puhul võib eksam olla ka praktilise töö vormis. Lisaks sellele on nimetatud määruses kehtestatud ka eritingimused üldise, tõhustatud- ja eritoe saajatele, mida tuge saavad õpilased võivad eksamitöö tegemisel kasutada (vt määruse § 16).

Paragrahvi 4 lõike 2 sõnastust ei ole muudetud võrreldes kehtiva määruse § 3 lõike 2 sõnastusega.

Paragrahvi 4 lõikes 3 on sätestatud – Põhikooli lõputunnistus väljastatakse õppenõukogu otsuse alusel lihtsustatud õppe õpilasele, kelle viimased aastahinded kõikides õppeainetes on vähemalt „rahuldavad“ ning kes on sooritanud eesti keele ja matemaatika koolieksami ning kooli poolt kohustuslike õppeainete hulgast valitud õppeaine koolieksami.

Tegemist on kehtiva määruse § 3 lõike 1 sõnastuse korrigeeritud versiooniga.

Paragrahvi 4 lõikes 4 on „lõpueksamihinne“ asendatud tekstiga „lõpueksami tulemus alla 50 protsendi maksimaalsest tulemusest“. Kuna üldjuhul on rahuldava tulemuse saavutamiseks

vajalik 50 protsendi künnise saavutamine, siis ei ole muudatusel õpilaste jaoks lõpetamise tingimuste täitmisel suurt mõju.

Paragrahvi 4 lõikes 5 sätestatakse – Põhikooli lõputunnistus väljastatakse õppenõukogu otsuse alusel toimetuleku- või hooldusõppe õpilasele, kes on läbinud temale koostatud individuaalse õppekava.

Tegemist on kehtiva määruse § 3 lõike 4 korrigeeritud sõnastusega, sisu muutmata.

Paragrahvi 4 lõikes 6 sätestatakse – Toimetulekuõppe ja hooldusõppe õpilastele võib kooli õppekavaga ja/või individuaalse õppekavaga sätestada nominaalseks õppeajaks põhikoolis 11 õppeaastat.

Tegemist on sisulises mõttes uue regulatsiooniga. Lõige on lisatud eesmärgiga määruse üldosas ära markeerida toimetuleku- ja hooldusõppe õpilaste põhihariduse õppeaja pikendamise võimalus 11 õppeaastani.

TÕK/HÕK õpilase seisukohast on võimalikult pikaajaline haridussüsteemis viibimine äärmiselt oluline. Tingituna intellektipuudega laste psüühiliste protsesside eripärast ja võimalikest kaasuvatest puuetest, on nende jaoks ümbritsevast keskkonnast kogemuste saamine ning uute oskuste ja teadmiste omandamine tunduvalt aeglasem kui tavaarenguga laste puhul.

Kehtiv määrus võimaldab pikendada TÕK ja HÕK õpilaste põhihariduse omandamise õppeaega kahe aasta võrra (9 + 2). Põhihariduse õppe pikendamise (kuni kahe aasta võrra) aluseks on lapsevanema avaldus õppeaja pikendamise kohta hiljemalt 9. klassi I poolaastal, misjärel on kooli õppenõukogul õigus otsustada, kas õpilase õppeaega pikendatakse või mitte.

Ohukohtadeks, et õpilasele ei võimaldata pikendatud (põhihariduse) õpet (+2 aastat), oli sellise sätestuse puhul: lapsevanem ei esitanud (õigel ajal) avaldust ja/või kool ei rahulda mingil põhjusel avaldust.

Nimetud ebakindlus tegi keeruliseks ka TÕK/HÕK õpilase õppetöö planeerimise (õppemahu jaotamise) õppeaastate lõikes, sest puudub teadmine, kas õpilane on koolis 9 või 11 aastat.

Määruse muudatusega sätestatakse kooli õppekavas ja/või individuaalses õppekavas kindel nominaalne õppeaeg. Lapsevanema jaoks muutub seeläbi lihtsamaks erivajadusega lapse hariduse omandamisega seonduva korraldamine, kuna ta ei pea enam esitama koolile avaldust lapse õppeaja pikendamiseks. See annab lapsevanemale kindlustunde ning võimaldab planeerida lapsega seonduvat paindlikumalt (õppimine, vaba aeg, jätkuõpe jms). Õpetaja saab haridusliku erivajadusega õpilase individuaalses õppekavas iga-aastaselt planeerida arendus- ja õppetegevust lähtudes õpilase nominaalse õppeaja pikkusest. Kehtivas määruuses sätestatu põhjal ei tea õpetaja üheksanda klassi alguses (tegelikkuses on selle teadmise järgi vajadus oluliselt varemgi) õpilasele individuaalset õppekava koostades, kas õpilane jätkab pikendatud põhihariduse õppes või mitte. See toob kaasa olukorra, kus puudub teadmine, kas õpilane vajab juba jooksvat õppeaastal üleminekuplaani või jääb ta edasi pikendatud (nominaalsele) õppele ning nimetatud plaani koostamine lükkub ülejäärgmisesse õppeaastasse. Muudatus võimaldab koolil töö planeerimisel arvestada sellega, et õpilane õpib koolis kuni kooli õppekavas kehtestatud nominaalse õppeaja lõpuni (11 aastat).

Seega 11 aasta pikkuse nominaalse õppeaja sätestamine määruuses tagab kõikidele huvirühmadele – õpilasele, lapsevanemale, õpetajatele ja koolile kindlustunde, et õpilane saab parima võimaliku hariduse ning jätkub sujuv üleminek kas jätkuõppesse, tööturule või sotsiaalsüsteemi.

Sarnane võimalus on PRÕK § 17 lõigetes 3–6 nähtud liikumis-, kõne-, kuulmis- ja nägemispuudega õpilastele ette kooli õppekava või individuaalse õppekavaga sätestada tavapärasest pikem nominaalne õppeaeg (10 või 11 õppeaastat). PLRÕKi lisades 2 ja 3 vastavate punktide sõnastused on ühtlustatud põhikooli riikliku õppekavaga (§ 17 lõigetega 3–6).

Paragrahvi 4 lõikes 7 sätestatakse – Põhikooli lõpetanud lihtsustatud, toimetuleku- ja hooldusõppe õpilastele võib kool pakkuda kooli pidaja otsusel lisaõpet ühe õppeaasta võrra, lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-s 50 sätestatud nõuetest.

Tegemist on jällegi nõ viitava normiga. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-s 50 on sätestatud, et lisaõpet võib pakkuda nii lihtsustatud, toimetuleku- ja hooldusõppe alusel põhikooli lõpetanutele kui ka põhikooli riikliku õppekava järgi põhikooli lõpetanutele, kellele tulenevalt hariduslikust erivajadusest on vaja pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe sujuvaks jätkamiseks või tööturule üleminekuks.

Lisaõppesse võetakse õpilasi, kes on saanud põhikooli lõputunnistuse samal aastal ja kes ei ole valmis õpinguid jätkama või tööturule suunduma või kes ei pääsenud soovitud õppeasutusse. Lisaõppes osalevatele õpilastele kohaldatakse õigusaktides statsionaarses õppes põhiharidust omandavate õpilaste kohta sätestatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse paragrahvist 50 tulenevate erisustega. Lisaõppe kestus on üks õppeaasta. Lisaõppes osalejale võimaldatakse juhendatud õpet 1050 õppetunni ulatuses. Juhendatud õpe koosneb üldhariduslikust õppes, kutsealasest ettevalmistusest ning sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamisest. Kutsealast ettevalmistust tehakse koostöös kohase kutseõppeasutuse või tööandjaga. Igale lisaõppes olijale koostatakse üleminekuplaan, kus määratakse tema konkreetne õppe sisu ja päevakava. Üleminekuplaani koostamisel arvestatakse õpilase teadmisi ja oskusi, õpilase ning vanema soove ja vajadusi ning kooli võimalusi.

Paragrahvis 5 sätestatakse kooli õppekava koostamise ja ülesehitusega seonduv. Kooli õppekava puudutav regulatsioon asus seni määruse §-s 4.

§ 5. Kooli õppekava koostamise alused ja ülesehitus

Paragrahvi 5 lõikes 1 sätestatakse – Kooli õppekava koostatakse riiklike õppekavade alusel, lähtudes põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud ja arvestades põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava erisusi.

Põhikooli riikliku õppekava § 24 sätestab, et riikliku õppekava alusel koostab põhikool kooli õppekava, mis on põhikooli õppe- ja kasvatustegevuse alusdokumendiks ning milles kirjeldatakse õppe rõhuasetused ja tegevused õppekava täitmiseks.

Kooli õppekava koostades peetakse silmas kooli ja paikkonna eripära, kooli töötajate, lastevanemate ja õpilaste soove ning kasutatavaid vaimseid ja materiaalseid ressursse ning selle koostamises osalevad kõik koolis õppe- ja kasvatusalal töötavad isikud ning vajadusel teised koolitöötajad. Kool kaasab õppekava koostamisse õpilasi, lapsevanemaid ja teiste huvirühmade

esindajaid. Kooli õppekava koostamise, rakendamise ja arendamise demokraatliku korralduse eest vastutab direktor.

Kooli õppekava kehtestab direktor. Kooli õppekava ja selle muudatused esitatakse enne kehtestamist arvamuse avaldamiseks kooli hoolekogule, õpilasesindusele ja õppenõukogule.

Paragrahvi 5 lõikes 2 on sätestatud – Kui koolis korraldatakse õpet nii põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava kui ka põhikooli riikliku õppekava järgi, siis koostatakse kooli õppekavas ühine üldosa lähtudes põhikooli riikliku õppekava §-i 24 lõikes 6 sätestatust ning arvestades käesolevas määruses kirjeldatud erisusi.

Kehtiv õigusraamistik ei anna ühest infot, kuidas kooli õppekava koostada, kui koolis toimub õpe nii põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava kui põhikooli riikliku õppekava alusel. Lõike eesmärk on luua selgus kooli õppekava koostamiseks viidatud olukorras.

Paragrahvi 5 lõikes 3 on sätestatud – Kooli õppekavas esitatakse:

- 1) lihtsustatud õppe ning toimetulekuõppe puhul üldosa ning õppekorralduse üldalused ja õppeainete ainekavad;
- 2) hooldusõppe puhul üldosa ning õppekorralduse üldalused ja tegevusvaldkondade kavad.

Muudatuse vajadus lähtub asjaolust, et lihtsustatud ja toimetulekuõppes on õppeained, aga hooldusõppes tegevusvaldkonnad. Kehtivas PLRÕKis on hooldusõppe erisus kooli õppekava struktuuris välja toomata.

Selguse huvides on toodud välja vajadus kirjeldada kooli õppekavas lisaks üldosale ja ainekavale ka vastava õppetaseme (lisas) õppekorralduse üldalused. PLRÕKi õppetasemete üldalused hõlmavad: õppe- ja kasvatusesemärke, põhikooli sihiseadet vastaval õppetasemel, vastava õppetaseme taotletavaid pädevusi, õppe- ja kasvatustöö rõhuasetusi, hooldusõppe puhul ka õppe- ja kasvatusgevuse põhimõtteid, kõigi õppetasemete puhul õppekorralduse aluseid ning toimetuleku- ja hooldusõppe puhul hindamist.

Paragrahvi 5 lõikes 4 on sätestatud - hooldusõppe puhul ei pea kooli õppekava üldosas kirjeldama läbivate teemade ja lõimingu rakendamist.

Paragrahvi 5 lõikes 5 on sätestatud – Kui kooli õppenõukogu otsusega korraldatakse loovtöö sooritamine lihtsustatud ja toimetulekuõppe õpilastele, siis esitatakse kooli õppekava üldosas loovtöö temaatika valiku, juhendamise, töö koostamise ja hindamise põhimõtted.

Õpilaste puhul, kes ei ole võimelised loovtööd tegema, on õpilase IÕK-s võimalik see muu õppeülesandega asendada. Samas loovtöö tegemine kui selline, peaks määruses sätestatud olema nii selleks, et ühtlustada PRÕKi ja PLRÕKi alusel põhikooli lõpetamise tingimusi kui anda ka PLRÕKi õpilastele võimalus oma loovust arendada ja väljendada.

Paragrahvi 5 lõikes 6 sätestatakse – Koolis, kus õpet viiakse läbi erinevate riiklike õppekavade alusel, esitatakse kooli õppekava osana nii ainevaldkondade ainekavad, mis lähtuvad põhikooli riiklikust õppekavast kui õppeainete ainekavad ja/või tegevusvaldkondade kavad, mis lähtuvad põhikooli lihtsustatud riiklikust õppekavast.

Nii nagu kehtiv õigusraamistik ei anna ühest infot, kuidas kooli õppekava üldosa koostada, kui koolis toimub õpe nii põhikooli riikliku kui põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava alusel, on

mitmeti mõistetav ka kooli kohustus õppeainete ainekavade ja/või hooldusõppe puhul tegevusvaldkondade kavade koostamisel. Lisatud lõige kohustab kooli olukorras, kus õpe toimub üldjuhul põhikooli riikliku õppekava alusel, kuid õpetatakse ka põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava alusel õppijaid või vastupidi, koostama lisaks ainevaldkondade õppeainete ainekavadele (PRÕK) ka õppeainete ainekavad ja tegevusvaldkondade kavad (PLRÕK).

Kui tegemist on kooliga, kus õpe toimub ainult põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava alusel, koostab kool põhikooli lihtsustatud riiklikust õppekavast lähtuvad õppeainete ainekavad ning tegevusvaldkondade kavad.

Paragrahvi 5 lõikes 7 sätestatakse – Kooli õppekavas kirjeldatakse õppeainete ainekavade ja tegevusvaldkondade kavade sisu järgmiselt:

- 1) lihtsustatud õppe õppeainete õpitulemused ja õppesisu klassiti;
- 2) toimetulekuõppe õppeainete õpitulemused ja õppesisu arengutasemete kaupa;
- 3) hooldusõppe tegevusvaldkondade õpitulemused ja õppesisu arengutasemete kaupa.

Muudatusega loodi ühtne lähenemine põhikooli riikliku õppekava §-i 24 lõikega 7.

Punktiga 6 täiendatakse määruse §-i 6 lõikega 1¹, kus nähakse ette rakendussätted, mille kohaselt rakendatakse muudatusi 1. septembrist 2024. a. Kuna nimetatud kuupäevaks peavad koolid enda õppekava ja õppekorralduse muudatustega kooskõlla viima.

Punktiga 7 asendatakse määruse lisad 1–3 eelnõu lisadega 1–3.

PLRÕK Lisa 1. Lihtsustatud õpe

Lisasse 1 on lisatud struktuuri selguse ja korrastamise ning PRÕK ainevaldkonnakavadega ühtlustamise eesmärgil esimese punkti „Õppe- ja kasvatusesmärgid“ ette termin koos seda tähistava roomanumbriga „I Üldalused“ ning neljanda punkti „Õppetegevused ja õpitulemused õppeaineti“ ette termin koos seda tähistava roomanumbriga „II Ainekavad“.

Üldaluste plokis on Lisas 1 (ka seni) esitatud õppe- ja kasvatusesmärgid, lihtsustatud õppe tasemel taotletavad pädevused ja õppekorraldus. Ainekavade plokis esitatakse nii nagu ka kehtivas määruse lisas, kõik lihtsustatud õppe ainekavad.

Lisa 1 üldaluste stuktureerimisel ja ajakohastamisel on lähtutud PRÕK-i üldosa sisust ja struktuurist aga osaliselt ka PRÕK-i ainevaldkonna kavade üldalustest. Alljärgnevalt on üldistatult välja toodud punktid, mida muudeti ja/või ajakohastati.

I Üldalused

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

1.1. Põhikooli sihiseade lihtsustatud õppes

Kehtiva PLRÕK Lisa 1 punkt 2. *Õppe- ja kasvatusetegevuse põhimõtted* nimetati ümber *Põhikooli sihiseade lihtsustatud õppes*. Peatüki sisu ajakohastati, sisulised kordused ning meetodilist laadi sisu, mis sobitub paremini meetodilistesse juhendmaterjalidesse, on määruse lisast välja jäetud.

1.2. Pädevused

Esitatud on põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud üldpädevuste loetelu, mis on kohandatud lihtsustatud õppe õpilastele jõukohaseks.

2. Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatus rõhuasetused arenguperioodide kaupa
Taotletavate (arenguperioodide põhiste) pädevuste loetelud ning õppe ja kasvatus rõhuasetused ajakohastati. Nende esituse järjekord muudeti lähtudes põhikooli riikliku õppekava üldosas kehtestatust. Esimesena esitatakse taotletavad pädevused (nt 2.1. Taotletavad pädevused 1.–2. klassis) ning teisena õppe ja kasvatus rõhuasetused (nt 2.2. Õppe ja kasvatus rõhuasetused 1.–2. klassis) arenguperioodi kaupa.

Pädevuste esitamine arenguperioodide kaupa toetab õppetegevuse korraldamist, arvestades lihtsustatud õppe õpilaste kõne ja kognitiivset arengut.

3. Õppekorraldus

Õppekorralduse punkti (kehtivas PLRÕKis lisa 1 punkt 4) ajakohastati tervikuna. Aluseks võeti põhikooli riikliku õppekava üldosa (§-de 14 ja 15) struktuuri ja sisu.

Ühtlustati ka osa õppeainete nimetused vastavalt põhikooli riiklikus õppekava ainenimetustele: A-võõrkeel, muusika, kunst. Loodusõpetuse kui eri õppeaineid lõimiv õppeaine (loodusõpetus, geograafia ning füüsika ja keemia alused) ning tööõpetuse (tööõpetus (1.–4. kl), käsitöö ja kodundus (5.–9. kl), tehnoloogiaõpetus (5.–9. kl)) õppeainete puhul peeti otstarbekaks säilitada erinevused võrreldes põhikooli riikliku õppekava kohustuslike õppeainete nimetustega.

3.1. Läbivad teemad

Lisati eraldi alapunkt täiendusega, et läbivad teemad on üldpädevuste ning arenguperioodide pädevuste ja õppeainete lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel.

3.2. Õppe ja kasvatus korralduse alused

Seoses võõrkeele õppe erisustega lihtsustatud õppes esinevad kehtiva PLRÕKi lisa 1 punktis 4.6. *Tunnijaotusplaan* erinevused nädala õppetundide arvus eesti keelest erineva õppekeelega õpilastele.

Selleks, et 3. ja 4. klassis eesti keelest erineva õppekeelega õpilaste nädala õppetundide arv oleks sarnane eesti õppekeelega õpilastele, vähendati 3. ja 4. klassis vene vm emakeele tundide arvu 1 võrra ja lisati see valikaine tunniressursiks. Peeti oluliseks, et eesti keelest erineva õppekeelega 3.–4. klassi õpilased saaksid samuti omandada valikaineid sest vene vm emakeele õpetust saab korraldada lõimitult teiste õppeainetega (nt töö tekstidega loodusõpetuses vm aines). Eesmärk oli, et 3. ja 4. klassi nädala tunnimaht ei tõuseks.

Kohustuslike ja valikõppeainete nädalatundide arv nädalas eesti keelest erineva õppekeelega õpilastele lisati eraldi tabelina.

Õppekorralduse 5. punkti, mis sätestab lihtsustatud õppe tasemel võõrkeele õppimist täiendati seoses eesti keelsele õppele üleminekuga lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõigetest 2, 6 ja 100¹⁵.

II Ainekavad

4. Õppetegevused ja õpitulemused õppeaineti

Punktid 4.1–4.11 on esitatud samadel alustel.

4.1. Aine nimetus (nt Eesti keel).

4.1.1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Ajakohastati kõikide õppeainete õppe- ja kasvatusesmärgid (kehtivas PLRÕKis nimetatud „Õpetuse eesmärgid“), mida konkreetse aine õpetamisega taotletakse õpilase lähtekohast põhikooli lõpuks.

4.1.2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Kehtivas PLRÕK Lisas 1 on ainekavades (*nt eesti keele ainekavas*), esitatud punkt 6.1.2 „Eesti keele õppe rõhuasetused 1.–2. klassis”. Selgema struktuuri loomise eesmärgil lisati ainekavasse alapunkt 4.1.2. pealkirjaga „Õppetegevuse kirjeldus arenguperioode kaupa” ning vastavalt numereerimata ala-alapunktid „Õppetegevus 1.–2. klassis“, „Õppetegevus 3.–5. klassis“ jne. Õppetegevuse kirjeldused on kokkuvõtvad punktid senistest konkreetse õppeaine konkreetse arenguperioodi rõhuasetusest.

4.1.3. Õpitudemused kooliastmete ja klasside kaupa.

Õpitudemused ajakohastati ning esitati lisaks klassidele ka kooliastmete kaupa.

Tööõpetuse ainekava täiendati lisaks eeltoodule valikuvõimalusega osaleda õpperühmades vastavalt soovidele ja huvidele, mitte soopõhiselt. Sarnaselt põhikooli riikliku õppekavaga on oluline, et vähemalt 10% õppeks vahetavad õpilased õpperühmi. Tehnoloogia ainekavas lisati täiendus „Tehnoloogiaõpetuse õpitudemused vahetatud õpperühmades esitatakse kooli tööõpetuse ainekavas.“ Sama laieneb ka kodunduse õpitudemuste kohta vahetatavates õpperühmades.

PLRÕK Lisa 2. Toimetulekuõpe

Lisasse 2 on lisatud struktuuri selguse ja korrastamise ning PRÕK ainevaldkonnakavadega ühtlustamise eesmärgil esimese punkti „Õppe- ja kasvatusesmärgid“ ette termin koos seda tähistava roomanumbriga „I Üldalused“ ning viienda punkti „Õppetegevus, rõhuasetused ja õpitudemused õppeainete kaupa,“ ette termin koos seda tähistava roomanumbriga „II Ainekavad“.

Lisa 2 üldaluste ja ainekavade muutmisel lähtuti põhikooli riikliku õppekava üldosast, mõnel puhul ka ainevaldkonnakavadest samuti PRLÕK Lisa 1 struktuurist. Lisa 2 sõnastus on muudetud konkreetsemaks, selgemaks ja kergemini mõistetavaks. Välja on jäetud kordused, paragrahvide ülesehitus on muudetud loogilisemaks. Selgema arusaadavuse huvides on lisatud, liidetud või ümber tõstetud erinevaid punkte, seetõttu on muudetud kehtivat numeratsiooni.

Alljärgnevalt on üldistatult välja toodud punktid, mida muudeti ja/või ajakohastati.

I Üldalused

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

1.1. Põhikooli sihiseade toimetulekuõppes

Antud punkti alla on ühendatud loogiliseks tervikuks kehtiva PLRÕK Lisa 2 punkt 1 *Õppe- ja kasvatusesmärgid* ning punkt 2 *Õppe- ja kasvatusetegevuse põhimõtted*. Lisatud on toimetulekuõppes oluline kontsentrisuse printsiip.

1.2. Pädevused

Lähtudes põhikooli riikliku õppekava § 4 punktist 4 on lisatud toimetulekuõppele kohandatud üldpädevused.

2. Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatus rõhuasetused arengutasemete kaupa Määruses on oluline välja tuua arengutasemete kaupa taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatus rõhuasetused. Rõhuasetused annavad õpetajale info lapse psüühiliste protsesside arengu tasemest, millest tuleb õppetöö planeerimisel lähtuda. Näiteks kui õpilane on esimesel arengutasemel, siis toetub ta õppetöös veel väga palju tajudele ja peab saama õpitavat vahetult kogeda ja täiskasvanut ning kaaslasti matkida. Teisel ja kolmandal arengutasemel omandab õppija uut infot peamiselt vahetult saadavast praktilisest kogemusest, kuid lisandub oskus õpitud teadmisi seostada varasemate teadmiste, kogemuste ning sellega seotud kujutluspiltidega.

Pädevusete esitamise vormistus ühtlustati PLRÕK lisaga 3.

3. Õppekorraldus

3.1. Õppe ja kasvatus korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes käesoleva määruse lisas 2 sätestatud nõuetest ja ülesannetest.

Kehtivas PLRÕKis punkt 4.1. Sisu jäi samaks kuid numeratsioon muutus.

3.2. Punktis on lahti kirjutatud õppetöö läbiviimise põhimõtted arengutasemete kaupa, sh õpilase arengutasemete määramine.

3.3. Lisatud on selgitus mõistete „klass” ja „arengutase” kasutamise kohta.

Õppetööd planeeritakse iga õpilase arengutasemest lähtuvalt õppeainete kaupa, mitte klasside põhised. Näide: 7. klassi õpilane võib olla matemaatikas I arengutasemel, enamuse õppeainetes II arengutasemel ning emakeeles juba III arengutasemel.

3.4. Lisatud on õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardi koostamise kohustus vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikele 7.

3.5. Lisatud on täiendus IÕK-s vajadusel arvestada erisusi õpilase õppekeeles.

Lähtuvalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 18 lõikest 1 võib kool teha õpilast õpetades muudatusi või kohandusi õppeajas, õppesisus, õppeprotsessis ja õppekeskkonnas ning õpetada toimetuleku- ja hooldusõppel olevat õpilast kooli või klassi õppekeele asemel muus keeles. Ka õppekeeles tehtav erisus peab olema IÕK-s välja toodud.

3.6. Lisatud on individuaalse õppekava (IÕK) koostamist sätestavad punktid, mida kehtiva PLRÕK lisas 2 ei ole kajastatud.

3.9. Punktis on info, et õppetöö toimub õpperühmades ning nende komplekteerimisel on soovitatav lähtuda õpilaste arengutasemetest mitte vanustest. Lisatud on täiendus, et õppetööd viib rühmas läbi õpetaja, vajadusel koos abiõpetaja(te) või õpetaja-abi(de)ga.

Toimetulekuõppes on kõikidel lastel individuaalne õppekava, mis eeldab individuaalselt õppetööd iga õpilasega. Õpilased on arengutasemelt enamasti väga erinevad. Iseseisva töö tegemise võime on toimetulekuõppe õpilastel vähene ning seetõttu ei ole õpetaja üksinda võimeline tagama kõikidele õppijatele jõukohase õppe rakendamist.

3.10. Toimetulekuõppel õpilasele võib kooli õppekavaga ja/või individuaalse õppekavaga sätestada nominaalseks õppeajaks põhikoolis 11 õppeaastat. 10. ja 11. õppeaastal koostatakse õpilasele kohustuslike ja valikainete kohta individuaalne õppekava kuni 32 nädalatunni ulatuses. Kooli põhjendatud otsus õppeaja pikendamisest keeldumise kohta vormistatakse

kirjalikult ja toimetatakse õpilase vanemale või eestkostjale kätte posti teel või antakse kätte allkirja vastu hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal.

Seni kehtinud nõue, kus põhihariduse õppe pikendamise avalduse esitab lapsevanem 9. klassi I poolaastal ning õpilase õppeaja pikendamise üle otsustab kooli õppenõukogu, võeti punktist välja. Täpsem selgitus käesoleva punkti muudatuse kohta on toodud seletuskirjas PLRÕK määruse üldosa selgituste juures.

3.12. Punktiga muudeti tunnijaotusplaani. 7.–9. klassis jäetakse elu- ja toimetulekuõppe ning matemaatika tundide arv samaks 6. klassiga 7. klassis valikõppeainete arvelt ning 8. ja 9. klassis tööõppe arvelt arvestades, et matemaatika ja elu- ja toimetulekuõppe on igapäevaseks hakkama saamiseks olulisemad. Tööõppe osakaalu saab suurenda pikendatud nominaalse õppeaja ja lisaõppe aastatel.

Kehtiva PLRÕK lisa 2 punkt 4.11. on tõstetud punktiks 3.14.

Kehtiva PLRÕK lisa 2 punktid 4.12. ja 4.13. on eelnõust välja jäetud, kuna nende sisu on kirjeldatud sihiseade ja rõhuasetuste all.

4. Hindamine

Hindamine peab võimaldama õpilasele kohest positiivset tagasisidet anda, mis motiveeriks õppijat õppima ning pingutama. Teistele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele peab olema võimalik anda pidevat jooksvat infot õpilase edusammude kohta. Sellest lähtuvalt on tehtud järgnevad muudatused ja täiendused.

4.1. Toimetulekuõppes korraldatakse õppetöö ning õpikeskkond lähtudes iga õppija võimetest ja individuaalsetest iseärasustest. Hindamine võimaldab motiveerida õppijat õppetöös osalema ning annab infot õpilase arengutasemest temaga tegelevatele täiskasvanutele.

Lisatud uus punkt.

4.2. jäi samaks, mis kehtiva PLRÕKi lisa 2 punkt 5.2.

4.3. Hinnangu põhieesmärgidena kohaldatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud eesmärgid, rõhutades seejuures, et hindamise eesmärgiks on:

- 1) toetada õpilase võimetekohast arengut;
- 2) motiveerida õpilasi õpiülesandeid sooritama ja märkama oma töö tulemuse vastavust näidisele või etalonile;
- 3) suunata õpilase võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist;
- 4) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja potentsiaalse arengu toetamisel;
- 5) anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengudünaamikast.

Kehtiva PLRÕK lisa 2 punkt 5.3, mida on täiendatud õpilase võimetekohase arengu toetamise sättega. Õpilase enesehinnangu mõjutamine on asendatud suunamisega.

4.4. Lisatud õpilasele suulise positiivse tagasiside andmise vajalikkus, kuna toimetulekuõppe tasemel õppivale õpilasele on oluline kohene verbaalne tagasiside tehtud töö kohta.

Paljud toimetulekuõppel õppijad ei suuda omandada mõtestatud lugemisoskust, seega ei ole kirjalikud kokkuvõtted ega ka tähekombinatsioonid nende õppimist toetavad, vaid eelkõige infoks õpilasega tegelevale täiskasvanule.

4.5. Ära on jäetud PLRÕK lisa 2 punktis 5.4. kajastatud hinnang „tuleb toime rahuldavalt“.

Kui laps tuleb õppeaines rahuldavalt toime, siis see tähendab, et ta vajab juba mingit abi. Seega on korrektsem kasutada hinnangut "tuleb toime abiga", vajadusel täiendada, millise abiga õpilane toime tuleb.

Hinnangut „tuleb toime“ ja „tuleb toime abiga“ täpsustatakse alati sõnalise kirjeldusega, millega õpilane toime tuleb. Kuna ainult hinnangud ei võimalda teistel lapsega tegelevatel spetsialistidel ja lapsevanemal mõista, millise õpitava oskuse kohta antud hinnang kuulub, siis on alati oluline täiendada tähelist hinnangut lühikirjeldusega. Kõik punktis toodud hinnangud on varustatud lühenditega vastavalt „tuleb toime“ (TT), „tuleb toime abiga“ (TA) ja „ei tule toime“ (ET).

Lisatud punkt 4.7. Iga õppeperioodi lõpus lisatakse kokkuvõtvatele hinnangutele sõnaline tagasiside. Õppeaasta lõpus antavale kokkuvõtvale hinnangule lisandub kirjalik individuaalse õppekava põhjal koostatud saavutatud õpitulemusi kirjeldav tagasiside.

Sõnaline lõpphinnang „tuleb toime“ või „tuleb toime abiga“ ei anna lapsega tegelevatele täiskasvanutele informatsiooni, millega õpilane täpsemalt juba toime tuleb ning seetõttu vajab see alati täpsustavat sõnalist selgitust nii jooksva hindamisel kui ka perioodi või õppeaasta lõpphindamisel. Kokkuvõttev hinnanguleht on aluseks järgmise aasta individuaalse õppekava koostamisel.

II Ainekavad

5. Õppetegevus, rõhuasetused ja õpitulemused õppeainete kaupa

Õppeainete õppetegevused, rõhuasetused ja õpitulemused on ajakohastatud. Ebakõlad likvideeriti ning sisu ühtlustati õppeainete üleselt.

PLRÕK Lisa 3. Hooldusõpe

PLRÕK lisa 3 üldaluste ja tegevusvaldkondade kavade muutmisel lähtuti nii põhikooli riikliku õppekava üldosa kui PLRÕK lisade 1 ja 2 struktuurist. Lisa 3 sõnastus on muudetud konkreetsemaks, selgemaks ja kergemini mõistetavaks. Välja on jäetud kordused, punktide ülesehitust on muudetud loogilisemaks. Ühtse struktuuri loomise ja sisulise selguse huvides on lisatud, liidetud või ümber tõstetud erinevaid punkte, seetõttu on muudetud kehtivat numeratsiooni.

Korrigeeritud on õppe ja kasvatus rõhuasetusi ja taotletavaid pädevusi arengutasemete kaupa. Tegevusvaldkondade kirjeldused, mille puhul on tehtud täiendus võrreldes kehtiva PLRÕK lisaga 3 – sotsiaalsed- ning igapäevaoskused on esitatud eraldi tegevusvaldkondadena, kuna hooldusõppe õpilaste sotsiaalsed oskused võivad suures osas erineda tema eneseteenindusega seotud oskustest.

Üldistatult on välja toodud punktid, mida muudeti ja/või ajakohastati.

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Lisati hooldusõppe sihiseade (1.1) ja hooldusõppele kohandatud taotletavate pädevuste kirjeldused (1.2).

Rõhuasetus on arengu terviklikkusel ja võimalikult suurel osalusel/kaasatusel ühiskondlikus elus.

1.3. Õppe- ja kasvatusetegevuse põhimõtted

Põhilised muudatused on tingitud muutustest hariduspoliitikas (tegevusvaldkondade lõimimine, õpilase individuaalsuse ja sotsiaalsete suhete väärtustamine).

1.3.1. Uue mõistena on sisse toodud tervikõppe printsiip varasema „õppetöö läbiviimisele tegevusvaldkondade kaupa“ asemel. Samuti on rõhuasetus liikunud „puuduliku arengu kompenseerimiselt“ õpilase tugevuste arvestamisele ja eneseteenindusoskuste keskseks seadmiselt sotsiaalsete oskuste tähtsustamisele.

1.3.4. Laiendatud on individuaales õppekava (edaspidi IÕK) koostamise aluseid, lisatud on tegevusvaldkondade loetelu.

1.3.5. Koostöö IÕK koostamisel on korrigeeritud ja koondatud.

1.3.6. Õpikeskkond on kirjeldatud varasemast detailsemalt. Sisse on toodud õpilase aktiivsuse soodustamise ja mitmekesise sotsiaalse keskkonna põhimõtte.

1.3.8. Muudetud on õppe- ja kasvatusetegevuse kirjeldust.

Kehtiva PLRÕK lisa 3 on need kirjeldatud tegevusvaldkondade kaupa. PLRÕK määruse eelnõus esitatud õppe- ja kasvatusetegevused õpitervikute kaupa praktiliste, eakohaselt eluliste tegevustena. Nii arenevad tegevusvaldkondade oskused loomulikus omavahelises seoses. Oskuste omandamine toimub minimaalsete tegevussammude/osaoskuste kaupa, omandatud osaoskusi rakendatakse ahelana.

2. Õppe ja kasvatusetegevuse rõhuasetused ning taotletavad pädevused eri arengutasemetel

2.1. Arengutasemetel õppe ja kasvatusetegevuse rõhuasetused toetuvad tegevusvaldkondade kirjeldustele ja on muudetud varasemaga võrreldes kompaktsemaks.

2.2. Taotletavad pädevused arengutasemetel kaupa

Pädevused on koostatud lähtuvalt õppe ja kasvatusetegevuse rõhuasetustest.

3. Õppekorraldus

Punkt ajakohastati. Sõnastusi on täiendatud sisu toetava selgitusega.

3.2. Kehtiv PLRÕK lisa 3 sätestab neli tegevusvaldkonda. PLRÕK määruse muudatuse eelnõu lisa 3 on esitatud viis tegevusvaldkonda.

Sotsiaalsed oskused ja igapäevaoskused on lahku viidud, sest õpilaste sotsiaalsed oskused võivad suures osas erineda tema eneseteenindusega seotud oskustest. Juurde lisatud termin „tervikõpe“ – hooldusõppes on kõik tegevusvaldkonnad omavahel lõimitud, tegevusvaldkondade piirid tervikõppes praktiliselt puuduvad. Õppimine ja individuaalses õppekavas püstitatud õpitulemusteni jõudmine toimub eluliste praktiliste tegevuste kaudu kogu päeva jooksul.

3.3. Sõnastust on täiendatud, lisatud on selgitus, et õpilane võib erinevates tegevusvaldkondades olla erineval tasemel. Sõna „tasandil“ asendatud „arengutasemega“. Punktist eemaldatud IÕK lause, mis on tehtud eraldi punktiks (3.8). Lisatud on täiendus, et IÕK-s tuleb vajadusel arvestada erisusi õpilase õppekeeles.

Lähtuvalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 18 lõikest 1 võib kool teha õpilast õpetades muudatusi või kohandusi õppeajas, õppesisus, õppeprotsessis ja õppekeskkonnas ning õpetada toimetuleku- ja hooldusõppel olevat õpilast kooli või klassi õppekeele asemel muus keeles. Ka õppekeeles tehtav erisus peab olema IÕK-s välja toodud.

3.4. Punkti on täpsustatud ja täiendatud.

Eesmärk selgitada, et hooldusklassi õpilane ei pruugi järgmisesse klassi liikudes liikuda kõrgemale arengutasemele, vaid võib jääda samale arengutasemele või progresseeruva kuluga haiguse puhul liikuda ka madalamale arengutasemele.

3.5. Sõnastus muudetud ajakohasemaks, lisatud tugipersonali termin (kool pakub tugiteenuseid). Kehtivas määruses kajastatud „abiõpetaja“ on asendatud „abipersonaliga“. Õppeasutustes võivad olla erinevad ametinimetused (nt abiõpetaja, õpetaja abi, tegevusjuhendaja jne). Õppetegevusi viiakse läbi ka väljaspool kooli (nt õppekäigud, väljasõidud), mistõttu lisatud sellekohane täiendav lause/selgitus.

3.7. Lisatud õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardi koostamise kohustus ja alused vastavalt PGS § 46 lõikele 7.

3.8. Täpsustatud IÕK sisu.

Kirjeldus muudetud põhjalikumaks. Koolid saavad kirjeldusele toetudes sisendit täiendada vastavalt oma kooli õpilaste eripäradele ja vajadustele.

3.9. Sõnastust on muudetud järgmiselt:

Hooldusõppe tasemel õpilasele, kelle nominaalseks õppeajaks põhikoolis on 11 õppeaastat, koostatakse individuaalne õppekava kuni 20 nädalatunni ulatuses igal täiendaval õppeaastal.

Vanema avalduse esitamine ning kooli õppenõukogu otsus õpilase õppeaja pikendamise kohta põhikoolis võeti punktist välja.

4. Hindamine

Täpsustati hindamise põhimõtteid. Hooldusõppe õppetase õpilaste hindamise juurde on lisatud vajadusel õpilase reaktsioonide ja tegevuste kirjeldamine, sest praktiline kogemus on näidanud, et antud sõnalistest hinnangutest sageli ei piisa. Ära on jäetud hinnang „tuleb rahuldavalt toime“.

5. Tegevusvaldkonnad

5.1. Kognitiivsed oskused

I arengutase vastab 0–6-kuulise lapse arengule. Oskusi on juurde lisatud või täiendatud võrreldes kehtiva PLRÕK lisa 3 esitatuga. Osaliselt on kehtiva PLRÕK lisa 3 I arengutasemel oskused tõstetud II arengutasemele.

II arengutase vastab 6–18-kuulise lapse arengule. Oskusi on juurde lisatud või täiendatud võrreldes kehtiva PLRÕK lisa 3 esitatuga. Osaliselt on kehtiva PLRÕK lisa 3 II arengutaseme oskused tõstetud III arengutasemele.

III arengutase vastab 18–24-kuulise lapse arengule. Oskusi on juurde lisatud või täiendatud võrreldes kehtiva PLRÕK lisa 3 esitatuga.

5.2. Kommunikatsioon

I arengutase vastab 0–6-kuulise lapse arengule. Oskusi on juurde lisatud või täiendatud võrreldes kehtiva PLRÕK lisa 3 esitatuga. Uue teemana lisatud kehaviiped.

II arengutase vastab 6–18-kuulise lapse arengule. Oskusi on juurde lisatud või täiendatud võrreldes kehtiva PLRÕK lisa 3 esitatuga. Osaliselt on kehtiva PLRÕK lisa 3 II arengutaseme oskused tõstetud III arengutasemele.

III arengutase vastab 18–24-kuulise lapse arengule. Oskusi on juurde lisatud või täiendatud võrreldes kehtiva PLRÕK lisa 3 esitatuga. Osaliselt on kehtiva PLRÕK lisa 3 III arengutaseme oskused tõstetud II arengutasemele.

5.3. Motoorika

Motoorika tegevusvaldkonnas lähtub astmete jaotus õpilase liikumisvõimest ja pole seotud tema kognitiivse arenguga. Kirjeldamisel lähtuti 5-astmelisest jaotusest *Gross Motor Function Classification System* (GMFCS) 6–12 a lastele, milles tasemed I ja II vastavad kehtiva PLRÕK lisa 3 järgi III arengutasemele, III vastab II arengutasemele ja IV ja V on vastavuses I arengutasemega. Selline jaotus muudab ülevaate selgemaks ja süsteemsemaks.

5.4. Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste tegevusvaldkonna kirjeldused on esitatud tabelis kahes alavaldkonnas (kontakt, tegutsemine). Kuna hooldusõppe õpilaste sotsiaalsed oskused võivad suures osas erineda tema eneseteenindusega seotud oskustest, on igapäevaoskused esitatud eraldi tegevusvaldkonnana.

5.5. Igapäeva oskused

Arvestades, et hooldusõppe õpilaste sotsiaalsed oskused võivad suures osas erineda tema eneseteenindusega seotud oskustest, siis on igapäevaoskused toodud välja eraldi tegevusvaldkonnana.

5.6. Tegevusvaldkondade pädevused

Tegevusvaldkondade pädevused on koostatud muudetud tegevusvaldkondade kirjelduste põhjal.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrust nr 1 „Põhikooli riiklik õppekava“.

Punktiga 1 sõnastatakse tervikuna uues sõnastuses muudetava määruse § 1 lõiked 5 - 8.

Paragrahvi 1 lõige 5 – Muudatusega ühtlustatakse mõisted üldosas ja lisades.

Paragrahvi 1 lõige 6 – Muudatusega esitatakse ainevaldkondade loetelu tähestikulises järjekorras. Õpilase arengu toetamiseks on kõik riiklikus õppekavas määratletud õppeained võrdse tähtsusega ja nende koondamine ainevaldkondadesse peab seda arusaama ühiskonnas võimendama. Senine ainevaldkondade esitusviis, mis algas keele ja kirjanduse valdkonna nimetamisega ja lõppes kehalise kasvatuse valdkonna nimetamisega, on ühiskonnas kujundanud arusaama, nagu oleks ainevaldkonnad loetelus esitatud hierarhiliselt. Ainevaldkondade esitamine tähestikulises järjekorras ei võimalda tõlgendamist, mille kohaselt mõnda valdkonda peetakse teistest tähtsamaks või perifeersemaks ja mis sellise tõlgenduse kohaselt loob väärarusaama ning võib mõjutada õppijakeskse õppe korraldamist.

Paragrahvi 1 lõige 7 – Punktis 4 esitatud usundiõpetuse valikaine kohta lisatakse samasse punkti täpsustus, et valikõppeainet õpetatakse vaid riiklikus õppekavas esitatud ainekava järgi.

Tegemist ei ole sisult uue muudatusega. Seni oli kohustus õpetada usundiõpetust vaid riikliku ainekava järgi esitatud eraldi lõikes (kehtiva regulatsiooni kohaselt § 1 lõikes 8). Muudatusega ühtlustatakse usundiõpetuse õpetamisele seatava tingimuse esitamise viis gümnaasiumi riiklikus õppekavas esitatuga.

Paragrahvi 1 lõige 8 – Lisas 13 esitatakse ainevaldkondade üleste valikõppeainete kavad.

Määrust on täiendatud lisaga, kuhu on koondatud riikliku tellimuse tulemusel valminud erinevaid valdkondi ja õppeaineid lõimivad valikainekavad, mida koolil on soovi korral võimalik kasutada, toetamaks õpilaste üldpädevuste arengut.

Punktiga 2 täiendatakse §-i 1 uue lõikega – 8¹.

Määrusesse on lisatud uus regulatsioon, mis annab põhikoolile võimaluse ise koostada valikõppeainete kavasad tingimusel, et need toetavad kooli õppekava eesmärkide täitmist. Kehtivas sõnastuses sätestas määrus koolile võimaluse valida valikaineid ja kohustas kooli oma õppekavas esitama valikõppeainete valiku põhimõtted (vt ka PRÕK § 24 lõige 6 punkt 2), kuid ei andnud selgesõnalist võimalust koolile ise valikõppeainete koostamiseks. Samas, kui gümnaasiumis see võimalus on olemas ja ka paljud põhikoolid soovivad kasutada enda koostatud valikõppeaineid, mis toetavad üldpädevuste kujundamist, lisaks nendele neljale, mida pakub PRÕK paragrahvi 1 lõikes 7 ning mille seast on koolil õigus teha valik oma õppekavas.

Punktiga 3 muudetakse § 1 lõike 9 sõnastust – täpsustatud on lisa pealkiri ja number.

Punktiga 4 täiendatakse määruse § 4 lõike 4 punktis 2 sätestatud regulatsiooni.

Sotsiaalse ja kodanikupädevuse kirjeldusse on lisatud Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingu ettepanekul ja ühiskondlikust olukorrast tingituna täiendus Eesti riikliku iseseisvuse toetamiseks.

Punktiga 5 täiendatakse määruse § 4 lõike 4 punktis 7 sätestatud regulatsiooni.

Ettevõtlikkuspädevuse kirjeldusse lisatakse finantskirjaoskuse komponent, mille arendamisega tuleb arvestada pädevuse kujundamisel. Finantskirjaoskus ehk rahatarkus on oskuste, teadmiste, hoiakute ja käitumiste kogum, mis on vajalik rahaasjades arukate otsuste tegemiseks ja oma pere majandusliku heaolu tagamiseks: Finantskirjaoskus hõlmab muuhulgas oskust koostada eelarvet, teadmisi investeerimise põhitõdedest ning säästvat ja vastutustundlikku hoiakut raha suhtes. Muudatuse vajalikust põhjendab Rahandusministeeriumi juhtimisel tehtud uuring⁴, mis tuvastas, et rahatarkusega mitte tegelemine alates põhikoolist suurendab tõenäosust, et liiga suur hulk inimesi kogeb täiskasvanueas finantsvaldkonnas ebaõnnestumist. Rahatarkuse omandamine alates nooremast koolieast suurendab tõenäosust kujundada säästmis- ja mõistlikke tarbimisharjumusi. Finantskirjaoskust nimetatavad rahvusvahelised analüütikud⁵ üheks 21. sajandi tulevikuoskuseks.

Punktiga 6 muudetakse paragrahvi 4 lõike 7 esimese lause sõnastust – sisuliselt on asendatud senine tekst "kooliastmete õppe- ja kasvatusesmärkide" tekstiga "kooliastme lõpuks taotletavate teadmiste, oskuste ja hoiakute". Muudatus on tingitud määruse lisade 1–8 struktuuri

---

⁴ Turu-Uuringute AS. (2019). [Eesti elanike finantskirjaoskuse ehk rahatarkuse uuring](#). Uuringu algataja: Rahandusministeerium

⁵ OECD (2010). [OECD Learning Compass 2030. A Series of Concept Notes](#).

ja sisu muudatustest, millega vähendati ainevaldkonnakavade sihiseade mitmetasandilisust. Uutes ainevaldkonnakavades esitatakse taotletavad väljundid kolmel tasandil: „valdkonnapädevus“, mis kirjeldab põhikooli lõpuks taotletavat ainevaldkonnaainete ülest pädevust ning hõlmab ka üldpädevusi, „kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud“, mis kirjeldavad ülevaatlikult kooliastme lõpuks taotletavaid õpitulemusi õppeainete lõikes ning „õpitulemused“, mis kirjeldavad detailsemalt õppeainete raames taotletavaid õpitulemusi ning toetavad seega kooli ja õpetajad õppetöö kavandamisel. Kõik kolm kirjeldatud astet on hierarhilises seoses ning ehk kõik õpitulemused lähtuvad kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest oskustest ja hoiakutest ning viimased omakorda lähtuvad valdkonnapädevusest.

Punktiga 7 muudetakse paragrahvi 6 lõike 5 sõnastust.

Muudatusega jäetakse välja sulgudes esitatud mittetäielik loend võimalikest õppetöö toimumiskohtadest väljaspool kooli ruume, sest võimalusi õppetöö läbiviimiseks on oluliselt rohkem ja osaliselt on võimalused loetletud ainevaldkonnakavades. Lisatud on õpilase vaimse ja füüsilise turvalisuse tagamise nõue, mida on oluline järgida nii füüsiliselt väljaspool kooli viibides kui ka virtuaalses õppekeskkonnas.

Punktiga 8 muudetakse paragrahvi 14 pealkirja.

Läbivatele teemadele on lisatud täiend „õppekava“, mis täpsustab nende käsitlemisulast.

Punktiga 9 muudetakse paragrahvi 14 lõike 3 punkti 1 sõnastust.

Muudatusega viiakse läbiva teema nimetus ja sisu kooskõlla kaasaegse karjääri kujundamise pädevusmudeliga⁶. Läbiva teema uus nimetus on „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“. „Karjääri planeerimine“ (*career planning*) kui üks karjääri kujundamise alapädevus asendatakse laiemaga mõistega „karjääri kujundamine“ (*career management/career design*). Karjääriõpetus ei hõlma ega sihi vaid karjääriplaani koostamist ega antud oskuse kujundamist, vaid toetab pädevusi, mis on vajalikud elukaareülest valikute tegemiseks. Samuti ei ole karjääri kujundamise sihiks vaid erialase kutse valimine, vaid laiemalt edasise töö- ja/või haridustee kavandamine, mistõttu asendatakse läbiva teema kirjelduses taotlus teha „mõistlikke kutsevalikuid“ taotlusega teha „sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid“.

Punktiga 10 muudetakse paragrahvi 14 lõike 3 punkti 5 sõnastust.

Muudatusega laiendatakse läbivat teemat ja täpsustatakse, et teabekeskond hõlmab ka meediakasutust. Läbiva teema uus nimetus on "Teabekeskond ja meediakasutus". Lisatud on allikakriitilisus, autorluse austamine, ja vastutuse võtmine meediasuhtluses. Täiendus tuleneb EL audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi artiklist 33a⁷, mille lõige 1 kohustab liikmesriike rakendama meetmeid meediakirjaoskuse arendamiseks.

Punktiga 11 tehakse muudatus määruse § 14 lõikes 4. Number „12“ asendatakse numbriga „14“, kuna määruse lisa number, milles esitatakse õppekava läbivate teemade kirjeldused, oli varem vale.

Punktiga 12 muudetakse määruse § 15 lõike 1 sõnastust.

Muudatusega täpsustatakse kooli õppekorraldusdokumendid, milles kirjeldatakse õppe ja kasvatus korralduse aeg ning viisid, samuti täpsustatakse seadusandlus, millest tuleb

⁶ SA Innove (2016). [Karjääri kujundamise pädevuste toetamine](#).

⁷ [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 14. novembri 2018. aasta direktiiv \(EL\) 2018/1808](#) millega muudetakse direktiivi 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv), et võtta arvesse muutuvat turuolukorda

kirjeldamisel lähtuda. Muudatus on tinginud sage ebakõla kooli õppekava ja muu dokumentatsiooni ning tegeliku õppekorralduse vahel.

Punktiga 13 asendatakse määruse § 15 lõikes 2 tekst „üldõpetuslikku õpet“ sõnaga „üldõpet“. Muudetud sõna on keeleliselt korrektsem kasutada, võrreldes kehtiva sõnastusega.

Punktiga 14 tehakse muudatus määruse § 15 lõikes 3.

Nädalatunnid, mille alusel kujuneb õpilaste õppekoormus, esitatakse kooliastmete kaupa, kuid võrreldes määruse kehtiva regulatsiooniga esitatakse nädalatunnid ainevaldkondade, mitte õppeainete kaupa. Koolil on kohustus oma õppekavas määrata kindlaks ainevaldkonda kuuluvate õppeainete nädalatundide jaotus klasside kaupa selle arvestusega, et õpilased saavutaksid taotletavad õpitulemused ja kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud (vt muudetava määruse lisad 1–8 ja määruse § 15 lõige 3³). Nädalatundide arvestuslik jaotus õppeainete kaupa esitatakse määruse lisades.

Muudatus aitab rõhutada määruse üldosas esitatud aineõpetuse valdkondlikkuse põhimõtet, et suunata koole rakendama uurivat ja avastusõpet, praktilisi töid ja õppeainete vahelist lõimingut, sh lõimitud aine- ja keeleõpet ning laiemalt luua võimalused õpilaste individuaalse arengu toetamiseks. Muudatusega ei tekitata olukorda, kus mõne aine tunde jääb vähemaks, sest õpitulemused on kirjeldatud lähtuvalt lisades 1–8 esitatud arvestuslikust tundide arvust, kuid muudatusega antakse koolidele suurem paindlikkus lähtuda nädalatundide jaotamisel õpilaste tegelikust õpivõimekusest ja/või kooli õppekavast tulevast sihiseadest. Muudatus mõjutab kooli koostöist ja ainevaldkondade ülest õppekava koostamist ning avardab kooli võimalusi õppetöö kavandamisel ja korraldamisel.

Muudatus on seotud käesolevas määruses tehtava muudatusega (vt punkt 15 – määruse paragrahvi 15 täiendamine lõikega 3³).

Punktiga 15 tehakse muudatus § 15 lõikes 3¹. Muudatusega eristatakse sätted, mis reguleerivad eesti keele õpet eesti õppekeele klassis ja vene või muu õppekeele klassis ning võõrkeelte õpet, et luua suurem õigusselgus eesti keele õppimisel sihtgruppide vajadustest lähtuvalt. Senine esitusviis, kus samas lõikes esitati eesti keele ja võõrkeelte õpetamise regulatsioon, oli vormiliselt ebatäpne ja võimaldas ebaselget tõlgendust. Muudatusega täpsustatakse tingimused, mis puudutavad eesti keele õpetamist ja kirjanduse õpetamist nii eesti kui ka muu emakeelega õpilasele. Muudatusega esitatakse täpsemalt, et eesti õppekeele klassis õpivad kõik õpilased õppeainet, mille nimetus on „eesti keel“, välja arvatud need õpilased, kelle emakeel ei ole eesti keel või kes on saanud välisriigist ja kes on eesti õppekeele klassis õppinud vähem kui kuus aastat. Need õpilased võivad eesti keelt õppida „Eesti keel teise keelena“ ainekava alusel. Lõikest on välja jäetud õppeaine nimetusest kirjandus, sest sellisel kujul oli õppeaine nimetus eksitav ja kõik õpilased nii eesti kui ka muu õppekeele klassis õpivad, sõltumata emakeelest, eraldi õppeainet nimetusega „kirjandus“.

Punktiga 16 täiendatakse §-i 15 lõigetega 3² ja 3³.

Lõikes 3² sätestatu oli seni esitatud lõikes 3¹. Täiendusena on lisatud õpilase võimalus valida B-võõrkeele õppima asumisel kahe või enama võõrkeele vahel. Regulatsiooni täiendus tuleneb sellest, et tihti pakutakse koolides vaid üht B-võõrkeelt, milleks on vene keel, ja õpilastel puudub võimalus realselt valida. Samal ajal on üha rohkem gümnaasiume, kus B1 tasemel vene keele õpet ei pakuta ning põhikooli lõpetamise järel on õpilastel keerulisem järgmisel haridustasemel jätkata. A-võõrkeelte loendist eemaldatud vene keel, et viia sätestatu kooskõlla põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 15 lõike 3 punktiga 2. B-võõrkeelte loetelu on täiendatud

naaberriikide keelte ja maailmas olulise suhtluskeelega. Keelte loetelu on soovituslik ja koolidel on jätkuvalt võimalus B-võõrkeelena pakkuda mis tahes keelt.

Lõikes 3³ sätestatu näol on tegemist sisulises mõttes uue regulatsiooniga, mis täpsustab käesolevas määruses § 15 lõikes 3 tehtud muudatust ning selles sätestatakse, et lõikes 3 esitatud ainevaldkondade nädalatundide arvu täpsustakse õppeainete kaupa määruse lisades 1–8. Seejuures on määruse lisades esitatud õppeainete nädalatundide arv arvestuslik ning koolil on kohustus oma õppekavas määrata õppeaine nädalatundide arv klassiti arvestades nõuet saavutada taotletavad õpitulemused ja kooliastme lõpuks teadmised, oskused ja hoiakud.

Punktiga 17 muudetakse määruse § 15 lõike 4 sõnastust. Muudatus on seotud põhikooli ja gümnaasiumiseaduse muudatustega, milles määratletakse, et kooli õppekeel on eesti keel ja muu õppekeele rakendamiseks on võimalik taotleda luba klassiti, mistõttu on ka muu õppekeelega klassi tunnijaotusplaan ja konkreetne tunnimahu kasutamine määratud erinevalt. Vaba tunnimahu ressurss jääb samaks.

Punktiga 18 muudetakse määruse § 15 lõike 5 sõnastust. Muudatus on tingitud määruse lisade 1–8 struktuuri ja sisu muudatustest, millega vähendati ainevaldkonnakavade sihiseade mitmetasandilisust. Uutes ainevaldkonnakavades esitatakse taotletavad väljundid kolmel tasandil: „valdkonnapädevus“, mis kirjeldab põhikooli lõpuks taotletavat ainevaldkonnaainete ülest pädevust ning hõlmab ka üldpädevusi, „kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud“, mis kirjeldavad ülevaatlikult kooliastme lõpuks taotletavaid õpitulemusi õppeainete lõikes, ning „õpitulemused“, mis kirjeldavad detailsemalt õppeainete raames taotletavaid õpitulemusi ning toetavad seega kooli ja õpetajad õppetöö kavandamisel.

Punktiga 19 muudetakse määruse § 15 lõike 7 sõnastust. Muudatusega taotletakse lisaks muusika kutsealase eelkoolitusega ka tantsu kutsealase eelkoolitusega kooli III kooliastmes õigust asendada kunstiainete, tehnoloogia ja kehalise kasvatuse ainevaldkondade õpitulemused erialaõppest lähtuvate õpitulemustega. Muudatus on vajalik, et vähendada muusika ja tantsu kutsealase eelkoolitusega õpilaste õppe eripärast tulenevat liigset õppekoormust.

Punktiga 20 muudetakse määruse § 16 lõike 3 sõnastust.

Muudatusega täpsustatakse kooli poolt pakutavate karjääriteenuste sisu ja korraldust. Eduka karjääri kujundamise eelduseks on süsteemne ja mitmekülgne õpilase pädevuste arengu toetamine, mistõttu rõhutatakse muudatusega, et koolil tuleb võimaldada õpilastele nii karjääriõpet, karjääriinfot kui ka karjääriinõustamist, mitte valikuliselt ainult mõnda nimetatud teenustest. Samuti täpsustatakse muudatusega, et karjääriteenuste korraldus koolis peab olema süsteemne ja vajaduspõhine. Muudatus lähtub õpilase vajadusest langetada põhikooli lõppedes otsus kutseõppeasutuses või gümnaasiumis edasiõppimise ja/või tööturule sisenemise osas ning see omakorda eeldab, et kool on nii aineõpetuse käigus kui ka teisi karjääriteenuseid pakkudes toetanud iga õpilase arusaamist õppimisvõimalustest, tööturust, oma tugevustest ja arenguvajadustest ning iseseisvast toimetulekust maailmas laiemalt.

Punktiga 21 jäetakse määruse § 17 lõike 7 tekstist välja sõna „õppekoormuses“. Muudatuse eesmärgiks on viia õpilase individuaalse arengu toetamiseks kohaldatavad erisused kooskõlla põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 18 lõikega 1, mis sätestab, et koolil on võimalus kokkuleppel õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul lapsevanemaga arvestada õpilase varasemat õpi- või töökogemust ja teha muudatusi või kohandusi õppeajas, õppesisus, õppeprotsessis ja õppekeskkonnas juhul, kui sellega ei kaasne nädalakoormuse või õppe intensiivsuse olulist kasvu või kahanemist võrreldes kooli õppekavaga või riiklikes õppekavades sätestatud õpitulemuste vähendamist või asendamist. Sellest tulenevalt on

loetelust jäetud välja kooli võimalus teha kohandusi õpilase õppekoormuses ilma individuaalset õppekava koostamata, sest see ei ole põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega kooskõlas. Koolil on jätkuvalt võimalus teha individuaalse õppekavaga muutusi ka õpilase nominaalses õppeajas ja õppekoormuses ning vähendada või asendada õpitulemusi lähtuvalt õpilase individuaalsetest vajadustest koolivälise nõustamismeeskonna ettepanekul ja kokkuleppel õpilase ja/või lapsevanemaga.

Punktiga 22 muudetakse määruse § 18 lõike 1 sõnastust. Muudatus on tingitud määruse lisade 1–8 struktuuri ja sisu muudatustest, millega vähendati ainevaldkonnakavade sihiseade mitmetasandilisust. Uutes ainevaldkonnakavades esitatakse taotletavad väljundid kolmel tasandil: „valdkonnapädevus“, mis kirjeldab põhikooli lõpuks taotletavat ainevaldkonnaainete ülest pädevust ning hõlmab ka üldpädevusi, „kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud“, mis kirjeldavad ülevaatlikult kooliastme lõpuks taotletavaid õpitulemusi õppeainete lõikes ning „õpitulemused“, mis kirjeldavad detailsemalt õppeainete raames taotletavaid õpitulemusi ning toetavad seega kooli ja õpetajad õppetöö kavandamisel.

Punktiga 23 muudetakse määruse § 20 lõike 2 sõnastust. Muudatus on tingitud määruse lisade 1–8 struktuuri ja sisu muudatustest, millega vähendati ainevaldkonnakavade sihiseade mitmetasandilisust. Uutes ainevaldkonnakavades esitatakse taotletavad väljundid kolmel tasandil: „valdkonnapädevus“, mis kirjeldab põhikooli lõpuks taotletavat ainevaldkonnaainete ülest pädevust ning hõlmab ka üldpädevusi, „kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud“, mis kirjeldavad ülevaatlikult kooliastme lõpuks taotletavaid õpitulemusi õppeainete lõikes ning „õpitulemused“, mis kirjeldavad detailsemalt õppeainete raames taotletavaid õpitulemusi ning toetavad seega kooli ja õpetajad õppetöö kavandamisel.

Punktiga 24 muudetakse määruse paragrahvi 23 lõiget 1. Kehtiva regulatsiooni kohaselt on põhikooli üheks lõpetamise tingimuseks vähemalt rahuldava tulemusega eesti keele eksami, matemaatikaeksami ning ühe eksami omal valikul sooritamine. Selle asemel näeb eelnõu ette vähemalt 50 protsendile maksimaalsest tulemusest eesti keele eksami, matemaatikaeksami ning ühe eksami omal valikul sooritamine. Kuna üldjuhul on rahuldava tulemuse saavutamiseks vajalik 50 protsendi künnise saavutamine, arvestades põhikooli riikliku õppekava § 21 lõikes 3 sätestatud, siis ei ole muudatusel õpilaste jaoks põhikooli lõpetamise tingimuste täitmisel suurt mõju.

Punktiga 25 muudetakse määruse paragrahvi 23 lõikeid 1² ja 2. Lõikest 1² on välja jäetud senine esimene lause – Kui õpilane on sooritanud B2-tasemega ühitatud eesti keele teise keelena ühtsete ülesannetega lõpueksami ja selle alusel on talle väljastatud eesti keele B2-taseme tunnistus, hinnatakse tulemust hindega „väga hea“ – põhjusel, et eksamit enam hindega ei hinnata. Seetõttu ei saa seni kehtinud lause olla enam asjakohane. Lõiget 2 on muudetud samal põhjusel, kuna kehtiv regulatsioon näeb ette võimaluse pidada põhikooli lõpetanuks ka isiku ning väljastada talle lõputunnistus, kui ta on saanud nõrga või puuduliku (hinded „1“ ja „2“) eksamihinde (maksimaalselt kaks eksamit).

Punktiga 26 täiendatakse § 24 lõike 5 sõnastust. Muudatusega peab kool, kus toimub õpe nii põhikooli riikliku õppekava kui ka põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava alusel, arvestama kooli õppekava koostamisel mõlema nimetatud määrusega. Kehtiv õigusraamistik ei anna ühest infot, kuidas kooli õppekava koostada, kui koolis toimub õpe nii põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava kui põhikooli riikliku õppekava alusel. Lõike eesmärk on luua selgus kooli õppekava koostamiseks viidatud olukorras ning täpsustada, et sellisel juhul esitatakse kooli õppekava tervikuna ning selle osadena mõlemast riiklikust õppekavast lähtuvad ainevaldkondade kavad, ainekavad ja/või tegevusvaldkondade kavad.

Punktiga 27 muudetakse §-i 24 lõike 6 punktide 1 ja 2 sõnastusi. Punkti 1 sõnastust on laiendatud ja lisatud kohustus esitada kooli õppekava üldosas ka võimalused lõimida õppeaineid valdkonna sees ja valdkondade üleselt, samuti põhimõtted, millest lähtuvalt koolis korraldatakse kõigi üldpädevuste kujundamine ja läbivate teemade käsitlemine. Muudatus lähtub vajadusest luua selgemad seosed õppe kavandamisel ja korraldamisel kooli tasandil riikliku õppekava eesmärkide, kooli õppekava üldosa ja valdkonnakavadel põhineva õppe korraldamise vahel. Muudatus on seotud vajadusega reguleerida õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtteid õppetegevuse kavandamisel ja korraldamisel. Punkti 2 jäetakse seetõttu välja „läbivate teemade ja lõimingu rakendamine“ ning asendatakse sõna „valikaine“ sõnaga „valikõppeaine“, mis on tulenevalt määruse tekstist õige termin.

Punktiga 28 muudetakse § 24 lõike 7 sõnastust.

Kehtivat sõnastust täpsustatakse ja kehtestatakse kooli kohustus esitada kooli õppekava ainevaldkondade kavades lisaks klassiti esitatavatele õpitulemustele ja õppesisule ka üldpädevuste arengu toetamise kirjeldus, läbivate teemade käsitus ning õppeainete lõimingu rakendamine vastavas ainevaldkonnas. Lisaks täpsustatakse, et kooli õppekavaga määratakse ära õppeainete praktiliste tööde kirjeldused klasside kaupa, mida riiklik õppekava ette ei kirjuta.

Punktiga 29 täiendatakse §-i 24 lõikega 8. Muudatus loob suurema õigusselguse käesoleva määruse § 15 lõikes 2 üldõpetuse kasutamise regulatsiooniga ja täpsustab õpitulemuste esitamist olukorras, kus kool kasutab õppe korraldamisel üldõpetust. Muudatusega antakse võimalus koolile üldõpetuse rakendamisel esitada õpitulemused klassiti nii, et õppeaineid ei eristata, tingimusel, et lõimitult õpetatavate õppeainete õpitulemused on selgelt tuvastatavad. Samuti täpsustatakse, et kui kool lõimib vaid osasid õppeaineid või kasutab üldõpetust vaid osades õppeainetes, siis nende õppeainete õpitulemused, mida lõimitult ei õpetata, tuleb esitada eraldi õppeainete kavade kaupa. Muudatus annab põhikoolidele suurema autonoomsuse ja õigusselguse korraldada lõimitud õpet, mis lähtub vajadusest saavutada taotletavad õpitulemused klassiti ja teadmised, oskused ning hoiakud kooliastmete lõpuks.

Punktiga 30 täiendatakse paragrahvi 25 lõikega 10, kus nähakse ette rakendussätted, mille kohaselt rakendatakse muudatusi 1. septembrist 2024. a. Kuna nimetatud kuupäevaks peavad koolid enda õppekava ja õppekorralduse muudatustega kooskõlla viima.

Paragrahvi 25 täiendatakse lõikega 11, kus nähakse ette, et § 15 lõikega 3³ ning määruse lisaga 1 viiakse kooskõlla hiljemalt 1. septembriks 2023. a. Soov erinevate võõrkeelte õppimise võimaldamiseks põhikoolis B-võõrkeelte valimise hetkel, mis üldjuhul toimub teises kooliastmes, on olnud arutluse all juba väga kaua aega. Peamiseks probleemiks on vene keele õpetamise domineerimine B-võõrkeelena, sealjuures ei saavutata sageli õppekavas püstitatud sihttasat A2. Muudatus loob olukorra, et B-võõrkeele õppimist alustavatel õpilastel on võimalus laiemaks valikuks.

Lisa 1 varasem rakendamine on otseselt seotud eestikeelsele õppele üleminekuga, sest lisaga tõstetakse muu õppekeelele koolides ja klassides eesti keele kui teise keele tundide arvu. See on otsene tugi koolidele eestikeelsele õppele üleminekuks.

Punktidega 31–40 asendatakse määruse lisad 1–13 eelnõu lisadega 4–16 (konkreetse määruse lisad 1–13).

Punktiga 41 täiendatakse muudetavat määrust lisaga 14 (eelnõu lisa 17).

Põhikooli riikliku õppekava lisades 1–8 esitatud ainevaldkonnakavade muutmine

Määruse lisadega kehtestatud ainevaldkonnakavade muutmise vajaduse tingis asjaolu, et ehkki 2010. aastal riiklike õppekavade üldosades sätestatud õppe- ja kasvatusesmärgid, põhimõtted ja rõhuasetused on nüüdisaegsed ning õppija arengut toetavad, ei toimu õppimine ja õpetamine kõikides Eesti koolides üldosades kirjeldatust lähtuvalt. Osaliselt on põhjused selles, et õpitulemused, mis moodustavad väljundipõhises õppes ainekavade tuuma, on nõrgalt seostatud ainevaldkondade üldalustes ja õppekavade üldosades sätestatuga. Kehtivad ainekavad on koostatud pigem tegevuskavana, mitte väljundipõhise õppe raamistikuna. Õpitulemused on neis kirjeldatud valdavalt tegevuste või sooritustena, mille põhjal on keeruline otsustada ja hinnata, mil määral õppekava üldosas sätestatud ja ainevaldkonnakavades kirjeldatud õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatud ehk millised on õpilaste omandatud õpitulemused ja kooliastme lõpuks kujunenud teadmised, oskused ja hoiakud. Lisaks soodustavad senisel viisil kirjeldatud õpitulemused õppe kavandamisel ja korraldamisel pigem teema- ja teadmiste ülekandmise põhist ehk valdavalt ainekeskset ja sisendipõhist õpet. Õpilastes kujundatakse pigem vähe 21. sajandil toime tulekuks vajalikke oskusi ning uute teadmiste ülekandmine ei ole tasakaalus varemõpitu kinnistamisega. Samas takerduvad koolid, kes on valmis nüüdisaegseid õpetamispraktikaid rakendama, ainekavade paljusõnalisusse ja üksnes teadmiste, mitte oskuste ja pädevuste kujundamisele.

Ülalnimetatud probleemide lahendamise aluseks on neli põhimõtet ehk alljärgnevalt loetletud uus, taotletav olukord:

- 1) ainevaldkonnakava tervikuna kehtestab standardi ehk kirjeldab seda, mis on ühtmoodi kohustuslik kõigile ainevaldkonnakava rakendajatele;
- 2) ainevaldkonnakava kui määruse lisa on valdkonnaspetsiifiline dokument, mis täpsustab detailsemalt seda, mida tähendab õppekava üldosa sätetest lähtumine valdkonna aineõppes;
- 3) ainevaldkonnakava loob eeldused ja jätab võimalused selleks, et õppeprotsessis oleks aega kujundada õpilaste ainevaldkondlikke ja üldisi oskusi ning pädevusi praktiliste tegevuste kaudu, omandatud teadmiste kinnistamiseks, õpitavas tähenduslikkuse ja seoste loomiseks, valikute tegemiseks ja õpilaste otsustussuutlikkuse kujundamiseks;
- 4) ainevaldkonnakavas on selgelt struktureeritud õppeainete õpitulemused, mis moodustavad standardi õpilaste õppimisel ja hindamisel ning kooliastmete lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud ainevaldkondade ja/või õppeainete kaupa.

Eelnõuga kehtestatakse määruse lisade 1–8 uus ülesehitus:

1. Üldalused

1.1. Valdkonnapädevus

1.2. Ainevaldkonna õppeained ja maht

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

1.4. Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja läbivate teemade käsitlemiseks

1.5. Õppetegevuse kavandamise ja korraldamise põhimõtted

1.6. Hindamine

1.7. Õppekeskkonna kujundamise põhimõtted

2. Ainekavad

2.1. Õppeaine nimetus

2.1.1. Õppeaine kirjeldus

2.1.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised oskused ja hoiakud

2.1.3. Kooliastme õpitulemused

Lisade ülesehituse muudatus on ajendatud vajadusest vähendada võrreldes kehtivaga õppe- ja kasvatusesmärkide paljusust ja mitmeti mõistetavust ühe õppeaine sees eri tasanditel ning rõhutada kooli õppekava ülesannet riikliku õppekava üldosa ja lisade rakendamisel. Õppe- ja

kasvatuseesmärk ainevaldkonnas on kujundada õpilastes vastav valdkonnapädevus ning saavutada kooliastme lõpuks määratud teadmised, oskused ja hoiakud ning õpitulemused, Eelnõuga muudetakse määruse lisade 1–8 ainevaldkonnakavade üldaluste sisu nii, et iga ainevaldkonnakava üldalustes on lahti kirjutatud need määruse üldosa põhimõtted, mida rakendatakse kõigis ainevaldkondades valdkonna spetsiifikat arvestades. Varasemaga võrreldes on ainevaldkonnakavade üldalustes esile tõstetud aspektid, mida on vaja silmas pidada kooli õppekava koostamisel ja enastjuhtiva õppija kujunemisel.

Lisade 1–8 punktis 1.1. on ajakohastatud selgitus selle kohta, et valdkonda kuuluvate õppeainete õpetamise eesmärk on kujundada põhikooli lõpuks vastava valdkonna pädevus ning esitatakse valdkonnapädevuse sisu. Kõikide ainevaldkondade valdkonnapädevuste ajakohastamisel lähtuti riikliku õppekava üldosa alusväärtustest, üldpädevustest, valdkonnapädevuse, üldpädevuste ja õpitulemuste vahelisest sidususest; rahvusvahelistel analüüsidel põhinevatest soovitustest 21. sajandi oskuste arendamiseks; nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtetest; õpilase arengu dünaamikast ning psühhomotoorsest arengust.

Lisade 1–8 punktis 1.2. täpsustakse õppekava üldosa § 15 lõikes 3 esitatud nädalatundide arvu. Üldosas on nädalatundide arv esitatud ainevaldkonna põhiselt ning lisades selgitatakse, et ainevaldkonda kuuluvate õppeainete nädalatunnid esitatakse riiklikus õppekavas arvestuslikena. Seejuures on koolidel kohustus kooli õppekavas määrata õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees ja õppesisu klasside kaupa. Nädalatundide määramise tingimus on see, et oleks tagatud õpitulemuste ning kooliastmete lõpuks taotletavate teadmiste, oskuste ja hoiakute saavutamise. Nädalatundide arvestuslikkus tähendab seda, et õpitulemuste koostamisel on lähtutud põhimõttest, et neid oleks võimalik saavutada punktis 1.2. esitatud nädalatunde rakendades. Koolil on õigus muuta klassi tunnijaotusplaani vastavalt õpilaste võimetele, suutlikkusele ning õpilaste / klassi/ õpperühma individuaalsusest ja õpivõimekusest lähtuvalt. Muudatusega tõstame esile kooli õppekava rolli õppeainete kaupa nädalatundide kindlaks määramisel ja õppesisu kavandamisel.

Lisade 1–8 punktis 1.3. „Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming“ on senise esitusviisiga võrreldes esitatud üldisemalt ning näiteid valdkonnasisese lõimingu kohta määruse lisades ei esitata. Lõimingu rakendamine kirjeldatakse kooli õppekavas. Muudatusega taotletakse, et kooli õppekava koostamisel ei osutuks senine näitepõhine mitteammendav loetelu piiravaks asjaoluks. Valdkonnasisese lõimingu peab iga kool määratlema oma õppekavas, võttes aluseks vajaduse saavutada õppeainete õpitulemused, kooliastmete lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud ning valdkonna- ja üldpädevused.

Lisade 1–8 punktis 1.4. „Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja läbivate teemade käsitlemiseks“ on varasemaga võrreldes koondatud kokku senised kolm eraldi punkti. Võrreldes kehtivaga on välja jäetud lõimingunäited, mis õigusakti lisas mõjuvad kohustuslikena, kuid ajas/sisus kiiresti muutuvatena võivad seada piiranguid koolidele õppekava koostamisel. Muudatusega tõstetakse esile seda, et valdkonnaülene lõiming ja läbivate teemade käsitlemine on vahend õpilaste üldpädevuste arengu toetamiseks; õpilase kaasamine lõimivasse õppesse toetab enastjuhtiva õppija kujunemist; toimiva lõimingu tagab üksnes eri õppeainete õpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö. Muudatusega taotletakse seda, mis RÕK üldosas on üldisemalt öeldud: kool peab määrama oma õppekavas kindlaks selle, kuidas üldpädevused, läbivad teemad ja lõiming koolis korraldatakse.

Lisade 1–8 punkti 1.5. „Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine“ on senisega võrreldes täpsustatud ja täiendatud, lähtudes sellest, et õppetegevuse kavandamisel ja korraldamisel võtaks kool ja õpetaja arvesse õppekava üldosas sätestatud alusväärtusi, üldpädevuste

arendamist, kooliastme lõpu taotlusi ja õppe rõhuasetusi. Õppemeetodite näiteid ja meetoodilisi soovitusi lisades üldjuhul ei esitata.

Punkti täiendati järgmiste märksõnadega, mis on nüüdisaegse õppe korraldamisega vältimatult vajalikud: ennastjuhtiva õppija kujunemine; vajadus teha õppetöö kavandamisel ja korraldamisel õpetajate vahel koostööd; arvestamine õpilaste eelteadmiste, individuaalsuse, sh erivajaduse ja huviga; õpikoormuse mõistlik jagunemine; võimaluse tagamine valikute tegemiseks ja vastutuse võtmiseks; õpilase kaasamine õppetegevuse kavandamisesse ja õppeprotsessi mõtestamisse; õppe elulähedus ja tähenduslikkus; vajadus reageerida õpilaste elu- ja õpiraskustele; arvestamine arengutega ainevaldkonnas, teadussaavutustega ja didaktika uusimate käsitlustega. Punktis esitatud loetelu ei korda RÕK üldosa sätestust, vaid laiendab seda kirjeldades erisused, millega arvestada eri valdkondade ja õppeainete õppetegevuse kavandamisel ja korraldamisel.

Lisade 1–8 punkt 1.6. „Hindamine“ on senisega võrreldes põhjalikumalt lahti kirjutatud, kuna hindamise sätted õppekava üldosas ei anna õpetajale piisavalt informatsiooni selle kohta, millega nüüdisaegses aineõpetuses hindamisel tuleks arvestada. Punkti täpsustamisel on lähtutud sellest, et kõikides ainevaldkonnakavades oleks ühtsetel alustel esitatud hindamise eesmärk nii õpilase kui ka õpetaja vaatest, hindamise alus, hindamise viisid, õpilase roll hindamisel, sh vajadus kaasata õpilane hindamisse aktiivselt ja vajadus teda informeerida hindamise kriteeriumidest, hindamisviiside valiku põhimõtted, hindamise korraldus kooli õppekavas. Senisega võrreldes on kooli autonoomia toetamiseks täpsustatud diagnostilise, kujundava ja kokkuvõtva hindamise ülesandeid, lähtudes sellest, et hindamise aluseks on vajadus saavutada õppeaine õpitulemused ning valdkonnapädevuse ja kooliastme lõpuks taotletavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemine. Hindamise korralduse kirjeldamisel on lähtutud sellest, et hindamine on osa õppetegevuse kavandamisest ja korraldamisest ning et hindamisel arvestatakse kooli õppekavas sätestatut. See annab koolidele võimaluse ja ühtlasi kohustab neid hindamise erisused kooli õppekavas põhjalikumalt lahti kirjutama. Arvestades, et õpilase maailmavaate kujunemisel on suur roll kodul ja kooliväliselt kogetul, rõhutati, et õpilase isiklikud seisukohad ei kuulu hindamisele, kuid õpetaja on kohustatud võimaldama õpilastel nende üle arutleda ja vajadusel andma sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Muudatusega tuuakse esile, et mittenumbrilise hindamise kasutamine ja mujal õpitu arvestamise alused aineõpetuses toimuvad vastavalt kooli õppekavas kehtestatud korrale.

Lisade 1–8 punktis 1.7. „Õppekeskkond“ on senisega võrreldes rohkem avatud kooli ja õpetaja kohustus vaimse ja sotsiaalse keskkonna kujundamisel. Füüsilisele keskkonnale esitatavad nõuded on ajakohastatud. Muudatusega rõhutatakse, et õppekeskkond on tervik, peab toetama õppimist ja lähtuma õppimisele seatud eesmärkidest ning et kandev roll vaimse ja sotsiaalse õppekeskkonna kujundamisel on õpetajal.

Lisade 1–8 punktis 2. „Ainekavad“ esitatakse õppeainete nimetused, õppeainete kirjeldused ning õppeainete kaupa õpitulemused kahel tasemel: kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud üldistataval tasemel ning õpitulemused detailsemal tasemel. Muudatusega vähendatakse õpieesmärkide ja õpitulemuste senist segadusttekitavat mitmetasandilisust ainekavades ning luuakse õppetöö sihiseadele selge struktuur: põhikooli lõpuks eeldatakse, et õpilane saavutab valdkonna õppeaineid lõimiva valdkonnapädevuse ja seda toetavad kooliastmeti taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud, mis omakorda on õppetöö tõhusa kavandamise võimaldamiseks kirjeldatud kooliastmeti õpitulemustena. Seejuures on tagatud kõigi tasandite vahel selge sidusus ning nii õpitulemused kui valdkonnapädevused toetavad muuhulgas ka üldpädevuste saavutamist. Tulenevalt määruse lisades 1–8 esitatud ainevaldkondade kavade ülesehituse muutmisest asendatakse määruse üldosa tekstis mõiste

"kooliastme õppe- ja kasvatusesmärk" läbivalt mõistega "kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud" sobivas käändes.

Kõikide ainevaldkondade õppeainete õpitulemused:

- 1) on ajakohastatud kooskõlas digipädevusmudeliga ja ettevõtlushälvuse maatriksist lähtudes ning arvestades koolikatsetuste tulemusi ning uute uuringute tulemuste ja didaktika teoreetiliste põhimõtete alusel;
- 2) on ühtlustatud sõnastuses ja üldistusastmes, sõnastatud ümber väljundipõhiseks ja õppijakeskseks;
- 3) võimaldavad juhendatud õppe kõrval kavandada aega omandatud teadmiste kinnistamiseks, õppimist ja arengut toetava tagasiside andmiseks, oskuste rakendamiseks praktilistes ülesannetes ja ühiskonnas aktuaalsete küsimuste ning läbivate teemade käsitlemiseks nii kogu õppe käigus kui ka õppetunni raames;
- 4) vanemates kooliastmetes toetuvad nooremate kooliastmete õpitulemustele ja võimaldavad leida aega kõrgemate mõtlemisuskuste arendamiseks.

Lisa 1 Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“ muutmine

Ajakohastatakse valdkonnapädevuse kirjeldus lähtuvalt keele- ja kirjandusõpetuse aluspõhimõtetest:

- 1) õpilase isiksuse kujundamine, tema huvide, võimete ja vajadustega arvestamine, õpilase lugemisharjumuste ja -oskuste, identiteedi ja maailmapildi kujundamine;
- 2) tegelemine väärtuskasvatusega, õpilase esteetiliste hoiakute ja tõekspidamiste kujundamine, mõtte- ja tundemaailma arendamine;
- 3) suhtlemis- ja väljendusoskuse arendamine sh sotsiaalsed ja kommunikatiivsed oskused, suuline ja kirjalik väljendusoskus;
- 4) tekstide, sh kirjandustekstide sisu, väljenduse ja vormivõtete analüüsimine, tõlgendamine ja mõistmine sh mitmekülgsem ja sügavam (kirjandus)tekstide ehituse ja tähenduse ning kujundliku keekekasutuse mõistmine ja sõnaloo väärtustamine;
- 5) loominguiline eneseväljendamine sh loovvõimel ja loominguiline eneseväljendus nii suulises kui ka kirjalikus vormis eri laadis ja žanris tekstide kaudu;
- 6) kultuuripärandi väärtustamine, keele- ja kirjandusteadmiste omandamine, rahvuskultuuri, aga ka teiste kultuuride pärandi tundma õppimine, keele- ja kirjandusteadmiste omandamine nii diakroonilisel kui ka sünkroonilisel viisil.

Keele ja kirjanduse valdkonnas muudetakse õppeainete nimistut. Varasema kirjandus ja kirjandus vene õppekeelega koolis ainekavade asemel on nüüd ühtne kirjanduse ainekava, mille rakendamine ei sõltu enam kooli või klassi õppekeelest. Samuti on toodud keele ja kirjanduse valdkonda võõrkeelte valdkonnast üle eesti keel teise keelena ainekava. Eesti keel ei ole Eesti Vabariigi võõrkeel vaid on muu emakeele õppija jaoks esimene õpitav keel.

Ühtlustatakse õpitulemused eesti ja vene keele kui emakeele ainekavades, mis loovad eeldused õpilaste võrdseks kohtlemiseks ja tagavad õppe kvaliteedi sõltumata õpilaste kodusest keelest ja klassi õppekeelest. Õpitulemused kirjeldatakse viisil, mis toetavad õppes õpilasekeskset lähenemist, eluliste situatsioonide ja kontekstide käsitlemist, praktiliste ülesannete lahendamist, hoiakute ja pädevuste järjepidevat kujundamist jpm. Senistes ainekavades olid eesti keele ja vene keele kui emakeele õpitulemused kirjeldatud erinevalt.

Kirjanduse taotletavad õpitulemused eesti koolis ja muu õppekeelega klassis, kus kirjanduse ainekavad on siiani olnud väga erinevad, ühtlustatakse ning esitatakse nüüdisaegse kirjandusõpetuse põhimõtetest lähtudes. Kentsentriline ja loominguiline lähenemine kirjandusele kui kultuuri- ja kunstinähtusele võimaldab kirjandusteoseid käsitleda võrdlevalt

teema- ja probleemipõhiselt, sisust ja vormist lähtuvalt, keele- ja kujundikasutuse või mõne muu põhimõtte alusel. Kirjanduse ainekavas loobutakse soovituslike autorite ja teoste nimistust üldiselt, nimetatakse üksnes eesti kultuuri järjepidevuse ja põlvkondliku sidususe kujunemiseks olulise lugemisvara soovitusel. Loetelu on Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi samasisulise arutelu tulemus. Üldjuhul valitakse käsitletavat tekstikatkendit ja tervikteosed kõigis kooliastmetes kas soovituslikul või vabavalikulisel viisil nii, et need võimaldavad proportsionaalselt käsitleda õppesisu ja jõuda õpitulemusteni, lõimida käsitlusse õppekava läbivaid teemasid ning toetada üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.

Kirjanduse ühtse ainekavaga taotletakse, et ka muu õppekeele klassis eeldab õpitulemuste saavutamine eesti kirjanduse ja kultuuri tundmist. Seni puudusid vene õppekeele põhikooli kirjanduse ainekavas eesti kirjanduse ja kultuuri tundmist eeldavad õpitulemused täielikult.

Eesti keele ja vene keele emakeelena ainekavades ühtlustatakse kooliastmete teadmised, oskused ja hoiakud, et õpilase keeleoskuse areng ja tema üldise arengu dünaamika oleks terviklikult suunatav ja jälgitav. Esimeses kooliastmes loobutakse õpitulemuste esitamisel osaoskustest, sest esimeses kooliastmes toimub keele areng tervikuna väga kiirelt ja kõiki osaoskusi arendatakse samaaegselt. Seetõttu ei ole osaoskuste eristamine põhjendatud. Vene keele õpitulemuste kirjeldamisel on struktuuriline erinevus eesti keelest. Nimelt loobutakse vene keeles osaoskuste-põhisest esitusest ja õpitulemused on ühtse loeteluna sarnaselt esimesele kooliastmele ka teises ja kolmandas kooliastmes. Eesti keele ainekavas on õpitulemused teises ja kolmandas kooliastmes jätkuvalt esitatud osaoskuste kaupa, kusjuures osaoskus „õigekeelsus ja keelehoole“ on nimetatud ümber osaoskuseks „keeleteadlikkus“.

Esimeses kooliastmes vähendatakse vene keele tundide mahtu 19-lt 13-le, kuna vene (või muu õppekeele) klassis alustatakse juba esimeses klassis eesti keele kui teise keele õppimist ja nimetatud õppe mahtu tõstetakse. Esimese kooliastme vene keele õpitulemused on koostatud arvestusega, et klassi õppekeelest lähtuvalt on vene keel (või muu õppekeel) ka aineõppe läbiviimise keel, mistõttu rakendatakse keeleõpet lõimituna kõikides ainetundides ning vene keele (või muu õppekeele) areng ei toimu ainult keeletundides. Seejuures eesti keele kui teise keele mahtu tõstetakse I kooliastmes 6-lt tunnilt 12-le. Teises ja kolmandas kooliastmes tõstetakse samuti eesti keele kui teise keele nädalatunni mahtu 12-lt tunnilt 15-le ja vähendatakse vastavalt vene keele tunde teises kooliastmes 8 ja kolmandas kooliastmes 3 nädalatunnini.

Muudatusega suurendatakse vene või muu õppekeele klassis läbi viidava eesti keele õppe nädalatundide arvu kõigis kooliastmetes ning tõstetakse põhikooli lõpuks saavutatav keeletase seniselt tasemelt B1 tasemele B2. Tuginedes Eesti keele arendamise strateegiale 2004–2010⁸ seati juba kehtiva määrusega eesmärgiks liikuda põhikoolis eesti keele õppes taseme B2 poole. Sellest tulenevalt vastavad hetkel kehtivas ainekavas tasemel *väga hea* saavutatud õpitulemused keeletasemele B2 ning tasemel *hea* saavutatud õpitulemused keeletasemele B1. Käesoleva muudatusega luuakse aga olukord, kus tasemel *hea* saavutatavad õpitulemused vastavad keeletasemele B2. Muudatus on kooskõlas ka Eesti keele arengukavas 2021–2035⁹ seatud eesmärgiga minna valdavalt üle eestikeelsele kooliharidusele. Kuivõrd eestikeelsele kooliharidusele ülemineku ei saa toimuda järsult, vaid peab olema süsteemne ja järkjärguline, siis kooskõllaliselt eestikeelse hariduse tegevuskavaga on üheks esimeseks sammuks luua võimalused põhihariduse raames saavutada piisav keeletase edasisteks eestikeelseteks

⁸ Haridus- ja Teadusministeerium (2004). [Eesti keele arendamise strateegia 2004-2010](#).

⁹ Haridus- ja Teadusministeerium (2020). [Eesti keele arengukava 2021-2035](#).

õpinguteks. Muudatus on kooskõlas ka 2017. aastal avaldatud Eesti keeleteadlaste aruandega¹⁰, kus selgus, et eesti keele kui teise keele õppe põhiohk tuleks suunata põhikooli, sest põhikoolist saadud parem eesti keele oskus tagab parema toimetuleku gümnaasiumis või kutseõppes ning tööturul, st eesti keele oskus teise keelena kasvatab selgelt konkurentsieelist ja -võimet. Samuti rõhutati aruandes, et eelkõige vajab tuge just varane keeleõpe ning riiklikult oleks tarvis pakkuda rohkem väljavaateid õppida eesti keeles nii lasteaias kui ka põhikoolis, mistõttu suurendatakse muudatusega ka eesti keele kui teise keele õppetundide arvu I kooliastmes. Kehtiva määruse kohaselt õpitakse eesti keelt teise keelena I kooliastmes 6 nädalatundi ning II ja III kooliastmes kummaski 12 tundi. Määruse muutmisega luuakse olukord, kus eesti keelt teise keelena õpitakse muu õppekeele klassides esimeses kooliastmes 12 nädalatundi ehk suurendatakse nädalatundide arvu I kooliastmes 6 tunnilt 12 tunnile. Muudatusega ei suurendata õpilaste õppekoormust tervikuna, sest eesti keel teise keelena tundide arvu tõstmise arvelt vähendatakse vene keele nädalatunde I kooliastmes seniselt 19 tunnilt 13 tunnile. Nädalatundide arvu muudatus omakorda toetab ka senisest kõrgema eesti keele taseme saavutamist põhikooli lõpuks. II ja III kooliastmes tõstetakse eesti keelt teise keelena tundide arvu ühe nädalatunni võrra ja vähendatakse selle võrra vene keele tundide arvu.

Võrreldes seniste ainekavadega, kus on palju kordusi ja kattuvusi ühe osaoskuse sees, jäetakse õpitulemustest välja üksikud keelereeglid ning õpitulemused suunatakse õigekirjaoskusele üldisemalt. Detailsemad soovitusel õigekirja, keelereeglite jm õpetamiseks esitatakse edaspidi rakendamist toetavates metoodilistes dokumentides. Muudatusega kirjeldatakse õppeainete õpitulemused kooliastmete kaupa vähem detailsetena nii, et tervikuna jääks õppe korraldamisel aega valikute võimaldamiseks, omandatud teadmiste kinnistamiseks, tagasiside andmiseks, iseseisvaks õppeks ning oskuste ja otsustusvõime kujundamiseks.

Lisa 2 Ainevaldkond „Kehaline kasvatus“ muutmine

Kehalise kasvatusõppe põhimõtteline ümbermõtestamine ja muudatused ainekavas on ajendatud vajadusest leida nüüdisaegseid viise selleks, et põhikoolis kaasa aidata õpilaste kehalise aktiivsuse tõstmisele, liikumisteadmiste, -oskuste, -hoiakute ja -harjumuste kujundamisele. Seni ei kajastunud ainekavas huvi ja motivatsiooni äratamine individuaalsete võimete arendamiseks, õpilase aktiivsus seada eesmärke oma võimete arendamiseks. Muudatused õppeaines toovad esiplaanile kriitilise analüüsimise, tegevuse juhtimise, loovate probleemilahenduste leidmise. Kehalise kasvatusõppe ümberkujundamine liikumisõpetuseks on laiem protsess kui ainult ainekavade muutmine. Õpitulemuste ajakohastamine tingis vajaduse vaadata üle ka õppesisu asjakohasus ning õppimisstrateegiate ajakohasus, mis esitatakse ainekava rakendamist toetavates metoodilistes soovituslikes materjalides.

Senine ainekava esitas õpitulemused üheksa spordiala kaupa, jättes arvestamata spordi- ja liikumisvaldkonnas toimunud muudatused viimastel kümnenditel. Ajakohastatud õpitulemused on kirjeldatud viie ainekava läbiva valdkonnana, milles võetud suunad ja rõhuasetused arvestavad nii eluks vajaminevate üldoskuste kui ka spetsiifiliste oskustega, et tagada liikumispädevuse kujunemine st kehaline kirjaoskus ning valmisolek iseseisvalt liikumist harrastada. Ainekavas on kirjeldatud õpitulemused viisil, mis võimaldab võrrelda ja hinnata eeldavaid muutusi õpilase arengus kooliastmete kaupa kõigis viies liikumisvaldkonnas:

Kehalised võimed ja vormisolek. Õpilane arendab, jälgib digitaalse kehaliste võimete arengukaardi abil ja analüüsib teadlikult kogu kooliaja vältel oma kehalisi võimeid ja nende arengut. Üks kord kooliastme jooksul kavandatakse tervisega seotud kehaliste võimete

---

¹⁰ Lukk, M., Koreinik, K., Kaldur, K., Vihman, V.-A., Villenthal, A., Kivistik, K., Jaigma, M., Pertšjonok, A. (2017). [Eesti keeleteadlaste aruanne](#). Tartu: Tartu ülikool ja Balti Uuringute Instituut (IBS).

mõõtmist: jõud, paindumus ja aeroobne vastupidavus. Mõõtmise tulemused on aluseks individuaalsete eesmärkide seadmisel ning tagasisideks kehaliste võimete ja nende arengu kohta ega ole seotud õpilaste hindamisega.

Kehaline aktiivsus on ainekavas esmakordselt kirjeldatud eesmärgiga aidata kaasa teadmiste kehalise aktiivsuse põhimõtetest nii tunnis kui ka vabal ajal, oskusele jälgida ja reguleerida oma kehalist koormust.

Liikumine ja kultuur lõimib liikumisvõimalusi erinevate eluvaldkondadega ja aktiivse osalemisega loodusliikumises, väljaspool kooli toimuvatel liikumis- ja spordiüritustel kas osaleja või vabatahtlikuna, loob eeldused liikumise ja spordi seostamiseks kultuuri ja traditsioonidega, ausa mängu põhimõtete järgimiseks.

Vaimne ja kehaline tasakaal keskendub tegevused, mis aitavad ennetada stressi ja pinget (nt hingamis- ja keskendumisharjutused) ning õpilane saab kogemuse ja teadmise kasutada neid harjutusi väljaspool õppeainet pingeliste olukordadega toimetulemisel.

Muudatused loovad eelduse õppe paindlikuks kavandamiseks ja korraldamiseks, jättes koolidele võimaluse valida liikumistegevusi oskuste arendamiseks ja eesmärkideni jõudmiseks. Selline lähenemine annab võimaluse kasutada kooli ja paikkonna tugevusi ja võimalusi, sh kavandada õpet koostöös kohalike spordiklubidega, ja tuua õppeainesse selliseid liikumis- ja sporditegevusi, mis on vabal ajal noorte hulgas populaarsed ja kättesaadavad. Muudatustega rõhutatakse, et õpe on õppijakeskne, toetab erinevate võimete ja terviseseisundiga õpilaste õpimotivatsiooni hoidmist ja aktiivset õppes osalemist ning individuaalset tervise hoidmist liikumise abil.

Lisa 3 Ainevaldkond „Kunstiained“ muutmine

Ajakohastatud valdkonnapädevus lähtub sellest, et õppija on elukestvas arengus, mistõttu valdkonnapädevus on sõnastatud universaalsena ega sõltu sellest, millises vanuses inimesed pädevust omandavad. Valdkonnapädevuse omandamise tase põhikoolis on täpsemalt määratletud kooliastmete lõpuks taotletavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kirjeldustes. Keskkel kohal on kunstiainetes õppimises mõisted *teadvustab, uurib, katsetab, tõlgendab, mõtestab ja reflekteerib, osalemine kunstide kommunikatsiooniprotsessis ning loova eluhoiaku kujundamine*.

Kunstiõpetus

Ainekava õpitulemuste ajakohastamise käigus võeti põhikoolis kasutusele osaoskused Tea-Mõttele-Loo, et senisega võrreldes paremini toetada õpilaste võimete arengut, lahti öelda liigsest tehnikakeskusest ja vältida õpitulemustes esinevaid sisulisi kordusi. Muudatustega taotletakse senisest suuremat vabadust otsustada, kuidas õpitulemusi saavutada nii, et õppe keskmeks oleks õpilase areng ning selle kõrval arvestataks muutusi kunstimaailmas. Ajakohastatud õpitulemustes on keskkel kohal õpilaste analüüsi- ja mõtestamisoskuste arendamine ning sihipärane kunstiga tegelemine: idee arendamine ja sellele parima võimaliku lahendi leidmine. Ainekava õpitulemused võimaldavad teha enam valikuid erinevate stiilide, ajastute tundma õppimisel, analüüsil, võrdlemisel, lähtudes sellest, millised on õpilaste huvid ja arengu vajadused. Õpitulemused lähtuvad 21. sajandi oskuste kujundamise põhimõtetest: välja selgitamine, teadmine, mõistmine; planeerimine ja ideede arendamine; loominguteostamine; refleksioon, analüüs ja kriitika.

Muusika

Senises ainekavas olid valdkonnapädevus, aine õppe- ja kasvatusesmärgid, õpitulemused ja õppesisu tagasihoidlikus sidususes; ei olnud õpitulemuste kirjeldused sõnastatud väljundipõhiselt, sisaldades õppe- ja kasvatusesmärkidega seonduvat ja metoodilisi soovitusi; vajas ajakohastamist ja kriitilist lähenemist ühise lauluvara repertuaar ja selle rakendamine

muusikatundides; ei lähtunud järjepidevalt õpilaste individuaalsete võimete arendamisel eakohasuse printsiibist.

Õpitulemuste ajakohastamisel on õppe keskmesse seatud eesmärgistamise, kavandamise ja korraldamise kaudu õpilase muusikaliste, kui ka üldvõimete arendamise, mis toimub erinevate muusikaliste tegevustena, samuti õpilase ja muusika vahelise suhte teadvustamine ja süvendamine. Õpitulemuste sõnastamisel seati keskmesse õpilase areng ning võimalus arvestada õppe kavandamisel ja korraldamisel õppija vajadustega ja selle kõrval arvesse võtta muutusi helikunsti maailmas.

Ainekava ajakohastamisel täiendati ja korrigeeriti järgmist:

Laulmine. Õpitulemustes uuendati ühislaulude repertuaari vastavalt õpetajate poolt tehtud ettepanekutele ja õppesisu täpsustati sellele vastavalt.

Pillimäng. Õpitulemusi täpsustati (nt muusikalise kommunikatsiooni aspektist, õppesisu sh pillide valiku otsustab kool).

Omalooming. Õpitulemustes kajastub uudsena kriitilis-loova mõtlemise arendamine, refleksioon ja enesehinnang loodule jm.

Muusika kuulamine. Õpitulemustes on kesksel kohal fantaasia ja loova mõtlemise ergutamine, analüüsi-, sünteesi- ja tõlgendamisoskuse arendamine.

Lisa 4 Ainevaldkond „Loodusained“ muutmine

Ainevaldkonnakava ajakohastamise käigus viidi sisse muudatused, mille tulemusena:

- 1) jääb õppes piisavalt vabadust loovaks lähenemiseks, sh üldpädevuste ning valdkonnapädevuse arendamiseks, kõrgemat järku mõtlemisoskuste kujundamiseks ning läbivate teemade käsitlemiseks, samuti loodusvaldkondliku pädevuse suuremaks seostamiseks õpitulemustega;
- 2) pööratakse suuremat tähelepanu hoiakulistele, uurimuslikele ning otsuse tegemisega seotud õpitulemuste sõnastamisele;
- 3) jääb koolidele suurem võimalus nende paikkondliku vm eripära arvestamiseks loodusainete õppes;
- 4) on võimalik vähendada eriti III kooliastmes õpilaste ülekoormust ning saada juurde aega praktiliste tegevuste jaoks, sest kõikide õppeainete kavades vähendati õpitulemuste mahtu sh teoreetilist osa ja võimalusel detailsusastet;
- 5) on õpitulemused kirjeldatud väljundipõhiselt. Suur osa teadmisi ja oskusi kujuneb mitte ühe konkreetse, vaid mitme teema õppimise käigus. Lisaks võimaldab väljundipõhine esitusviis õpitulemust kirjeldada üldisemal tasemel ning jätab õpetajale rohkem autonoomiat õppe korraldamiseks lähtuvalt konkreetse klassi ning õpilase võimetest ning vajadustest;
- 6) toetavad ainekavad õpikäsitust, mis hõlmab mitme lahendiga probleemide lahendamist (nt otsuse tegemise-, dilemma- ja disainiprobleemide), keskendumist kõrgemat järku mõtlemist nõudvate oskuste kujundamisele;
- 7) pööratakse tähelepanu pseudoteaduslike teadmiste ja informatsiooni eristamisele teaduslikest ja tõenduspõhistest allikatest ning teadlaste rolli ja kuvandi atraktiivsusele, mis on senisest põhjalikumalt avatud põhikooli valdkonnapädevuses ja ainevaldkonna kirjelduses;
- 8) hõlmavad ainekavad uuemaid teaduslikke teooriaid, kaasaegse õpikäsituse ning haridustehnoloogia arengu aspekte ja selle kasutamist, sh koostööst õppimist;
- 9) võimaldavad nii õpitulemused kui ka praktiliste tööde loetelu (õppeprotsesside kirjelduses) luua seoseid loodusteaduste ja õpilase igapäevase elu ning kogemuste vahele;
- 10) suurenevad õpitulemuste lõimingu võimalused ainevaldkonna sees, mis võimaldab vähendada õppemahtu, õppes seoseid ja tähenduslikkust luues.

Loodusõpetus

II kooliastme loodusõpetuse õpitulemused esitati teemadest lahus (sarnaselt I kooliastmega) ja vähendati teemade hulka. Õpitulemusi on ajakohastatud kooskõlas STEM lähenemisega õppele, mis aitab õpilastel näha loodusainete olulisust, omavahelisi seoseid ning rakendusvõimalusi; mõista, kuidas tehnoloogia panustab teaduse arengusse ning vastupidi; teaduse ja tehnoloogia arenguga seotud riske; teadvustada paremini STEM-valdkonnaga seotud karjäärivõimalusi ning seeläbi tõsta õpilaste motivatsiooni õppida loodusteadusi. II kooliastme loodusõpetuses on võimalus koosluste õpetamisel valida oma kodu- või koolilähedasi kooslusi. II kooliastme loodusõpetuses lõimitakse keskkonnateema koosluste käsitlusse, see jätab enam aega praktiliste tööde, õuesõppe jaoks. Loodusteadusliku meetodi käsitlus on jäetud III kooliastme loodusõpetuse kursusesse, kuid kõik õppeained toetavad selle omandamist praktiliste tegevustega.

Bioloogia

III kooliastme bioloogias vähendati elusorganismide käsitlemisel detailsuse astet (näit. taimerühmade paljunemine üldistatult mitte taimerühmade kaupa jt). Vähendati vähemtuntud organismirühmade käsitlemist.

Geograafia

Rõhutatud on õpitulemustes rohkem hoiakulisi, väärtushinnangute aspekte: teadusuuringute olulisust, säästva arengu olulisuse mõistmist jms. Rohkem arutlemist kui lihtsalt teadmiste esitamist. Võimalusel teema käsitlemist kodukohast lähtudes. Teemade käsitlemine on seotud rohkem keskkonnaprobleemidega. Kaasajastatud on majandusgeograafia õppesisu ja õpitulemused (see puudutab eelkõige 9. klassi), tööme tagasi metsamajanduse käsitlemise 9. klassi, uuena globaliseerumise ja rahvusvahelised firmad.

Füüsika

Vähendati õpitulemuste arvu, et oleks piisavalt aega kujundada õppeprotsessi vastvalt õpilaste huvidele ja võimetele. Lisati õpilaste käelisi ja uurimuslikke oskusi arendavaid õpitulemusi. Koondati valemid ühte õpitulemusse, et oleks väljatoodud ülesannete lahendamise olulisus. Suurendati kõrgemat järku mõtlemist eeldavate õpitulemuste osakaalu.

Keemia

Eakohasust ja käsitlussügavust ning õppemahtu silmas pidades on välja jäetud mitmeid õpitulemusi, mis tulevad põhjalikumalt käsitlemisele gümnaasiumis või mis jääksid põhikoolis madalamat järku teadmiste tasemetele (keemiliste elementide omaduste perioodilisus, molekulaarsed ja mittemolekulaarsed ained, korrosioon iseseisva teemana, vesiniksoolad jms). Õpitulemusi on teatud määral üldistatud ja koondatud. Mitmete seniste õpitulemuste verbe on muudetud, et oleks täpsemini aru saada uuendatud õpitulemuste suunatus eksperimentaalsele tegevusele või nad suunaksid kõrgemat järku mõtlemise tasanditele.

Lisa 5 Ainevaldkond „Matemaatika“ muutmine

Ainevaldkonnakava ajakohastamise käigus viiakse sisse muudatused, mille tulemusena:

- 1) on õpitulemuste sõnastus konkreetsem ja selgepiirilisem, andes juhiseid kui detailselt või üldiselt konkreetset õpitulemust käsitleda. See toetab keskendumist matemaatilise kontseptsiooni mõistmisele ja aitab ennetada olukorda, kus ainetunnis drillitakse järjest keerukamate näidete ja arvudega;
- 2) kooliastmete lõpuks taotletavate teadmiste, oskuste ja hoiakute määratlemise alus on valdkonnapädevus, vajadus kujundada matemaatilist kirjaoskust ning pöörata tähelepanu kõrgemate mõtlemisoskuste kujundamisele ja õppija ainealase enesearengu teadvustamisele;

- 3) õpitulemuste kirjeldustes esitatakse selgemalt erisused kooliastmete kaupa õpitulemuse omandamiseks vastavalt õpilase arengu dünaamikale, nt I kooliastmes „ümardeb arvu etteantud täpsuseni“, II kooliastmes „ümardeb arvu etteantud täpsuseni ning saab aru ümardamise vajalikkusest“, III kooliastmes „analüüsib ümardamise vajadust ja rakendab osaoskust vastavalt sisule“;
- 4) osad õpitulemused tõstetakse järgmisesse kooliastmesse, et arvestada enam õpilaste eakohasusega;
- 5) osad õpitulemused jäetakse välja, kaaludes põhjalikult järgnevate kooliastmete õppesisu ja matemaatika õpetamise eesmärke;
- 6) õppe- ja kasvatusesmärgid, mille saavutamiseks ei ole võimalik kirjeldada õpitulemusi, jäetakse ainekavadest välja. Hulk teadmisi, oskuseid ja hoiakuid on osa protsessist ning nende saavutamine toimub õppeprotsessis läbivalt kõikide teemade käsitlemisel, nt II kooliastme hoiak „on teadlik õppija, kes kasutab enda jaoks sobivaid õpimeetodeid ja hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel“ tegelemine on osa õppeprotsessist, sõltumata sisuteemast;
- 7) kirjeldatakse õpitulemused uues teemas „probleemide lahendamine“, mis hõlmab nii tekstide mõistmist, eluliste probleemide põhjal matemaatilise mudeli, võrrandi või võrrandisüsteemi koostamist jne. Teema õpitulemused annavad võimaluse käsitleda probleeme ja ülesandeid, millel on kokkupuutepunkte ka teiste ainetega;
- 8) lisatakse õpitulemused arvutipõhise statistika õppe rakendamiseks.

Lisa 6 Ainevaldkond „Sotsiaalsained“ muutmine

Ainevaldkonnakava ajakohastamise käigus viiakse sisse muudatused, mille tulemusena rõhutatakse valdkonna õppeainetes järgmisi nüüdisaegset õpet toetavaid aspekte:

- 1) infoga töötamise oskus selle teadlikust otsimisest kuni analüüsimiseni nii meedia- kui ka eri tüüpi allikate kriitilise hindamise näitel; kujundada oskust rakendada õppetöös omandatud infootsingu pädevusi elus;
- 2) arvestada nii globaalsel tasandil kui Eesti strateegiadokumentides ja analüüsidest sõnastatud nüüdisaegse ühiskonna väljakutsetega: tööturg, mitmekultuuristumine, keskkonnakriis, infoühiskond, demokraatia ja inimõiguste väärtustamine vs äärmuslikud vaated jms;
- 3) arvestada õppe kavandamisel 21. sajandi oskustega, nagu uue väärtuse loomine, vastutuse võtmine ning pingete ja dilemmade lahendamise oskus.

Muudatused õpitulemustes:

- 1) täpsustatakse õpitulemuste kirjeldusi, pidades silmas, milliste pädevustega õppijat eri kooliastme lõpuks eeldatakse;
- 2) õpitulemustes sisalduvad peamised teemad ja põhimõisted, mis aitavad õpetajat õppeprotsessi kavandamisel; õpitulemuste sõnastus eeldab teadmiste ja oskuste seostatult arendamist; keskendutakse oskustele, nagu kriitiline mõtlemine ja allikaanalüüs, seoste loomine ja järelduste tegemine, probleemide lahendamine, oma seisukoha kujundamine ja selle põhjendamine, vastutuse võtmine;
- 3) digipädevuse arendamiseks on ajakohastatud võimalused IT-vahendite kasutamiseks ja töötamiseks digitaalses keskkonnas ning programmidega, nt ajateljed, kaardid, virtuaaluurid, digitaalsed arhiiviallikad, riigiasutuste kodulehed jms;
- 4) õpitulemustega jäetakse õpetajale valikuvabaduse võtta õppetööd kavandades arvesse õpilaste individuaalne areng ja huvi, õppeteema rõhuasetused ja luua seoseid lähiümbrusega/kodukohaga;
- 5) valdkonna õppeainete õpitulemustega toetatakse hindamise korraldamist viisil, mis võimaldab anda tagasisidet õpilaste oskustele ja käitumisviiside demonstreerimisele õpituatsioonis vastavalt vanuseastmele, nt I kooliastmel kirjeldamine, selgitamine ja

- näidete toomine, aga ka analüütilise mõtlemise aluseks oleva, nagu põhjendamine, seostamine ja eristamine;
- 6) õpitulemused kirjeldatakse viisil, mis eeldab nende saavutamiseks õppetööd ka väljaspool klassiruumi, nagu õppekäigud, tunnid mäluasutustes, tegevus kohalikus kogukonnas jms.

Inimeseõpetus

Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, tundma perekonna rolli ühiskonna ning inimese elus, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Ainekavasse on lisatud ühiskonna arengust tulenevad aktuaalsed teemad, nagu tervisekäitumine, vaimne tervis, LGB-teemad.

Ajalugu

Ajalooõpetuse eesmärk on, et aine vahendusel hakkab õpilane teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ja tõlgendama minevikusündmusi ning -protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi, ning mõistma, et kõik seisukohad ei ole võrdselt asjakohased. Õpitulemustes käsitletakse teadmisi ja oskusi seotult ning üksikteadmiste ees on eelistatud nende kontekstis kasutamise oskust.. Õppes pööratakse suurenenud rändega seonduvalt rohkem tähelepanu kultuurilisele mitmekesisusele ja kultuuripärandi kaitsmisele globaliseerivas maailmas, kultuuritundlikule lähenemisele õppes, mitmeperspektiivsusele ja uurimisoskuste arendamisele.

Ühiskonnaõpetus

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks, kes on valmis ühiskonnas eakohaselt toimima, toetada dialoogivalmidust maailma erinevalt mõistvate inimeste vahel, samuti õpilase enese teadlikkust maailmavaate küsimustes. Ainekavasse lisatakse ühiskonna arengust tulenevad aktuaalsed teemad, nagu rahatarkus, võrdsus ja võrdõiguslikkus, rändega ja kestliku arenguga seonduvad küsimused globaliseerivas maailmas.

Lisa 7 Ainevaldkond „Tehnoloogia“ muutmine

Ainevaldkonnakava ajakohastamise käigus viiakse sisse muudatused, mille tulemusena

- 1) ajakohastatakse valdkonnapädevus taotlusega kujundada 21. sajandi oskusi, mis lähtub vajadusest seostada valdkonnapädevus tugevamalt õppekava üldpädevuste kujundamisega;
- 2) koostatakse õpitulemused viisil, mis loob senisega võrreldes suuremad eeldused kooli tasandil õpet kavandades ja korraldades loobuda soostereotüüpidest. Sooneutraalsuse põhimõtteid arvestava õppe korraldamisele on ühemõtteliselt juhitakse tähelepanu ka ainevaldkonna üldalustes;
- 3) sõnastatakse valdkonda kuuluvate õppeainete õpitulemused kõikidele õppeainetele ühtselt, mitte ainekeskselt nagu on see kehtivas ainekavas. Õpitulemusi võib saavutada erinevate õppeaine osade ja teemade, tehnoloogiatega, tööliikide käsitlemisel, kuid lähtutud on kontsentrisuse põhimõttest, et õpiülesanded ja -tegevused muutuvad aste-astmelt keerulisemaks. Lisaks loob selline õpitulemuste kirjeldamine paremad eeldused soopõhisest õppes loobumiseks koolis, sest ei ole eristatud, milliseid õpitulemusi peavad saavutama poisid ja milliseid tüdrukud;
- 4) õpitulemused esitatakse valdkonna õppeainest sõltumata üldistatud kujul ning need võimaldavad kavandada ja korraldada õpet põhimõttel „ideest teostuseni“ nii, nagu esitatakse ka valdkonnapädevust saavutada aitavad baasteadmised ning oskused;
- 5) valdkonna õppeainete õppimine jaotatakse temaplokkideks – kavandamine ja disain, materjalid ja töövahendid, töötamine ja protsess, materjalide töötlemisviisid, esemeline ja

- toidukultuur, igapäevaeluks vajalikud teadmised ja oskused –, mis sõltumata õppeainest ja õpilase soost võimaldavad saavutada taotletavad õpitulemused;
- 6) õpitulemustes pööratakse senisega võrreldes rohkem tähelepanu roheteadlikkusele ja kestlikule arengule ning kujundatakse tasakaal traditsiooniliste käsitööoskuste ning digitehnoloogiate kasutamise oskuste vahel.

Võrreldes senise ainekavaga ei ole uuendatudainekavas esitatud erinevate tehnoloogiate loetelu, kuna materjalide, tehnikate ning tehnoloogiate areng on prognoosimatu ning õigusakt ei võimalda neid ammendavalt kirjeldada. Tehnoloogiate valik ajakohastatud õppesisus sõltub konkreetsest eesmärgist ja taotletavatest õpitulemusest. Täpsem sisu ning soovitusel esitatakse ainekava rakendamist toetavates meetodilistes soovituslikes materjalides.

Lisa 8 Ainevaldkond „Võõrkeeled“ muutmine

Ainevaldkonnas muudetakse peamiselt rõhuasetusi, näiteks tuuakse kehtiva määrusega võrreldes enam fookusesse mitmekeelsus, mitmekultuurilisus ja õppetöö eluläheduse olulisus. Lisaks riiklikele strateegiadokumentidele tuginevad muudatused ka 2018. aastal ilmunud Euroopa keeleõppe raamdokumendi lisakõitel¹¹, milles on Euroopa keeleõppe raamdokumendi¹² endaga võrreldes rohkem keele osaoskuste kirjeldusi ja milles rõhutatakse vahendamisoskust.

Ainevaldkonnakava ajakohastamise käigus viiakse lisaks sisse muudatused, mille tulemusena:

- 1) täiendatakse ja kaasajastatakse ainevaldkonnapädevust, tõstes esile vajaduse kujundada mh eakohane võõrkeelepädevus vähemalt kahes keeles, tuues sisse vahendamise oskuse, rõhutades keelilise ja kultuurilise mitmekesisuse väärtustamist;
- 2) seatakse A- ja B võõrkeeltes kooliastmete lõpuks taotletavatele teadmistele, oskustele ja hoiakutele ühtsemad nõuded, lähtudes sihttasemest;
- 3) esitatakse õppeteemad üldiselt ja soovituslikena, mille alusel õpetaja teeb valiku õppesisus, lähtudes vajadusest arendada keeleoskust ja keeleteadlikkust ning kujundada kultuuriteadlikkust;
- 4) kujundatakse võõrkeelte õppes digipädevust, keskendudes õppeteemade käsitlemise kaudu järgmisele: turvalisus liikluses ja virtuaalkeskkondades; vaba aeg ja meedia, sh *online*-meedia; päevakajalised uudised, sotsiaalmeedia turvaline kasutamine. Autentsete meediatekstide kasutamine kõigis kooliastmetes;
- 5) pööratakse õpitulemuste hindamisel tähelepanu häälduspädevusele;
- 6) rõhutatakse ka vigade käsitlemist õppimise loomuliku osana;
- 7) viiakse õpitulemuste kirjeldused kooskõlla Euroopa keeleõppe raamdokumendiga, mis seab õppes rõhuasetuse kommunikatiivsele keeleõppele, mitte niivõrd keele struktuuri ja grammatika omandamisele, eriti õppe alguses. Seeläbi saab õppija võimalikult varakult keelt suhtlussituatsioonides kasutada, nähes keeleoskuse praktilisust ning saades sellest eduelamuse ja motivatsiooni enesearenguks.

Õppeaine eesti keel teise keelena ainekava viiakse võõrkeelte ainevaldkonnakavast keele ja kirjanduse ainevaldkonnakavasse.

Lisa 9 Valikõppeaine „Ettevõtlusõpetus“ muutmine

---

¹¹ Council of Europe (2018). [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume with new descriptors](#), Strasbourg: Council of Europe Publishing.

¹² Euroopa Nõukogu (2007). [Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine](#). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Ajakohastatud valikõppeaines rõhutatakse vajadust ettevõtlusõppele läheneda võimalikult probleemipõhiselt ning seostatult õpilase igapäevaeluga. Ettevõtlusõpetuse kursuse ainekava töötati välja programmi „Edu&Tegu“ raames õpilaste ettevõtluspädevuse¹³ arengu toetamiseks. Kuna mitmed organisatsioonid on välja töötanud erinevaid programme ja õppematerjale majandus- ja ettevõtlusõpetuse mitmekesistamiseks, siis on mõttekas planeerida õppetegevustes koostööd erinevate partneritega nagu Junior Achievement Eesti, Ettevõtlik kool, „Tagasi kooli“ ja Töötukassa ning võimalusel lõimida õpet nende pakutavate programmide ja õppematerjalidega.

Lisa 10 Valikõppeaine „Informatika“ muutmine

Valikõppeaine kava muudatuste aluseks võeti 2017. aasta põhikooli informatika kontseptsioon¹⁴. Muutuse peamiseks ajendiks oli ühiskonna ja tehnoloogia areng ning see, millised on muutunud ootused õpilaste tehnoloogia kasutamise oskusele. Lisaks sõnastuse parandustele põhikooli valikaine kavas tehtud põhilised muudatused:

- 1) I kooliastmele lisati õppeteema „Digiseade töövahendina“;
- 2) II kooliastme õppeteema „Digimeedia“ õppesisusse lisati tehis- ja liitreaalsus (VR, AR) teema;
- 3) II kooliastmele lisati samuti õppeteema „Digiseade töövahendina“;
- 4) III kooliastmes lisati kaks uut teemat seniste õppeteemade asemele „Infoühiskonna tehnoloogiad“ ja „Digiloovtöö“.

Lisa 11 Valikõppeaine „Karjääriõpetus“ muutmine

Karjääri kujundamise pädevused on üldpädevused, mida iga inimene ja õppiija kasutab karjääri kujundamisel kogu oma elu jooksul ning mille sihipärane arendamine loob isikule eeldused valmisolekuks juhtida oma elu, tehes eneseteadlikke ja vastutustundlikke valikuid. Karjääri kujundamise pädevuste arengu toetamiseks valmis 2016. aastal karjääri kujundamise pädevusmudel¹⁵ koos juhendmaterjaliga koolidele. Pädevusmudeli piloteerimise etapp toimus 2017. aastal ning aasta lõpuks sõnastati täpsustatud õpitulemused ka pädevusmudelis. Käesoleva muudatuse lähtekohaks on seega „Karjääriõpetuse“ senise sisu uuendamine ja kooskõlla viimine piloteeritud mudeliga, mis kirjeldab karjääri kujundamise pädevusi neljas tegevuspädevuse valdkonnas: (1) eneseteadlikkuse arendamine; (2) võimaluste analüüs; (3) planeerimine; (4) tegutsemine. Lähtudes karjääri kujundamise pädevuste mudelist on ainekavas õpitulemused kirjeldatud viidatud neljas teemavaldkonnas senise kolme teemavaldkonna asemel, lisandus „tegutsemine“. Viimane võimaldab selgemalt esile tuua õppiija rolli ja vastutuse enese valikute juhtimisel ning vajaduse õppemeetodite ja õppekeskkondade mitmekesistamiseks. Olulisim nii õpitulemuste kui õppesisuga seotud muudatus seisneb „karjääri planeerimise“ (*career planning*) kui ühe karjääri kujundamise alapädevuse asendamises laiema mõistega karjääri kujundamine (*career management/career design*). Karjääriõpetus ei hõlma ega sihi vaid karjääriplaani koostamist ega antud oskuse kujundamist, vaid toetab pädevusi, mis on vajalikud elukaareüleste valikute tegemiseks. Kolmanda kooliastme õpitulemuste kirjeldustele lisandus täpsustus, mis on realistlikum ja jõukohasem: eneseanalüüsi ja karjääriplaani koostamine toimub juhendamisel, mitte iseseisvalt. Puudub argumenteeritud alus eelduseks, et kõik põhikoolilõpetajad on valmis iseseisvalt ja objektiivselt enda isiksust analüüsima ning edasisi valikuid juhendamiseteta tegema. Seetõttu on lisatud „analüüsib juhendamisel oma väärtusi, võimeid; koostab juhendamisel esmase karjääriplaani“. Ka on selgemalt lisandunud ootus kooliväliste partneritega koostöök. Õppe sisu uuendamise tulemusena on korrigeeritud õpitulemusi, millel on suurem üldistusaste,

¹³ Arro, G., Jaani, J., Loogma, K., Malleus, E., Titov, E., Toding, M., Täks, M., & Venesaar, U. (2018). [Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine Eestis](#). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

¹⁴ Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus (2017). [Kontseptsioon „Uued õppeteemad põhikooli informatika ainekavas nüüdisaegsete IT-oskuste omandamise toetamiseks“](#).

¹⁵ SA Innove (2016). [Karjääri kujundamise pädevuste toetamine](#).

et võimaldada õpetajale suuremat vajadust arvestada õppeprotsessis õpprühma vajadusi (sh mida varem on omandatud läbiva teema raames). Õppesisus on enam tulevikkusuunatust ning õppeaine kirjeldus on senisest kontsentreeritum.

Lisa 12 Valikõppeaine „Usundiõpetus“ muutmine

Usundiõpetuse valikaines sõnastati ajakohastamise raames õpitulemused õppijakeskseks, kirjeldati turvalise õppekeskkonna saavutamise vajadust, tõsteti esile teabe otsimisega seotud oskused: allikakriitilisus, sh digivahendid, usulise fenomeni uurimine (sotsioloogiline) ja küsimuste esitamise oskus. Õpitulemused täpsustati ja sõnastati oskuste kirjeldustena, mis jätaksid õpetajatele õppeprotsessi korraldamisel rohkem vabadust. Põhikooli usundiõpetuse tulemusena tunnevad õpilased lähemalt vähemalt viit usundit, nende seas eesti rahvausundit ja kristlus, aga ka paikkondlikku eripära.

Lisa 13 „Ainevaldkondade ülesed valikõppeained“ muutmine

Õppekavade ajakohastamise tulemusena on koostatud uus määruse lisa, kuhu on koondatud nelja valdkondadeülese valikõppeaine ainekavad, mis ei ole seotud ühegi lisades 1–8 esitatud ainevaldkonnaga, ehkki pakuvad nendega lõimise võimalusi. Kui lisades 9–12 on esitatud valikõppeained, mis on riiklikult olulise strateegilise tähtsusega, siis lisaks on koostatud ka selliseid erinevaid valdkondi lõimivaid valikõppeainete kavasad, mis toetavad koole õpilaste üldpädevuste ja valdkonnapädevuste arengu toetamisel, läbivate teemade käsitlemisel, või muul moel õpilaste toimetulekut 21. sajandil. Lisas on esitatud valikõppeainete „Ettevõtlikuna töömaailma“, „Draamaõpetus“, „Tantsuõpetus“ ja „Teadusliku mõtlemise alused“ kavad. Koolil on jätkuvalt õigus ise otsustada, milliseid valikõppeaineid õpilastele pakkuda ning valikainekavade esitamine määruses ei kohusta koole neid rakendama.

Lisa 14 „Õppekava läbivad teemad“ muutmine

Lisa punktis 1 esitatud läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine” muudatusega viiakse läbiva teema nimetus kooskõlla kaasaegse karjääri kujundamise pädevusmudeliga¹⁶. Varasema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ asemel on läbiva teema uus nimetus „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“. „Karjääri planeerimine“ (*career planning*) kui üks karjääri kujundamise alapädevus asendatakse laiema mõistega „karjääri kujundamine“ (*career management/career design*). Karjääriõpetus ei hõlma ega sihi vaid karjääriplaani koostamist ega antud oskuse kujundamist, vaid toetab pädevusi, mis on vajalikud elukaareülesete valikute tegemiseks. Samuti ei ole karjääri kujundamise sihiks vaid erialase kutse valimine, vaid laiemalt edasise töö- ja/või haridustee kavandamine, mistõttu asendatakse läbiva teema kirjelduses taotlus teha „mõistlikke kutsevalikuid“ taotlusega teha „sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid“.

Lisa punktis 4 esitatud läbiva teema "Kultuuriline identiteet" kirjelduses muudetakse rõhuasetust, tähtsustades Eesti kultuuri. Õpilase teadmisi Eesti, sealhulgas eesti rahvuskultuuri ja maailma, eelkõige Euroopa Liidu liikmesriikide erinevatest kultuuridest laiendatakse ja sünteesitakse tervikuks ajaloo, ühiskonnaõpetuse, muusika, kunstiajaloo, filosoofia, religiooni ajaloo, kirjanduse, võõrkeelte jm tundides.

Lisa punktis 5 esitatud läbiva teema „Teabekeskond ja meediakasutus“ kirjeldus viiakse kooskõlla EL audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi artikliga 33a¹⁷, mille lõige 1 kohustab

¹⁶ SA Innove (2016). [Karjääri kujundamise pädevuste toetamine](#).

¹⁷ [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 14. novembri 2018. aasta direktiiv \(EL\) 2018/1808](#) millega muudetakse direktiivi 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv), et võtta arvesse muutuvat turuolukorda

liikmesriike rakendama meetmeid meediakirjaoskuse arendamiseks. Sellest tulenevalt laiendatakse läbivat teemat ja täpsustati, et teabekeskond hõlmab ka meediakasutust. Varasema nimetuse „Teabekeskond“ asemel on läbiva teema uus nimetus "Teabekeskond ja meediakasutus". Lisatud on allikakriitilisus, autorluse austamine, internetiturvalisus ja vastutuse võtmine meediasuhtluses.

Lisa punktis 7 esitatud läbiva teema „Tervis ja ohutus“ kirjeldus viidi kooskõlla viimaste valdkondlike arengutega. 2017. aastal valmis riigiametite esindajatest ja ohutuse teema ekspertidest koosneva töörühma koostöös läbiva teema „Tervis ja ohutus“ ohutuse alateema õpetajaraamat¹⁸, kus lisaks teema käsitlemise juhiste, võimalikele õppeülesannetele ja hindamisvõimalustele sõnastati ka põhikooli lõpuks taotletavad ohutuse teemalised õpitulemused. Sellest tulenevalt asendati määruse lisa 14 punktis 7.2. kirjeldatud oskuste omandamisele suunatud tegevuste loetelu õpetajaraamatus kirjeldatud uute õpitulemuste saavutamisele suunatud tegevuste loeteluga. Võrreldes kehtiva lisaga on loetelu pikem ja detailsem ning annab seega täpsema ülevaate tervise ja ohutuse alastest vajalikest teadmistest ja oskustest. Rõhutatud on eelkõige vajadust kujundada õpilastes julgust proaktiivseks ohutusealaseks käitumiseks endale tervise ja ohutuse alaste eesmärkide seadmisel, esmase abi andmisel ja oma käitumise analüüsimisel.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrust nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava“.

Punktiga 1 muudetakse määruse § 1 lõike 3 sõnastust seoses määruse lisade muutmisega. Lõikes sätestatakse, et lisades esitatakse kõikide ainevaldkondade kavad, kuid võrreldes seni kehtiva ülesehitusega esitatakse lisades 1–7 üksnes kohustuslike õppeainete kavad ainevaldkonniti. Ainevaldkondlikud valikkursused, mis seni esitati kõikide ainevaldkonnakavade punktis 3, esitatakse eraldi lisana 8. Eraldi lisana esitamine võimaldab vajadusel teha paindlikumalt täiendusi ja muudatusi valikkursuste kavades, ilma et oleks vaja muuta kõiki ainevaldkonnakavasid. Uue sätestusena on määruse lissasse 15 koondatud sellised valikkursused, mille õppimine ei ole otseses seoses ühegi ainevaldkonnaga, kuid mille läbimine võimaldab toetada õpilaste üldpädevuste arengut, käsitleda erinevaid läbivaid teemasid, omandada eluks vajalikke oskusi, lõimida erinevaid eluvaldkondi või muul moel toetada õpilaste teadmiste ja oskuste arengut toimetulekuks edasises elus. Ainevaldkondade üleste valikkursuste senine sidumine konkreetse ainevaldkonnaga on tekitanud koolides õppekava koostamisel segadust.

Punktiga 2 täiendatakse määruse §-i 1 lõigetega 4–9. Lõige 4 – muudatusega täpsustatakse lõikes 3 nimetatud ainevaldkonnakava sisu. Lõige 5 – muudatusega esitatakse ainevaldkondade loetelu tähestikulises järjekorras. Õpilase arengu toetamiseks on kõik riiklikus õppekavas määratletud õppeained võrdse tähtsusega ja nende koondamine ainevaldkondadesse peab seda arusaama ühiskonnas võimendama. Senine ainevaldkondade esitusviis, mis algas keele ja kirjanduse valdkonna nimetamisega ja lõppes kehalise kasvatuse valdkonna nimetamisega, on ühiskonnas kujundanud arusaama, nagu oleks ainevaldkonnad loetelus esitatud hierarhiliselt. Ainevaldkondade esitamine tähestikulises järjekorras ei võimalda tõlgendamist, mille kohaselt mõnda valdkonda peetakse teistest tähtsamaks või perifeersemaks ja mis sellise tõlgenduse kohaselt loob väärarusaama ja võib mõjutada õppijakeskse õppe korraldamist.

---

¹⁸ Diana Haak, Juta Jaani jt (2017). [Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ ohutuse alateema üldine osa.](#)

§ 1 lõikes 6 sätestatakse ainevaldkondlike valikkursuste esitamine lisa 8. Siiani on nimetatud valikkursused olnud ainevaldkonnakavade osa. Eraldi esitamine pakub suuremat paindlikkust valikkursuste sisu muutmisel.

§ 1 lõige 7 – esitatakse kuue valdkondade ülese valikõppeaine kavad, mis sisaldavad kas vähemalt kahte kursust ning moodustavad seega õppeaine või käsitlevad selliseid valdkondi, millega tegelemine on kõrge riikliku tähtsusega, et luua gümnaasiumis tingimused Eesti riigi ja haridusvaldkonna arengukavas 2035 strateegiliste eesmärkide täitmiseks: informaatika, karjääriõpetus, majandus- ja ettevõtlusõpe, uurimistöö alused. Lisaks muudetakse riigikaitse valikaine nimetus, mis nüüd on riigikaitseõpetus. Samas lõikes esitatakse ka praegu kehtiv kohustus õpetada riigikaitseõpetust ja usundiõpetust üksnes riiklikus õppekavas esitatud ainekava kohaselt. Võrreldes kehtiva määrusega ei esitata filosoofiat enam eraldi valikõppeainena, vaid filosoofiakursused esitatakse määruse lisa 15 koos teiste valdkondade üleste valikkursustega, rõhutamaks vajadust õppida filosoofiat mitte ainult eraldi filosoofiakursustena, vaid ka lõimituna ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse, meediaõpetuse ning kunstiainetega. Muudatusega luuakse parem selgus õppe korraldamiseks õpilastele valikute pakkumiseks. Muudatusega jääb koolile alles õigus ise koostada ja rakendada valikkursuste kavasad ja arvestada valikkursustena väljaspool kooli õpitut.

§ 1 lõikes 8 sätestatakse ainevaldkondade üleste valikkursuste kavade esitamine lisa 15. Viimastel aastatel on koostatud hulgaliselt selliseid valikkursusi, mida gümnaasiumid rakendavad igapäevaselt, kuid mida ühegi ainevaldkonnaga otseselt siduda oleks meelevaldne. § 1 lõikes 9 sätestatakse lisa 16 esitamine. „Õppekava läbivad teemad“ on kehtiva määruse lisa 14.

Punktiga 3 täiendatakse määruse § 4 lõike 3 punktis 2 sätestatud regulatsiooni.

Sotsiaalse ja kodanikupädevuse kirjeldusse on lisatud Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingu ettepanekul ja ühiskondlikust olukorrast tingituna täiendus Eesti riikliku iseseisvuse toetamiseks.

Punktiga 4 täiendatakse määruse § 4 lõike 3 punktis 7 sätestatud regulatsiooni. Ettevõtlikkuspädevuse kirjeldusse lisatakse finantskirjaoskuse komponent, mille arendamisega tuleb arvestada pädevuse kujundamisel. Finantskirjaoskus ehk rahatarkus on oskuste, teadmiste, hoiakute ja käitumiste kogum, mis on vajalik rahaasjades arukate otsuste tegemiseks ja oma pere majandusliku heaolu tagamiseks: Finantskirjaoskus hõlmab muuhulgas oskust koostada eelarvet, teadmisi investeerimise põhitõdedest ning säästvat ja vastutustundlikku hoiakut raha suhtes. Muudatuse vajalikust põhjendab Rahandusministeeriumi juhtimisel tehtud uuring¹⁹, mis tuvastas, et rahatarkusega mitte tegelemine alates põhikoolist suurendab tõenäosust, et liiga suur hulk inimesi kogeb täiskasvanueas finantsvaldkonnas ebaõnnestumist. Rahatarkuse omandamine alates nooremast koolieast suurendab tõenäosust kujundada säästmis- ja mõistlikke tarbimisharjumusi. Finantskirjaoskust nimetatavad rahvusvahelised analüütikud²⁰ üheks 21. sajandi tulevikuoskuseks.

Punktiga 5 muudetakse § 4 lõikes 4 esitatud ainevaldkondade loendit tähestikuliseks, et rõhutada kõikide ainevaldkondade võrdset tähtsust riiklikus õppekavas.

Punktiga 6 muudetakse paragrahvi 4 lõike 5 teist lauset kooskõlas määruse lisades 1–7 tehtud muudatustega.

---

¹⁹ Turu-Uuringute AS (2019). [Eesti elanike finantskirjaoskuse ehk rahatarkuse uuring](#). Uuringu algataja: Rahandusministeerium

²⁰ OECD (2010). [OECD Learning Compass 2030. A Series of Concept Notes](#).

Punktiga 7 tunnistatakse paragrahvid 8 ja 9 kehtetuks. Gümnaasiumi ainevaldkonnad ja valikõppeained on nimetatud eelnevalt §-s 1. Õppeainete kursused nimetatakse määruse lisades 1–15, sh täpsustatakse kohustuslike ja valikkursuste nimetused ja maht. Õppekorralduse alused esitatakse §-s 11.

Punktiga 8 täpsustatakse § 10 pealkirja. Muudatus rõhutab läbivate teemade käsitlemise ulatust.

Punktiga 9 muudetakse § 10 lõike 3 punkti 1 sõnastust. Muudatusega viiakse läbiva teema nimetus ja sisu kooskõlla kaasaegse karjääri kujundamise pädevusmudeliga²¹. Läbiva teema uus nimetus on „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“. „Karjääri planeerimine“ (*career planning*) kui üks karjääri kujundamise alapädevus asendatakse laiemaga „karjääri kujundamine“ (*career management/career design*). Karjääriõpetus ei hõlma ega sihi vaid karjääriplaani koostamist ega antud oskuse kujundamist, vaid toetab pädevusi, mis on vajalikud elukaareülestes valikute tegemiseks. Samuti ei ole karjääri kujundamise sihiks vaid erialase kutse valimine, vaid laiemalt edasise töö- ja/või haridustee kavandamine, mistõttu asendatakse läbiva teema kirjelduses taotlus teha „mõistlikke kutsevalikuid“ taotlusega teha „sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid“.

Punktiga 10 muudetakse § 10 lõike 3 punkti 5 sõnastust. Muudatusega laiendatakse läbivat teemat ja täpsustatakse, et teabekeskond hõlmab ka meediakasutust. Läbiva teema uus nimetus on "Teabekeskond ja meediakasutus". Lisatud on allikakriitilisus, intellektuaalse omandi austamine, ja vastutuse võtmine meediasuhtluses. Täiendus tuleneb EL audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi artiklist 33a²², mille lõige 1 kohustab liikmesriike rakendama meetmeid meediakirjaoskuse arendamiseks.

Punktiga 11 tunnistatakse § 10 lõige 4 kehtetuks. Läbivate teemade kirjelduste esitamine on kehtestatud määruse § 1 lõikes 9.

Punktiga 12 muudetakse §-i 11 sõnastust. Lõikes 1 täpsustatakse, et õpilase õppekoormus gümnaasiumis on 96 kursust, mis ei ole sisuliselt uus muudatus, kuid rõhutatakse, et õppekoormus võib olla ka suurem kui 96 kursust. Seda juhul, kui kooli õppekavas on õppekoormuse suurendamine kehtestatud ja põhjendatud ning kui konkreetset õpilasel on soov enda õppekoormust suurendada. Muudatusega on soov täpsustada, et kui õpilane valib kooli vastavalt õppesuunale, siis on tema enda soov õppida selles koolis ja järgida kooli õppekava mahtu. Samuti on muudatusega soov rõhutada, et riikliku õppekava õpitulemuste saavutamiseks ei pea läbitavate kursuste arvu tingimata suurendama ning sellega õpilase õppekoormust suurendama, kuid seda võib eesmärgipäraselt ja poolte kokkuleppel teha.

Paragrahvi 11 lõikes 2 esitatakse tähestikulises järjekorras ainevaldkondade nimetused ja valdkonna kohustuslike kursuste arv, mis kooli õppekavas jagatakse kohustuslike õppeainete kaupa nii, et taotletavad õpitulemused ja gümnaasiumi lõpuks nõutavad teadmised, oskused ja hoiakud oleksid saavutatavad.

Paragrahvi 11 lõikes 3 sätestatakse osaliselt eesti keelest erineva õppekeelega koolis või klassis eesti keeles õpetatavate õppeainete loetelu. Kuna võõrkeeleõppes on eeldus, et üldjuhul toimub

²¹ SA Innove (2016). [Karjääri kujundamise pädevuste toetamine](#).

²² [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 14. novembri 2018. aasta direktiiv \(EL\) 2018/1808](#) millega muudetakse direktiivi 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv), et võtta arvesse muutuvat turuolukorda

õpe õpitavas sihtkeeles, arvestatakse võõrkeeleõpe lubatud kuni 40%lise muus keeles toimuva õppe hulka.

Paragrahvi 11 lõigetes 4 ja 5 täpsustatakse õpilase kohustuslikku õppekoormust, arvestades kohustuslike õppeainete ja kooli poolt pakutavate valikkursustega, sealhulgas riigikaitseõpetuse valikkursuse „Riigikaitse“ ning õpilasuurimus või praktiline töö. Riigikaitse valikkursuse „Riigikaitse“ lisandumine on põhjendatav asjaoluga, et täna peaaegu kõik keskhariduse tasemel haridust pakkuvad õppeasutused juba õpetavad õpilastele valikõppeainena riigikaitset. Ning lisaks sellele on see põhjendatav ka ületuldu ühiskondlike arengutega seoses (sh sõda Ukrainas jne).

Paragrahvi 11 lõigetes 6 ja 7 sätestatakse kooli kohustus pakkuda valikkursusi kõigis § 1 lõikes 5 loetletud ainevaldkondades ja kõigis § 1 lõikes 7 loetletud valikõppeainetes. Muudatusega on soov üheaegselt rõhutada mitmekesiste valikkursuste pakkumise olulisust ning luua koolile paindlikumad võimalused valikkursuste pakkumisel. Kehtiv määrus kohustab kooli pakkuma igas ainevaldkonnas kindlat arvu valikkursusi, mis piirab koolide võimalusi suunapõhise õppe korraldamisel ja erinevaid ainevaldkondi lõimivate valikkursuste pakkumisel. Muudatusega taotletakse olukorda, kus õpilasel on võimalik õppida süvendatult konkreetse ainevaldkonna õppeaineid, kuid sõltumata õppesuuna valikust, jääb õpilasele siiski võimalus valida valikkursusi ka teistest ainevaldkondadest ning selle kaudu mitmekesistada tema õppimist. Kool ei pea pakkuma valikkursusi matemaatikas, kui kool pakub laia matemaatika õpet 14 kursuse ulatuses, sest sellisel kujul on matemaatika puhul tegemist kõige suurema kursuste arvuga ainevaldkonnaga. Samas on koolil aga soovi korral võimalik ka matemaatikas valikkursusi pakkuda.

Paragrahvi 11 lõikes 8 täpsustatakse, et kool võib õpet kavandada ja läbi viia koostöös teiste koolide ja organisatsioonidega õppetöös laiemalt, mitte ainult valikkursuste raames.

Paragrahvi 11 lõige 9 on kehtiva määruse lõike 10 täpne esitus.

Paragrahvi 11 lõikes 10 sätestatakse sarnaselt põhikooliga muusika ja tantsu kutsealast koolitust pakkuvas gümnaasiumis asendada kunstiainete ja kehalise kasvatuse valdkonna riiklikud õpitulemused erialaste õpitulemustega. Muudatus on vajalik, et vähendada õpilaste kutseõppe ja gümnaasiumi kohustuslike õppeainete läbimisest tingitud ülekoormust.

Paragrahvi 11 lõikes 11 jääb sõnastus samaks, asendatakse viited lõigetele 3 ja 4–6 viidetega lõigetele 4 ja 5–7.

Punktiga 13 muudetakse §-i 12 lõike 2 sõnastust. Muudatusega täpsustatakse kooli poolt pakutavate karjääriteenuste sisu ja korraldust. Eduka karjääri kujundamise eelduseks on süsteemne ja mitmekülgne õpilase pädevuste arengu toetamine, mistõttu rõhutatakse muudatusega, et koolil tuleb võimaldada õpilastele nii karjääriõpet, karjääriinfot kui ka karjäärinõustamist, mitte valikuliselt ainult mõnda nimetatud teenustest. Samuti täpsustatakse muudatusega, et karjääriteenuste korraldus koolis peab olema süsteemne ja vajaduspõhine. Muudatus lähtub õpilase vajadusest langetada gümnaasiumi lõppedes otsus edasiõppimise ja/või tööturule sisenemise osas ning see omakorda eeldab, et kool on nii aineõpetuse käigus kui ka teisi karjääriteenusi pakkudes toetanud iga õpilase arusaamist õppimisvõimalustest, tööturust, oma tugevustest ja arenguvajadustest ning iseseisvast toimetulekust maailmas laiemalt.

Punktiga 14 muudetakse § 13 lõike 2 sõnastust. Muudatus on tingitud vastuolust lõike sees ning on vaja selgelt eristada, millisel juhul on vaja õpilasele individuaalse õppekava rakendamine ja millisel juhul mitte. Samuti on selgemalt lisatud varasema õpi- või töökogemusega arvestamise võimalus.

Punktiga 15 muudetakse § 16 lõike 2 sõnastust. Muudatus on tingitud määruse lisade 1–7 struktuuri ja sisu muudatustest ning täpsustab, millise tasandi õppe- ja kasvatusesmärkide kohta peab õpilane saama suulist või kirjalikku tagasisidet.

Punktiga 16 muudetakse § 18 lõike 3 punkti 2 sõnastust ning jäetakse tekstist välja „(inglise, prantsuse, vene või saksa keeles)“.

Punktiga 17 muudetakse § 19 lõike 5 sõnastust. Lõike uue sõnastusega on täpsustatud gümnaasiumi jooksul läbitavate kursuste kooli õppekavas esitamise viisi. Kehtiva määruse kohaselt tuleb esitada kõik kursused – nii kohustuslikud kui ka valikkursused – ainevaldkondade kaupa, kuid nii gümnaasiumi riiklikus õppekavas kui ka koolipraktikas on esitatud mitmeid valikkursusi, mis on ainevaldkondi lõimivad või nende ülesed, mistõttu ei ole nende esitamine ainevaldkondade kaupa asjakohane. Kuivõrd kohustuslikud kursused on need, mille kaudu peaks õpilane gümnaasiumi lõpuks saavutama ainevaldkonnakavas esitatud pädevused, siis jääb muudatusega koolile kohustus esitada valdkonniti ainult kohustuslike kursuste kavad. Valikkursuste kavad võib kool esitada eraldi või valdkonniti, vastavalt oma kooli eripärale.

Punktiga 18 muudetakse § 19 lõike 6 punktide 2 ja 3 sõnastust. Punktist kaks jäetakse välja „õppeainete vahelise lõimingu põhimõtted“ ning punktis 3 sätestatakse, et kool esitab oma õppekavas „üldpädevuste kujundamise ja õppekava läbivate teemade käsitlemise põhimõtted, õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu põhimõtted ning õppekeskkonna mitmekesistamiseks kavandatud tegevused“. Muudatusega rõhutatakse, et lõiming võib olla nii õppeainete vaheline kui ka ainevaldkondade vaheline ning võrreldes kehtiva määrusega sätestatakse, et kooli õppekavas tuleb esitada ka läbivate teemade käsitlemise põhimõtted. Muudatusega rõhutatakse, et kirjeldatud aspektide läbimõtlemine peaks nii kooli õppekava koostamisel kui ka õppetöö läbiviimisel moodustama terviku.

Punktiga 19 täiendatakse § 19 lõikega 7. Uue lõikega sätestatakse, et kooli õppekavas esitatavate kohustuslike kursuste, valikõppeainete ja valikkursuste kavades esitatakse üldpädevuste arengu toetamise kirjeldus, läbivate teemade käsitus ning õppeainete lõiming teiste ainetega. Uus lõige on tingitud määruse lisade 1–7 struktuuri ja sisu muudatustest, kus võrreldes kehtiva määrusega ei ole esitatud üldpädevuste arengu toetamise, läbivate teemade käsitlemise ja lõimingu võimalusi ning kus seega jäetakse koolile suurem vabadus ise otsustada ja kirjeldada, kuidas toimub üldpädevuste arengu toetamine, läbivate teemade käsitlemine ja lõiming konkreetses koolis.

Punktiga 20 täiendatakse paragrahvi 20 lõikega 7, kus nähakse ette rakendussätted, mille kohaselt rakendatakse muudatusi 1. septembrist 2024. a. Kuna nimetatud kuupäevaks peavad koolid enda õppekava ja õppekorralduse muudatustega kooskõlla viima.

Veel täiendatakse § 20 lõikega 8, milles täpsustatakse, et § 11 lõikega 5 tuleb kooli õppekava ja õppekorraldus viia kooskõlla hiljemalt 1. septembriks 2023. a. Valikkursus muutub kohustuslikuks osaks õpilase maksimaalsest õppekoormusest, mis on 96 kursust. Kuna gümnaasiumi läbimine on kursustepõhine, valivad õpilased, kes alustavad õppimist gümnaasiumis 2023. aasta sügisel, üldjuhul kohustusliku õppekoormuse hulka kuuluvad kursused õppima asumise hetkel. Seega peaks õpilasele, kes alustab gümnaasiumis õppimist 2023. aasta sügisel, juba olema selge, et „Riigikaitse“ valikkursus on tema õppe osa, sõltumata

õppeaastast, millal kursus läbitakse. Üldjuhul pakuvad koolid „Riigikaitset“ gümnaasiumi teisel aastal, seega kõigile 2024/2025.

Punktidega 21–27 ja 29–34, 36 asendatakse määruse lisad 1–14 konkreetse määruse lisadega 1–7, 9 – 14 ja 16).

Punktidega 28 ja 35 täiendatakse määrust lisadega 8 ja 15.

Gümnaasiumi riikliku õppekava lisade 1–7 ehk ainevaldkonnakavade muutmine

Määruse lisadega kehtestatud ainevaldkonnakavade muutmise vajaduse tingisid samad asjaolud, mis tingisid ka põhikooli riikliku õppekava lisadeks olevate ainevaldkonnakavade muutmise. Need asjaolud on nimetatud käesoleva seletuskirja paragrahvi 2 juures toodud selgitustes. Ka probleemide lahendamise tulemusena kujundatud uus, taotletav olukord ja eelnõuga muudetavate määruse lisadega 1–7 kehtestatud ainevaldkonnakavade sisu ja ülesehituse muutmine kattub paragrahvi 2 juures toodud selgitustega. Järgnevalt on toodud välja erisused gümnaasiumi riikliku õppekava lisades 1–7 võrreldes põhikooli riikliku õppekava lisadega 1–8:

Punktis 1.1. „Valdkonnapädevus“ on ajakohastatud selgitus selle kohta, et valdkonda kuuluvate õppeainete õpetamise eesmärk on kujundada gümnaasiumi lõpuks vastava valdkonna pädevus ning valdkonnapädevuse sisu.

Punktis 1.2. „Ainevaldkonna õppeained ja maht“ esitatakse ainevaldkonna õppeainete kohustuslikud kursused ja nimetatakse, et lisaks kohustuslikele kursustele võib iga kool välja töötada valikkursusi, mis on soovituslikult valdkonnaüleised, st lõimivad valdkonna õppeaineid muude valdkondadega ja pakuvad süvenemist võimaldavaid teemakäsitusi või valida valikkursusi määruse lisadeks olevate valikkursuste seast.

Punktis 1.5. „Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine“ on senisega võrreldes täpsustatud ja täiendatud, võttes arvesse seda, et õppe kavandamisel peab plaanima aega ühiskonnas ja ümbritsevas elus aset leidvate muutuste analüüsimiseks ja seoste märkamiseks, selleks, et suunata õpilasi oma õppimist mõtestama ja kavandama ning õpikoormust jagama; selleks, et suunata õpilasi mõtestama ja analüüsima õppimist, tegema teadvustatud ja teadlikke valikuid, võtma vastutust oma õppimise eest; selleks, et rakendataks uurivat, probleeme lahendavat ja teaduspõhist õpet, kasutataks mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja analüüsi soodustavaid õpitegevusi, laiendatakse õpilaste teadmisi mitmekülgsest, tutvustatakse näiteid valdkonna teadussaavutustest ja aktuaalsetest probleemidest, arendataks oskusi ja kujundatakse hoiakuid. Õppe kavandamisel ja korraldamisel gümnaasiumis tuleb pöörata tähelepanu sellele, et arendataks info kriitilise otsimise ja hindamise pädevust, arvestades autoriõiguse ja uurijaetikaga ning kujundaks õppija arusaama maailmas toimuvast, suutlikkust siduda kohalikku ja globaalset.

Punktis 2. „Ainekavad“ alapunktide numeratsioon ja sisu esitatakse sõltuvalt asjaolust, kas valdkonnas on mitu õppeainet või üks õppeaine. Gümnaasiumi õpitulemused esitatakse üldjuhul kursuste kaupa, mitte tervele kooliastmele üldistatult. Erandiks on sotsiaalainete valdkonnakava, kus valdkonnasisese lõimingu toetamiseks sõnastatakse õpitulemused kursusteülesest.

Ainevaldkonnapädevuste ja õpitulemuste ajakohastamisel gümnaasiumis lähtuti samadest asjaoludest, mis on nimetatud käesoleva eelnõu paragrahvis 2 ja seletuskirja vastavas osas.

Kõikide ainevaldkondade õppeainete õpitulemused võimaldavad ajakohastamise tulemusena plaanida aega õpilaste kõrgemate mõtlemisostkuste arendamiseks. Järgnevalt on ainevaldkondade kaupa välja toodud muudatused gümnaasiumi riikliku õppekava lisades 1–7.

Lisa 1 Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“ muutmine

Gümnaasiumi eesti keele, vene keele ja kirjanduse ainekavades muudetakse põhi- ja valikkursuste sisu nii, et põhikursuste õppimine aitaks lisaks ainealaste teadmiste omandamisele senisest enam kujundada üldpädevusi ja 21. sajandi oskusi. Muudatusega kaasneb suurem võimalus pakkuda õpilaste huvidest ja vajadustest lähtuvaid ainealaseid valikkursuseid. Kirjanduse ainekavas loobutakse soovituslike autorite ja teoste nimistust üldiselt, nimetatakse üksnes eesti kultuuri järjepidevuse ja põlvkondliku sidususe kujunemiseks olulise lugemisvara soovitusel. Loetelu on Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi samasisulise arutelu tulemus. Käsitletavad tekstikatkendid ja tervikteosed valitakse kas soovituslikul või vabavalikulisel viisil nii, et need võimaldavad proportsionaalselt käsitleda õppesisu ja jõuda õpitulemusteni, lõimida käsitlusse õppekava läbivaid teemasid ning toetada üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.

Vene keele ainekavas on asendatud kursus „Kõnekultuur“ kursusega „Meedia ja mõjutamine“. Meediateadlikkuse kujundamisele suunatud kursus puudus seni gümnaasiumides, kus õpiti vene keele ainekava alusel.

Kirjanduse kursused on tervikuna muudetud. Kohustuslikud kursused on: „Pärimus ja kirjandus“, „Identiteet ja eesti kirjandus“, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I“, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II“, „Kirjandus ja ühiskond“.

Nimetatud „Identiteet ja eesti kirjandus“ on konkreetselt eesti kirjandust käsitlev terviklik kursus.

Eesti keel teise keelena ainekava liikus võõrkeelte valdkonnast keele ja kirjanduse valdkonda. Eesti keele teise keelena ainekavas tõstetakse oodatavat keeleoskuse taset gümnaasiumi lõpuks C1. Olgu mainitud, et juba hetkel kehtiva ainekavagi järgi on väga hea õpitulemus pea kõigis osaoskustes B2.2–C1.

Lisa 2 Ainevaldkond „Kehaline kasvatus“ muutmine

Kehalise kasvatus muudatused lähtuvad samast põhimõttest, mis on kirjeldatud põhikooli riikliku õppekava kehalise kasvatus ainevaldkonna muudatuste juures. Õppeaine kujundati sisuliselt ümber liikumisostkusi arendavaks ja liikumispädevuse kujunemist toetavaks sh arvestades vajadust tagada inimese vaimne ja füüsiline tasakaal. Õppijakeskne õpe toetab erinevate võimete ja tervises seisundiga õpilaste õpimotivatsiooni hoidmist ja aktiivset õppes osalemist ning individuaalset tervise hoidmist liikumise abil.

Lisa 3 Ainevaldkond „Kunstiained“ muutmine

Kunstiainete ainevaldkonnakava üldaluste muudatused lähtuvad samadest põhimõtetest, mis on kirjeldatud põhikooli riiklikus õppekavas kunstiainetes puhul.

Kunstiõpetus

Muudatuse tulemusel täiendati ja korrigeeriti gümnaasiumi kahe kursuse õpitulemusi ja õppesisu:

- 1) I kursus „Kunsti roll eri ajastuil“, millele lisati *Eri ajastute kunsti võrdlevad teemad* (valitakse 1–3 teemat) ja *Loomingulised projektid*.
- 2) II kursus „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“, millele lisati *Eri ajastute kunsti võrdlevad teemad* (valida 1-3 teemat) ja *Loomingulised projektid*.

Gümnaasiumi lõpuks taotletavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kirjeldusi täiendati ning kaasajastati lähtuvalt põhimõttest Tea-Mõtlet-Loo, et võimaldada tänapäevast lähenemist kunstiajaloole. Muudatusega taotletakse, et kronoloogiline ja võimalikult paljusid kunstinähtusi käsitlev õpe lähtuks ajastuid võrdlevatest teemadest, mille ajatelge käsitletakse üldistatult. Keskset kohta omab seoste loomine, milles õppeteemade käsitlelusel rõhutatakse kunsti seoseid ühiskonnas ja kultuuris toimunuga, ajastu mõtteviisi, religiooni ja valitsemiskorra, tehnika ja majandusega; luuakse õpilastele võimalus eri ajastute kunstinähtusi seostades arutleda kunstiteoste väljendusvahendite, loomise eesmärkide, tähenduse ja sotsiaalse rolli üle. Korrigeeriti loominguliste projektide õppesisu, mis on seotud Mõtlet-osa võrdlevate teemadega ning aitavad õpitut mõtestada, kinnistada ja laiendada. Loominguliste projektide puhul peetakse oluliseks õpilase isiklikku vaatenurka ja nüüdisajast lähtuvat tõlgendamisoskuse kujunemist. Muudatus loob eeldused kunstiloo alaste teadmiste paremaks seostamiseks ning analüüsi- ja sünteesioskuse kujundamiseks, lõimides seda ajaloo, ühiskonnaõpetusega, kirjanduse ja muusikalooga, loominguliste ja uurimuslike projektidega, õppekäikudega. Uudsenä on gümnaasiumi õpitulemused ja õppesisu struktureeritud sarnaselt põhikooliga lähtuvalt 21. sajandi oskuste kujundamise põhimõtetest: välja selgitamine, teadmine, mõistmine; planeerimine ja ideede arendamine; loomingu teostamine; refleksioon, analüüs ja kriitika.

Muusika

Muudatuste tulemusena lähenetakse kursusekavades muusikaloole üldistatult, et õpilasel tekiks taustsüsteem võrdlevate teemade käsitlemiseks. Senised õpitulemused keskendusid kronoloogilisele käsitlemisele, kuid muusikaloo ajatelje roll on vajalik muusikakultuuri üldise muutumise selgitamisel ja põhjendamisel. Keskkel kohal on seosed peamiste faktide ja näidete abil, mis aitab õpilasel luua seoseid ajaloo, kunsti ja ajastu mõtteviisi vahel. Muusikaõppe fookuses on õpilase individuaalsete muusikaliste võimete ja oskuste arendamine erinevate muusikaliste tegevuste kaudu. Õpitulemusi ühendavateks märksõnadeks on isikupärase, loova ja kriitilise mõtlemise arendamine, oskus anda hinnangut, võrrelda, tõlgendada, uurida, katsetada, muusikaline kommunikatsioon jt. Oluline koht õppes on õpilase ja muusika vahelise suhte teadvustamisel ja süvendamisel, mis on lähteks muusikalise identiteedi kujunemisele. Enese ja kaaslaste tegevuse ja analüüsi kaudu õpitakse tundma üksteise võimeid, teadmisi, oskusi ning isikupära, sh praktilise musitseerimise kaudu, mida senine ainekava vähe võimaldas. Kursuste õpitulemused on selgelt struktureeritud, võrreldes varasemaga on nad vähem ambitsioonikad gümnaasistide jaoks ja koosnevad komponentidest: muusikaline eneseväljendus (laulmine, pillimäng, omalooming), muusika kuulamine ja muusikalugu. Muusika kuulamine ja muusikalugu moodustavad ühtse terviku ning seda käsitletakse laiemalt, et luuakse õppes seoseid kultuuri, visuaalse kunsti ja ajaloo. Õppes on kandev osa eri ajastute muusika kirjeldamisel ning võrdlemisel, mis aitab leida ka seoseid mineviku ja tänapäeva vahel. Erinevate ajastute muusika kuulamisel tähtsustub analüütilise mõtlemise oskus: muusika tõlgendamine ja mõtestamine, oma arvamuse väljendamine ning selle argumenteeritud põhjendamine, toetudes teadmistele ja muusika oskussõnavarale.

Lisa 4 Ainevaldkond „Loodusained“ muutmine

Gümnaasiumi loodusainete ainekava muudatuste tulemusena:

- 1) on võimalik vähendada õpilaste ülekoormust ning saada juurde aega praktiliste tegevuste jaoks, sest kõikide õppeainete kavades vähendati õpitulemuste mahtu sh teoreetilist osa ja võimalusel detailsusastet;
- 2) pööratakse rohkem tähelepanu kõrgemat järku probleemide lahendamise oskusele (analüüsi- ja sünteesioskus, loovmõtlemise oskus, oskus teha tõendus põhiseid ning kaalutletud otsuseid ning järgida ühiskonnas väärtustatud hoiakuid);

- 3) pööratakse senisest suuremat tähelepanu õpilaste positiivsete hoiakute kujundamisele loodusteaduste õppimise suhtes ning samuti nende teadlikkuse suurendamisele LTT valdkonna karjääri suhtes;
- 4) pööratakse enam rõhku teaduse ning teaduslike teadmiste olemusele, selgitatakse kuidas eristada tõenduspõhist infot kellegi isiklikust arvamusest. Arusaamist peaks aitama süvendada uurimusliku lähenemise kasutamise suurem tähtsustamine loodusteaduste tundides;
- 5) rõhutatakse, et loodusteadustel on eriline roll teiste õppeainete seas õpilaste jätkusuutlikku arengut toetavate teadmiste, hoiakute ning sellega seotud kodanikuaktiivsuse kujundamisel;
- 6) ajakohastati õppeainete sisu.

Füüsika

Vähendati õppesisu detailsust ja kvantitatiivset käsitlust nõudvate teemade arvu, et anda õpetajale vabamad käed õppeprotsessi kujundamisel vastavalt õpilaste võimekusele ja huvidele ning et jääks rohkem aega praktilisteks töödeks. Suurendati kõrgemat järku õpitulemuste osakaalu. Lisati teemasid, mis on olulised kaasaegse teaduse ja tehnoloogia oluliste suundade mõistmiseks (CERN'i uuringud, materjaliteadus, nanotehnoloogia ja selle rakendused, näiteks muutmälu). Vähendati kvantitatiivset käsitlust (valemid, arvutamine) nõudvate teemade arvu, eelistades nähtuste kvalitatiivset käsitlemist, mis vähendab kursuse mahtu ja võimaldab teha rohkem praktilisi töid ning õppetööd diferentseerida. Valemid koondati üheks õpitulemuseks. Rõhutatakse, et õpilastel on õigus kasutada õpitegevuses valemite lehte.

Bioloogia

Muudetud on kursuste ülesehitust ja vastavalt sellele teemade järjekorda kursustes. Lisatud on rohepöörde teema.

Keemia

Õpitulemused on sõnastatud eraldiseisvana õppesisust, lisatud on uurimuslikke oskusi, rõhutatud on tarvilikke ja olemuslikke seoseid ("seostades"). Selgemalt on õpitulemustes esile toodud kõrgemat järku mõtlemistasandeid ("prognoosib", "valib" jne).

Geograafia

Õpitulemustes on rõhutatud rohkem hoiakulised, väärtushinnangulised aspektid nagu teadusuuringute olulisus, säästva arengu olulisuse mõistmine jms. Õpitulemused keskenduvad enam arutlemist ja analüüsi, info leidmist, kasutamist ja tõlgendamist nõudvatele oskustele. Rohkem rõhku keskkonnaprobleemidele, inimtegevuse ja keskkonna vastastikuste seoste mõistmisele. Pööratakse rohkem tähelepanu kaasaegsete (GIS) tehnoloogiate kasutamisele (interaktiivsete kaartide koostamine ja kasutamine).

Lisa 5 Ainevaldkond „Matemaatika“ muutmise

Gümnaasiumi matemaatika ainekava muudatuste tulemusena pööratakse senisest enam tähelepanu probleemi lahendamise oskuse kujundamisele. Matemaatika kui töövahend omandab õpilase jaoks tähenduse just läbi selle, et seda kasutatakse nii igapäevaeluliste kui ka erinevates õppeainetes esile tulevate probleemide lahendamisel. Gümnaasiumi ainekava üldalustesse on lisatud võimalus rakendada teatud aja tagant e-õppepäevi või -nädalaid. Gümnaasiumis õppimisel on oluline osata planeerida oma aega ning arendada iseseisvat õppimist, kasutades IKT vahendeid ning matemaatikapädevuse kujunemise eeldus kõige üldisemas plaanis on probleemilahendamise põhioskuste saavutamine. Õppijate iseseisva töö tegemise oskuse kujunemist ja digioskuste arendamist toetab õppekorralduslik võimalus teha matemaatikas teatud aja tagant e-õppepäevi või -nädalaid sõltuvalt kooli võimalustest.

Gümnaasiumi õpitulemused hõlmavad lisaks matemaatilisele teemakäsitlusele ka vastava teema probleemülesannete ära tundmist ja õpitu rakendamist probleemülesannete lahendamisel. Ainekavasse on toodud mitmete teemade juures visualiseerimine IKT vahenditega ning mitmete matemaatiliste nähtuste uurimine arvuti abil. Seeläbi õpitakse matemaatilisi IT-vahendeid kasutama edasises elus praktilisi ja teoreetilisi probleeme lahendades. Lisaks võimaldab IT-vahendite kasutamise oskus vabastada õppeaega keerukamate graafikute uurimiseks, kui kõiki graafikuid ei pea käsitsi joonestama koos sellele juurde kuuluva eelnevate arvutustega. Nii kitsas kui laias matemaatikas hõlmavad tõenäosuse ja statistika kursuse õpitulemused andmete visualiseerimist ning järelduste tegemist.

Lisa 6 Ainevaldkond „Sotsiaaalained“ muutmine

Sotsiaaalainete ainevaldkonnakava üldaluste muudatused lähtuvad samadest põhimõtetest, mis on kirjeldatud põhikooli riiklikus õppekavas sotsiaaalainete puhul. Õpitulemused suunavad kasutama uurimispõhiseid õppetegevusi, otsima, analüüsima ja kasutama informatsiooni eri allikatest, seostama õpitavat õpilastele tähenduslike näidete ja igapäevaeluga.

Uuendusena on gümnaasiumi ainesisu avatud üldistatud õpitulemuste kaudu, andes koolile võimaluse korraldada õpet ajaloo nii kursuste kaupa kui ka eesti ajaloo ja üldajaloo kursusi lõimides.

Lisa 7 Ainevaldkond „Võõrkeeled“ muutmine

Muudatuste tegemisel lähtuti lisaks Euroopa keeleõppe raamdokumendile²³ ja 2018. aastal ilmunud Euroopa keeleõppe raamdokumendi lisakõitele²⁴ ka „Eesti keele arengukava 2021–2025²⁵“ strateegilisest eesmärgist, milleks on vähemalt kahe keele oskus lisaks emakeelele.

Muudatuste tulemusena täiendatakse ja kaasajastatakse ainevaldkonnapädevust, tõstes esile vajaduse kujundada mh eakohane võõrkeelepädevus vähemalt kahes keeles, tuues sisse vahendamise oskuse ning rõhutades keelelise ja kultuurilise mitmekesisuse väärtustamist.

Eesti keel teise keelena ainekava viiakse keele ja kirjanduse valdkonda.

Ainevaldkonnakava ajakohastamise käigus viiakse sisse muudatused, mille tulemusena:

- 1) seatakse B2- ja B1-sihttasemega võõrkeeltes on gümnaasiumi lõpuks taotletavatele teadmistele, oskustele ja hoiakutele ühtsemad nõuded, lähtudes sihttasemest. Õppeteemad esitatakse üldiselt ja soovituslikena, mille alusel õpetaja teeb valiku õppesisus, lähtudes vajadusest arendada keeleoskust ja keeleteadlikkust ning kujundada kultuuriteadlikkust;
- 2) kujundatakse võõrkeelte õppes digipädevust, keskendudes õppeteemade käsitlemise kaudu järgmisele: turvalisus liikluses ja virtuaalkeskkondades; vaba aeg ja meedia, sh *online*-meedia; päevakajalised uudised, sotsiaalmeedia turvaline kasutamine. Autentsete meediatekstide kasutamine kõigis kooliastmetes;
- 3) pööratakse õpitulemuste hindamisel tähelepanu hääldepädevusele;
- 4) rõhutatakse ka vigade käsitlemist õppimise loomuliku osana;
- 5) tuuakse eraldi välja õpilaste suunamine võõrkeeli kasutama ka teiste õppeainete õppimisel, mitte vaid üldiselt väljaspool keeletundi.

Muudatused õpitulemustes

Õpitulemuste kirjeldused ajakohastati kooskõlas Euroopa keeleõppe raamdokumendiga, mis seab õppes rõhuasetuse kommunikatiivsele keeleõppele, mitte niivõrd keele struktuuri ja

²³ Euroopa Nõukogu (2007). [Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine](#). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

²⁴ Council of Europe (2018), [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume with new descriptors](#), Council of Europe Publishing, Strasbourg

²⁵ Haridus- ja Teadusministeerium (2021). [Eesti keele arengukava 2021-2025](#).

grammatika omandamisele. Seeläbi saab õppija võimalikult varakult keelt suhtlussituatsioonides kasutada, nähes keeleoskuse praktilisust ning saades sellest eduelamuse ja motivatsiooni enesearenguks.

Lisa 8 „Ainevaldkondlikud valikkursused“ muutmine

Õppekavade ajakohastamise tulemusena on koostatud kaks uut määruse lisa, kuhu on koondatud (1) ainevaldkondlike valikkursuste kavad ja (2) ainevaldkondade üleste valikkursuste kavad. Kehtivas määruses on ainevaldkondlikud valikkursused esitatud ainevaldkonnakavades ning koolil kehtib ka kohustus pakkuda igas ainevaldkonnas konkreetset arvu valikkursusi. Lisaks on ainevaldkonnakavades esitatud ka valikkursused, mis kuuluvad ainevaldkonna alla tinglikult ning on oma olemuselt pigem erinevaid ainevaldkondi lõimivad. Käesoleva eelnõuga siseseviidavate muudatuste tulemusena jääb koolile kohustus pakkuda valikkursusi kõigis ainevaldkondades, kuid ei ole ette kirjutatud, millises mahus igas ainevaldkonnas valikkursusi pakkuma peab. Muudatusega luuakse olukord, kus koolil on senisest paindlikumad võimalused nii ainevaldkondlike kui ainevaldkondade üleste valikkursuste pakkumiseks. Lisaks on koolil võimalik ise otsustada, kas pakutavad ainevaldkondlikud ja ainevaldkondade ülesed valikkursused valitakse määruse lisades esitatud valikkursuste hulgast või luuakse ise valikkursuste kavad. Seega on käesoleva lisa koostamise taotlus tagada ainevaldkonnakavade kompaktsus ning samaaegselt esitada koolile ka riiklikud soovituselised valikkursuste pakkumiseks.

Lisa 9 Valikõppeaine „Informaatika“ muutmine

Kaasajastati põhikooli ja gümnaasiumi informaatika valikaine kava, võttes aluseks 2018. aasta gümnaasiumi informaatika kontseptsioon²⁶. Muutuse peamiseks ajendiks oli ühiskonna ja tehnoloogia areng ning see, millised on muutunud ootused õpilaste tehnoloogia kasutamise oskusele. Võrreldes kehtiva lisaga täiendati gümnaasiumi valikainekava ka valikkursusega "Küberkaitse". Valikõppeaine kava esitatakse eraldiseisva lisana.

Lisa 10 Valikõppeaine „Karjääriõpetus“ muutmine

Karjääri kujundamise pädevused on üldpädevused, mida iga inimene ja õppija kasutab karjääri kujundamisel kogu oma elu jooksul ning mille sihipärane arendamine loob isikule eeldused valmisolekuks juhtida oma elu, tehes eneseteadlikke ja vastutustundlikke valikuid. Karjääri kujundamise pädevuste arengu toetamiseks valmis 2016. aastal karjääri kujundamise pädevusmudel²⁷ koos juhendmaterjaliga koolidele. Pädevusmudeli piloteerimise etapp toimus 2017. aastal ning aasta lõpuks sõnastati täpsustatud õpitulemused ka pädevusmudelis. Käesoleva muudatuse lähtekohaks on seega „Karjääriõpetuse“ senise sisu uuendamine ja kooskõlla viimine piloteeritud mudeliga, mis kirjeldab karjääri kujundamise pädevusi neljas tegevuspädevuse valdkonnas: (1) eneseteadlikkuse arendamine; (2) võimaluste analüüs; (3) planeerimine; (4) tegutsemine. Lähtudes karjääri kujundamise pädevuste mudelist on ainekavas õpitulemused kirjeldatud viidatud neljas teemavaldkonnas senise kolme teemavaldkonna asemel, lisandus „tegutsemine“. Viimane võimaldab selgemalt esile tuua õppija rolli ja vastutuse enese valikute juhtimisel ning vajaduse õppemeetodite ja õppekeskkondade mitmekesistamiseks. Olulisim nii õpitulemuste kui õppesisuga seotud muudatus seisneb „karjääri planeerimise“ (*career planning*) kui ühe karjääri kujundamise alapädevuse asendamises laiema mõistega karjääri kujundamine (*career management/career design*). Karjääriõpetus ei hõlma ega sihi vaid karjääriplaani koostamist ega antud oskuse kujundamist, vaid toetab pädevusi, mis on vajalikud elukaareüleste valikute tegemiseks. Lisandunud on ootus kooliväliste partneritega koostööks. Õppe sisu uuendamise tulemusena on

²⁶ Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus (2018). [Kontseptsioon „Gümnaasiumi informaatikaõpe“](#).

²⁷ SA Innove (2016). [Karjääri kujundamise pädevuste toetamine](#).

korrigeeritud õpitulemusi, millel on suurem üldistusaste, et võimaldada õpetajale suuremat vajadust arvestada õppeprotsessis õpperühma vajadusi (sh mida varem on omandatud läbiva teema raames). Õppesisus on enam tulevikkusuunatust ning õppeaine kirjeldus on senisest kontsentreeritum.

Lisa 11 Valikõppeaine „Majandus- ja ettevõtlusõpe“ muutmine

Ajakohastatud valikõppeaines rõhutatakse vajadust majandus- ja ettevõtlusõppele läheneda võimalikult probleemipõhiselt ning seostatult õpilase igapäevaelu ja majanduses toimuvaga. Kursuste uuenenud sisu aitab paremini mõista inimese ja keskkonna vastastikuseid seoseid ning ressursinappust, mis sunnib riike, ettevõtteid ja inimesi tegema väga erinevaid valikuid ning langetama õiglasemaid otsuseid säästva eluviisi kasuks.

Kuna majanduses on viimase 10 aasta jooksul toimunud mitmeid muutusi, siis ainekavad kajastavad neid eri teemade juures. Võrreldes varasema ainekavaga on majandusõpetuse õppesisu rohkem suunatud vastutustundliku, keskkonnateadliku kodaniku ja tulevase ettevõtliku töötaja kujundamisele ning õpilaste finantskirjaoskuse arendamisele. Tööjõu uued oskused tööturul, elukestva õppimise teadvustamine ja uued töövormid nagu renditöö ja kaugtöö toetavad ettevalmistust tööturule sisenemiseks. Teadlikkus pikaajalisest rahaasjade planeerimisest, investeerimisest ja säästlikust tarbimisest aitavad teha õigeid valikuid ja rahatarku otsuseid iseseisvas elus. Rahvusvahelise majanduse õpetamisel on rõhk globaliseerumisest põhjustatud muutustel majanduses ja riikide arengutasemes, töörandel ja keskkonnaprobleemidel, tähtsustatakse jätkusuutlikku majandust ja õiglast kaubandust.

Ettevõtluse teemade käsitlemisel on rõhuasetus keskkonnateadlikul ja jätkusuutlikul majandamisel ning ressursisäästlikul jäätmeringlust teostaval ringmajandusel. Lisandunud on uued ettevõtlusvormid nagu iduettevõtted ja frantsiis, samuti mittetulunduslikud ja sotsiaalse ettevõtluse vormid. Õpetajal on võimalus valida õpetamisel põhjaliku äriplaani ja ülevaatliku, kiiresti muudetava ärimudeli koostamise vahel. Ettevõtlusõpetuse kursuse ainekava töötati välja programmi „Edu&Tegu“ raames õpilaste ettevõtluspädevuse²⁸ kujundamiseks. Kursuse läbimiseks ja õpitulemuste saavutamiseks saab kasutada nelja erinevat võimalust ja neid ka omavahel kombineerida. Ettevõtlusõpetuse kursus on jaotatud neljaks suureks temaks: ettevõtluskeskkond, ettevõtte alustamine, turg ja turundus, finantsid. Selline jaotus järgib ettevõtte loomise ja tegutsemise loogikat, mis aitab õpilastel mõista ettevõtluse toimimist ja tulevikus ise alustada ettevõtlusega.

Kool ja õpetaja võivad kooli võimalustest ja eripärast lähtuvalt majandust ja ettevõtlust õpetada eraldi kursustena või omavahel lõimituna, õpetaja poolt kombineeritud ühtse ainekava alusel. Kuna mitmed organisatsioonid on välja töötanud erinevaid programme ja õppematerjale majandus- ja ettevõtlusõpetuse mitmekesistamiseks, siis on mõttekas planeerida õppetegevustes koostööd erinevate partneritega nagu Junior Achievement Eesti, Ettevõtlik kool, „Tagasi kooli“ ja Töötukassa ning võimalusel lõimida õpet nende pakutavate programmide ja õppematerjalidega.

Lisa 12 Valikõppeaine „Riigikaitse“ muutmine

Valikõppeaine ajakohastamise tulemusena rõhutatakse riigikaitseõpetuses enam digipädevust, sotsiaalset ja kodanikupädevust, et toetada abivalmis ja vastutustundliku kodaniku kujunemist ning valmisolekut teha koostööd. Suhtlus- ja meediapädevuse kaudu edendatakse teadlikkust, et mitte sattuda infosõja ohvriks. Uute teemaplokkidena toodi sisse psühholoogiline kaitse ja

---

²⁸ Arro, G., Jaani, J., Loogma, K., Malleus, E., Titov, E., Toding, M., Täks, M., & Venesaar, U. (2018). [Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine Eestis](#). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

infosõda, siseturvalisus ja elanikkonnakaitse. Pere ettevalmistused hädaolukordadeks ja elutähtsate teenuste katkestusteks jms, on aktuaalsed muutunud julgeolekukeskkonna tingimustes. Konkretiseeriti kaitseväeteenistuse õpitulemusi, et õpilased mõistaksid, miks on aja- ja reservteenistus olulised valmisoleku kujundajana oma riiki kaitsta ning tänapäeva sõjaliste kriiside, sõdade ja relvakonfliktide õpitulemusi, täpsustati nüüdisaegsete rahvusvaheliste konfliktide periodiseeringut.

Lisa 13 Valikõppeaine „Usundiõpetus“ muutmine

Valikõppeaine ajakohastamise tulemusena sõnastatakse usundiõpetuse valikaines õpitulemused õppijakeskseks, kirjeldatakse turvalise õppekeskkonna saavutamise vajadust, tõstetakse esile teabe otsimisega seotud oskused: allikakriitilisus, sh digivahendid, usulise fenomeni uurimine (sotsioloogiline) ja küsimuste esitamise oskus. Õpitulemused täpsustati ja sõnastati oskuste kirjeldustena, mis jätaksid õpetajatele õppeprotsessi korraldamisel rohkem vabadust. õppeainekirjeldusse toodi sisse soovitus alustada maailmausundite kursusega, kui seda pole põhikoolis õpitud, lisati uued arusaamad religiooniuuringutes, tehti terminoloogilised muudatused. Valikkursuses „Eesti usuline maastik“ soovitatakse õpetajal teha õppetöö kavandamisel valik erinevate kristlike konfessioonide hulgast.

Lisa 14 Valikõppeaine „Uurimistöö alused“ muutmine

Ajakohastatud valikõppeaines rõhutatakse, et valikkursus „Uurimistöö alused“ on vaid üks osa õpilasuurimuste koostamise ja elluviimise protsessis ning esmase uurimispädevuse kujunemisel ning et koolile peab jääma autonoomia otsustamiseks, kuidas uurimistööde juhendamise ja elluviimise protsess toimub ning milliseid õppeaineid lõimides uurimispädevuse kujunemine tagatud on. Kehtiva määruse lisas olevaga võrreldes liigub valikkursuse fookus seetõttu uurimistöö valmimiselt uurimisoskuste kujunemisele. Eraldi tähelepanu on pööratud ka eneseanalüüsi- ja refleksioonioskuste teadlikule arendamisele. Lisatud on uued õpitulemused, mille keskmes on oma seisukohtade argumenteeritud ja allikatele tuginev väljendamine, retsenseerimine, allikate asjakohasuse hindamine, akadeemilise kirjutamise eripära ja uurimiseetika normide tundmine. Rõhutatakse, et õpilane ei pea õppeaine läbimise käigus viima iseseisvalt läbi terviklikku uurimistööd, kuid õppetöös luuakse õpilasele võimalused uurimistöö iseseisvaks läbiviimiseks vajalike oskuste kujunemiseks ning valikõppeaine toetamiseks koostab kool uurimistööde läbiviimise üksikasjaliku juhendi, mida kursuse raames õpilastele tutvustatakse. Uuendatud valikainekavas rõhutatakse ka vajadust kujundata õpitulemuste saavutamiseks õppimist toetav keskkond, luues võimalusi ja tuge nii iseseisvaks kui grupitööks, tagada vaimse õpiruumi (aruteluringid, akadeemilised diskussioonid, õppekäigud, varasemate töödega tutvumine jms) ja virtuaalse õpikeskkonna olemasolu ning viies kooli võimaluste piires läbi ka eksperimente ja katseid.

Lisa 15 „Ainevaldkondade ülesed valikkursused“ muutmine

Lisaks kohustuslikele kursustele on koolil kohustus pakkuda õpilastele valikkursusi, millest vähemalt osa on ainevaldkondlikud. Ülejäänud valikkursuste mahus on koolil võimalik pakkuda nii ainevaldkondlikke kui ka ainevaldkondi lõimivaid valikkursusi. Kehtiva määruse lisades on ainevaldkonniti esitatud peamiselt ainevaldkondlikud valikkursused ning üksikud valdkondadeülesed valikkursused, mis on tinglikult liidetud mõne konkreetse ainevaldkonnaga. Tulenevalt aga üldpädevuste ja läbivate teemade interdistsiplinaarsusest, on reaalne vajadus eelkõige rohkemate valdkondadeüleste valikkursuste kavade järele. Seega on käesoleva lisa koostamise taotlus anda koolile kompaktne ülevaade valdkondadeüledest valikkursustest, mille kavad on välja töötatud ning esitada riiklikud soovitusel valdkondi lõimivate valikkursuste pakkumiseks.

Lisa 16 „Õppekava läbivad teemad“ muutmine

Lisa punktis 1 esitatud läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine” muudatusega viiakse läbiva teema nimetus kooskõlla kaasaegse karjääri kujundamise pädevusmudeliga²⁹. Varasema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ asemel on läbiva teema uus nimetus „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“. „Karjääri planeerimine“ (*career planning*) kui üks karjääri kujundamise alapädevus asendatakse laiema mõistega „karjääri kujundamine“ (*career management/career design*). Karjääriõpetus ei hõlma ega sihi vaid karjääriplaani koostamist ega antud oskuse kujundamist, vaid toetab pädevusi, mis on vajalikud elukaareülestel valikute tegemiseks. Samuti ei ole karjääri kujundamise sihiks vaid erialase kutse valimine, vaid laiemalt edasise töö- ja/või haridustee kavandamine, mistõttu asendatakse läbiva teema kirjelduses taotlus teha „mõistlikke kutsevalikuid“ taotlusega teha „sobivaid haridus- ja töölaseid valikuid“.

Lisa punktis 4 esitatud läbiva teema "Kultuuriline identiteet" kirjelduses muudetakse rõhuasetust, tähtsustades Eesti kultuuri. Õpilase teadmisi Eesti, sealhulgas eesti rahvuskultuuri ja maailma, eelkõige Euroopa Liidu liikmesriikide erinevatest kultuuridest laiendatakse ja sünteesitakse tervikuks ajaloo, ühiskonnaõpetuse, muusika, kunstiajaloo, filosoofia, religiooni ajaloo, kirjanduse, võõrkeelte jm tundides.

Lisa punktis 5 esitatud läbiva teema „Teabekeskond ja meediakasutus“ kirjeldus viiakse kooskõlla EL audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi artikliga 33a³⁰, mille lõige 1 kohustab liikmesriike rakendama meetmeid meediakirjaoskuse arendamiseks. Sellest tulenevalt laiendatakse läbivat teemat ja täpsustati, et teabekeskond hõlmab ka meediakasutust. Varasema „Teabekeskond“ asemel on läbiva teema uus nimetus "Teabekeskond ja meediakasutus". Lisatud on allikakriitilisus, intellektuaalse omandi austamine, internetiturvalisus ja vastutuse võtmine meediasuhtluses.

Lisa punktis 7 esitatud läbiva teema „Tervis ja ohutus“ kirjeldus viidi kooskõlla viimaste valdkondlike arengutega. 2017. aastal valmis riigiametite esindajatest ja ohutuse teema ekspertidest koosneva töörühma koostöös läbiva teema „Tervis ja ohutus“ ohutuse alateema õpetajaraamat³¹, kus lisaks teema käsitlemise juhiste, võimalikele õppeülesannetele ja hindamisvõimalustele sõnastati ka gümnaasiumi lõpuks taotletavad ohutuse teemalised õpitulemused. Sellest tulenevalt asendati määruse lisas 14 punktis 7.2. kirjeldatud oskuste omandamisele suunatud tegevuste loetelu õpetajaraamatus kirjeldatud uute õpitulemuste saavutamisele suunatud tegevuste loeteluga. Võrreldes kehtiva lisaga on loetelu pikem ja detailsem ning annab seega täpsema ülevaate tervise ja ohutuse alastest vajalikest teadmistest ja oskustest. Rõhutatud on eelkõige vajadust kujundada õpilastes julgust proaktiivseks ohutusealaseks käitumiseks endale tervise ja ohutuse alaste eesmärkide seadmisel, esmase abi andmisel ja oma käitumise analüüsimisel.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidu õigus ei reguleeri eelnõuga seonduvat.

4. Määruse mõjud

²⁹ SA Innove (2016). [Karjääri kujundamise pädevuste toetamine](#).

³⁰ [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 14. novembri 2018. aasta direktiiv \(EL\) 2018/1808](#) millega muudetakse direktiivi 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv), et võtta arvesse muutuvat turuolukorda

³¹ Diana Haak, Juta Jaani jt (2017). [Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ ohutuse alateema üldine osa](#).

Kavandatavate muudatuste sihtgrupp on õpilased, koolijuhid, lapsevanemad, kohalikud omavalitsused ja õpetajad. Seisuga 19. mai 2022. a õpib Eesti Vabariigi üldhariduskoolide statsionaarses õppes sõltumata asutuse omandivormist põhi- ja keskkaridustasemel kokku 156 786 õpilast. Koolides töötab kokku 16 569 õpetajat. Seega puudutab kavandatav muudatus suurt osa Eesti elanikkonnast ja avaldab mõju haridussüsteemile, sh otsest mõju 175 õppepäeval aastas õpilastele, õpetajatele, kelle kokkupuude muudatuste mõjuga on regulaarne.

1) Sotsiaalne, sh demograafiline mõju

Määruse muudatuste peamiseks eesmärgiks on tagada üldpädevuste areng aineõppes. Selleks lõimitakse üldpädevused ainevaldkonnakavades nii valdkonnapädevuste kui ainealaste õpitulemustega. Üldpädevuste ja 21. sajandi oskuste kujundamine toetab õpilaste valmisolekut edasise õpitee ja karjääri valikul ning loob eelduse toimetulekuks täiskasvanud kodanikuna, sh töökoha leidmisel ja hakkama saamisel kaasaja töökohtade oskusnõuetega. Digitehnoloogia võimaluste kasutamine, probleeme lahendav ja uurimuslik õpe on eelduseks innovatsioonile ühiskonnas, aitavad tagada sotsiaalset õiglust ja vähendada sotsiaalset lõhet. Kultuuritundlik, mitmeperspektiivne, demokraatlik õpe ning avatud diskussioon erinevate arvamuste üle tugevdavad sotsiaalset ja ühiskondlikku sidusust. Positiivset mõju võrdsele kohtlemisele sh erivajadustega õpilase huve silmas pidades ja soolise võrdõiguslikkuse suurendamisele ühiskonnas omavad käsitletud teemad eelkõige sotsiaalainetes ja tehnoloogiavaldkonna õppeainetes ning seda toetab demokraatlik koolikultuur, mille tagamiseks on muudatustes läbivalt esile tõstetud õpilaste kaasamist hindamisse ja õppetegevuse kavandamisse.

2) Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Avatud suhtlemist erinevate riikidega toetab tutvumine maailma kultuuride, ajaloo ja keeltega. Kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse väärtustamine suurendab ühtekuuluvustunnet ning vähendab konflikte. Keelteoskus ja kultuuritaju annab võimaluse paremaks suhtluseks ja koostööks erinevate riikidega ning ka siseriiklikult erineva taustaga kogukondade vahel. Ennastjuhtivaid ja elukestvas õppes õppijaid kujundades loome ühiskonda, mille liikmed soovivad õppida Eestis ja mujal, luues partnerlussidemeid üle maailma, mis rahvusvahelist koostööd suurendavad. Iga 21. sajandi oskustega kodanik aitab ka Eesti positiivse kuvandi loomisele kaasa. Kriitilise mõtlemise ja analüüsivõime arendamine kogu Eesti õpilaskonnas vähendab mistahes propaganda ja libauudiste faktidena nägemist, mis julgeolekut võiks ohustada. Julgeolekulast teadlikkust tõstetakse ka valikõppeaine „Riigikaitse“ ning valikkursuse „Küberkaitse“ raames.

3) Mõju majandusele

Muudatused toetavad teoreetiliselt õpitu rakendamist praktiliste ülesannete kaudu, kujundada vastutustundlikku ühiskonnas toimivat kodanikku, kes mõistab majanduse toimimise ja jätkusuutlikkuse põhimõtteid, sh maksude tasumise, sotsiaalse ettevõtluse jm olulisust, on rahatargad. Kaudne mõju majandusele avaldub selles, et kõikide ainevaldkondade kavades pööratakse olulist tähelepanu õpilaste karjäärivõimalustele, milleks valdkonda kuuluvate õppeainete õppimine ja valdkonnapädevuse kujunemise loob eakohased eeldused. Õige karjäärivalik ja õpiteed võivad avaldada mõju majandusele tulevikus. Õppekavadesse on toodud uuendusena sisse ka finantskirjaoskuse mõiste ning õpitulemuste näol on rõhutatud ka finantskirjaoskuse arengu toetamist. Majandusala teadlikkuse tõusule on spetsiifiliselt suunatud ka põhikooli valikõppeaine „Ettevõtlusõpetus“ ning gümnaasiumi valikõppeaine „Majandus- ja ettevõtlusõpetus“, mis muuhulgas toetavad ka ettevõtlikku mõtteviisi kujunemist ning julgustavad õpilasi ettevõtlusega tegelema.

Õppekavade uuendamisel jäävad küll valdkonnad ja õppeained samaks, aga kuna muudatused toimuvad õppeainete sisus (mõnes aines on muutused põhimõttelisemad ja mõnes väiksemad),

siis võib teatud õppeainetes tekkida vajadus uue või ajakohastatud õppevara järele, mis vastab kehtiva õppekava lisadele. Õppematerjali pakkumise ja koostamise eest vastutavad eraturul tegutsevad kirjastused. Kuna õppematerjalide koostamise protsess on aja- ja rahamahukas protsess, võib kirjastustele tekkida eelkõige ajalise ressursi puudus, et koolidele pakkuda ajakohastatud või uusi õppematerjale. Eelnõu ei mõjuta uute ettevõtete pääsu turule (pigem võib luua võimalusi uute ettevõtete sisenemisele), kuid võib mõjutada õppematerjalide hinnataset, mis omakorda võib mõjutada õppematerjalide kättesaadavust koolide jaoks.

4) Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Otsest mõju looduskeskkonnale ei kaasne. Muudatused elukeskkonnale realiseeruvad keskkonnateadlikkuse, keskkonnavaluste hoiakute, käitumise või väärtuste kujunemise kaudu. Muudatused soodustavad kestva arengu põhimõtete omaksvõtmist ja seeläbi heaolu suurendamist. Muudatustega taotletavates õpitulemustes on loodud soodsad tingimused rohepöörde fookuse teadvustamisele aineõppes, samuti innovatsiooniks, mis toetab ainetevahelist ja -valdkonnaülest lõimingut. Õppimiseks sobilikule keskkonnale esitatavates nõuetes on lähtutud vajadusest tagada füüsilise keskkonna kõrval ka sotsiaal- emotsionaalselt turvalised võimalused õppimiseks ja arenguks. Kõikide ainevaldkonade muudatustes on arvestatud vajadusega pöörata õpilaste tähelepanu rohepöörde põhimõtetele.

5) Mõju regionaalarengule

Eelnõuga kavandatavatel muudatustel ei ole otsest mõju Eesti piirkondade arengule ega regionaalpoliitika eesmärkide saavutamisele. Kavandatavad muudatused, mis on seotud määruse rakendamisega, toovad täpsemalt esile õppes kohaliku kultuuripärandiga arvestamise ja säästva eluhoiaku kujundamise õpilastes võib kaudselt positiivselt mõjutada mõne piirkonna traditsiooniliste tegevusalade kestlikkust ning kultuuriliste ja looduslike eripärade säilimise jätkusuutlikkust. Eelnõuga kavandatavad muudatused võivad positiivselt mõjutada piirkondlike vabaühenduste ja ettevõtete kaasamist õppe korraldamisse. Eelnõu mõjutab kooli töötajate, eeskätt õpetajate koolitusvajadust õppekava rakendamisel. Eelnõuga kavandatavad muudatused ei suurenda kohalike omavalitsuse üksuste finantsuutlikkust ega halduskoormust.

6) Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Otsene mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele puudub. Muudatuste rakendamine võib kooli pidajale tuua kaasa lisakoormuse seoses koolide õppekavade uuendamise ja õppekorralduslike muudatustega. Õppekava ajakohastamine loob olukorra, kus on vajadus õppevara ajakohastamisele. Vajadus uue või ajakohastatud õppevara järele võib tekitada olukorra, kus riigieelarvelist õppekirjanduse toetust õpilase kohta peab tõstma, sest vastav toetus on püsinud pikemaajaliselt samal tasemel, kuid õppematerjalide arendustegevused (digiteerimine, trükkimine jne) on vahepealsel ajal tõusnud. Eraturul tegutsevad kirjastused ei pea (teatavate eranditega) enda huvide või pädevuste seisukohast võimalikuks koostada erivajadustega õpilastele mõeldud õppekirjandust. Peamiseks põhjuseks on väike sihtrühm. Seetõttu on lihtsustatud ja toimetuleku õppekaval õppivate õpilaste jaoks õppematerjali väljaandmine jäänud riigi ülesandeks. Seega peab HEV õppevara ajakohastamise kulud katma riigieelarvelistest vahenditest.

7) Muud otsesed või kaudsed mõjud

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk ajakohastatud õppekavade rakendumisel on väike, sest kavandatud muudatused ei piira kellegi õigusi ega võimalusi. Siiski võivad kaasneda riskid riiklike õppekavade jõustumise järgselt muudatuste elluviimisel. Kuivõrd muudatusi tehti nii nõuetes kooli õppekava ülesehitusele kui ka kõigis ainevaldkonnakavades (sh sõnastati uued õpitulemused), eeldab ajakohastatud õppekavade edukas rakendumine kõigis koolides kooli õppekava uuendamist. Muudatustega võib kaasneda kohanemiskursusi koolijuhtidel, õpetajatel

ja koolipidajatel, kes ei ole seni võtnud omaks nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtteid ning kes ootavad õppekavalt suuremat preskriptiivsust. Nüüdisaegsest õpikäsitusest lähtuv õppekorraldus on koolides rakendunud ebaühtlaselt ning õppekava muudatustega kaasnev suurenenud vabadus õppetöö sisustamisel ja organiseerimisel toob kaasa ka vajaduse toetada koole oma õppekavade loomisel. Ka õpetajate arusaamad lõimitud, diferentseeritud ja/või õppijast lähtuvast õppetöö kavandamisest on endiselt erinevad, mistõttu rakendub nüüdisaegne õpikäsitus erinevates koolides erineval määral. Õpilastel võib tekkida raskusi kooli vahetamisel, kui koolide õppekavad on liiga erinevad ning lapsevanematel ei pruugi olla piisavat usaldust kooli kavandatava õppekorralduse ega õppekava jaotuse vastu.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Riskide ja võimalike ebasoovitavate mõjude maandamiseks on vaja:

- 1) sihipäraselt ja järjepidevalt kujundada koolide, õpetajate, õpilaste ja teiste huvigruppide arusaama muudatuste sisust ja vajalikkusest alates määruste jõustumisest kuni nende rakendumisaja lõpuni;
- 2) ajakohastada koolijuhtide ja õpetajate esma- ja täiendkoolituse sisu, toetamaks õppekavamuudatuste rakendamiseks vajalike pädevuste arengut;
- 3) toetada koole kooli õppekavade uuendamisel;
- 4) luua soovituslikke juhendmaterjale koolidele ja õpetajatele muutustega edukamaks toimetulekuks (õppeprotsesside kirjeldused, õpetajaraamatud, metoodilised juhendid jm);
- 5) uuendada või ajakohastada õppevara, sh võimaldada õppevara digikujul;
- 6) luua koolidele ja õpetajatele võimalusi parimate praktikate jagamiseks ning kujundada positiivne kommunikatsioon õppekavamuudatuste ümber;
- 7) tõsta koolipidaja teadlikkust õppekavast ja motiveeritust toetada koolijuhte paikkondlikult omanäolistel ja õppijatest lähtuvate kooli õppekavade loomisel.

Kavandatavate muudatuste rakendumist toetavad plaanitud arendused õpetajate ettevalmistuses ja täiendkoolituses ning vastava õppevara sh metoodiliste soovituslike materjalide uuendamine või puuduvate materjalide väljatöötamine. Uuenenud õppekava rakendamise toetamiseks koostatakse õppeprotsesside kirjeldused, kus antakse metoodilisi ja õppevaraalaseid soovitusi õppetöö kavandamiseks ja läbiviimiseks.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, kuid seda rakendatakse alates 1. septembrist 2024. a. Määruse üldises korras jõustumine võimaldab koolidel asuda õppekavasid muutma ja oma õppekorraldust muudatustega kooskõlla viima 2023/2024. õppeaasta lõpuks.

Põhikooli riikliku õppekava muudatuste rakendamise erisused on sätestatud § 25 lõikes 11, kus on määratletud, et kooli õppekava ja õppekorraldus tuleb § 15 lõikega 3³ ning määruse lisaga 1 kooskõlla viia 1. septembriks 2023.

Gümnaasiumi riikliku õppekava muudatuste rakendamise erisused on sätestatud § 20 lõikes 8, kus on määratletud, et kooli õppekava ja õppekorraldus tuleb § 11 lõikega 5 kooskõlla viia 1. septembriks 2023.

7. Eelnõu kooskõlastamine ja huvigruppide kaasamine

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks ministriumitele ja Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning arvamuse avaldamiseks Eesti Haridustöötajate Liidule, Eesti Eraüldhariduskoolide

Ühendusele, Eesti Õpetajate Liidule, Õpetajate Ühenduste Koostöökojale, Eesti Õpilasesinduste Liidule, Eesti Lastevanemate Liidule ja Eesti Koolijuhtide Ühendusele.

Siseministerium, Sotsiaalministerium ja Justiitsministerium kooskõlastasid eelnõu märkusteta ning Kaitseministerium, Rahandusministerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium ja Eesti Linnade ja Valdade Liit märkustega. Eelnõu kohta esitasid kirjaliku arvamuse Riigikaitse Rügement MTÜ, Eesti Koolijuhtide Ühendus, Eesti Eripedagoogide Liit, Eesti Õpilasesinduste Liit, Eesti Õpetajate Liit, Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendus, Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liit, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühing, Õpetajate Ühenduste Koostöökoda, Eesti keele kui teise keele Õpetajate Liit, Eesti Klassiõpetajate Liit, Eesti Matemaatika Selts, Eesti Kehalise Kasvatuse Liit, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu Kooliraamatukogude sektsioon, Inimeseõpetuse Ühing, Eesti Majandus- ja Ettevõtlusõpetajate Selts, Eesti Informaatikaõpetajate Selts, Kunstihariduse Ühing, Eesti Geograafiaõpetajate Selts, Eesti Muusikaõpetajate Liit, Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liit, Haridus- ja Noorteamet, Eesti Võõrkeeleõpetajate Selts, Tartu Ülikool,

Tõnis Lukas
minister